

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БҮРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2011 оной
апрелин
21
Четверг

№ 15
(21812)
Хабарай
һүүлшын хара
луу нарын
19
гарагай
5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

Албан ёһоор

ХОЁР ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭД ТАНИЛСАБА

Буряад Республикын Президент – Правительствоын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын Восточно сэрэгэй округой командалагша, флотой адмирал Константин Сиденкотой апрелин 20-до уулзажа танилсаба.

Сэрэгэй бүридэлгэнүүдэй байгууламжын хубилгагдажа байһан асуудалаар тэдэ хөөрэлдэбэ. Константин Сиденкын хэлһээр, үнгэрһэн жэлэй октябриин 1-дэ сэрэгэй округые шэнээр бүридхэн эмхидхэхэ хүдэлмэрийн нэгдэхэ шатань дүүрээ. Байгал далайһаа эхилээд, Чукотко хүрэтэр оршодог дайдаар хуурижаһан сэрэгэй бүридэлгэнүүд энэ округто оробо гэжэ адмирал Константин Сиденко хэлээ. Гэбшье зарим сэрэгэй частьнуудаар шийдхэгдээгүй асуудалнууд бии гэбэ.

Мүнөө ниггээд хоёрдохи шатада сэрэгэй бүридэлгэнүүдэй хоорондохи холбоо харилсаанай, тиихэдэ хүтэлбэрилгын, штадай бүридэлэй асуудалнуудые шийд-

хэхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ нэмээ. Буряад орондо сэрэг хуурижуулха асуудал лаб шийдхэгдэхэ болоно.

Тиихэдэ Зэдын гарнизониёе хуурижуулан үлээхэ, Галуута-Нуурай инженернэ складуудай асуудал үшөө шийдхэгдэхэ юм. Эдээн тушаа бодомжологдоһон шийдхэбэри абтаха ёһотой.

Буряад оронһоо уялгата алба дүүргэхэ хүбүүдхээ нютаг дээрэнь

сэрэгэй часть бүридүүлхэ тухай ханамжа бии. Энэ асуудалаар үшөө эсэсэй шийдхэбэри абтаха ёһотой гэжэ Буряадай территориальна гарнизоний начальни, 36-дахи армиин командалагша Владимир Цилько нэмэжэ хэлэнь хэн.

Эльвира ДАМБАЕВА.
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зураг.

АЛДАРНАЙ АЛДАР СОЛОТОЙ БУСАБА

20 наһа хүрэтэр залуушуулай дунда Россин дүрэ буялдалгын барилдаагаар мурьсөөн Владикавказда үнгэргэгдэбэ.

Эдиршүүлэй дунда эмхидхэгдэһэн Олимпиин нааданай чемпион Алдар Бальжинимаев буряадай спортсменүүд соо эгээл эрхим амжалта туйлаһан байна. Ехэ тэмсэлдэ мурьсөөнэй финалда ороһон 50 килограмм шэгнүүртэй залуушуул соо шалгарба.

«Буряадһаа финалда гараһан бүхэ барилдаашадтай адли Алдарнай энэ мурьсөөндэ ехэ бэлдхэлтэй байгаа, бидэ олон медальда найдаад байгааби. Аза талаан тудажа, Алдарнай ана-мана тула-

салдаа. Зүгөөр судьянарай алдуу гаргаһанһаа түрүүшын хуурида гараагүйн харамтай», - гэжэ Россин болон Буряад Республикын гүрэнэй тренер Жамсо Лхамжапов хөөрэнэ.

Эндэ манай команда сооһоо хоёрдохи хуури эзэлһэн хүдөө ажахын академийн оюутан Алдар Бальжинимаев Россин габьяата тренер Арсалан Болотовой хүтэлбэри доро бээ хоридог юм. Бэлигтэй залуу спортсмен Европын юниорнуудай мурьсөөндэ мүнөө бэлдэжэ эхилхэнь.

Валерий СЫДЕЕВ.
Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

ПРОФСОЮЗНА ХҮДЭЛӨӨНЭЙ ХҮЛГӨӨН

Майн 1-дэ Улаан-Удын Советүүдэй талмай дээрэ митинг үнгэргэхэмнай гээд, Профсоюзуудай эмхинүүдэй нэгдэл дуулгана.

Профсоюзна хүдэлөөн хүдэлмэрилэгшэдэй эрхэнүүдые хамгаалһаар. Мүнөө гүрэнэй эмхинүүдтэ хүдэлдэг зоний салин түлэхэ гуримын хубилгагдабашье, горитой нэмэлтэ үзэгдөөгүй. Юундэб гэхэдэ, эдэе хоолой, эд хэрэгсэлнүүдэй, гэр байрын түлөө сэнгүүд дээшлэхээр зандаа. Иймэ байдалые буруушаагшад митингдэ хабаадахыетнай урыалнабди гээд, Профсоюзуудай эмхинүүдэй нэгдэлэй таһагай дарга Елена Юдаева дуулгана.

ХАРГЫНУУД ЗАҢАБАРИЛАГДАХАНЬ

Гансашье Буряадта бэшэ, мүн бүхы Россид бэрхшээлтэй халбари гээд тоологдодог харгын ажахы руу урдань юрэ үзэгдөөгүй ехэ мүнгэн шэглүүлэгдэхээр хараалагдана. Тиигэжэ республикын хахадһаа үлүү харгынүүд ерэхэ табан жэлэй туршад заһабарилагдаха.

Федеральна хэмжээнэй харгынүүдые заһабарилгада 461 миллион түхэриг дээрээ буухань гээд, харгын ажахын федеральна агентствын дарга Александр Битуев мэдээсэбэ. Тон һайниинь гэхэдэ, Буряадай олонхи тосхонууд федеральна хэмжээнэй харгын хажуугаар оршоно. Эгээл тиимэһээ эдэ тосхонуудай гадар түхэлыншые харгын гэрэлһээ нэргэжэ харагдаха.

Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.

Уласхоорондын конкурс

БУРЯАДАА МОСКВАДА ТҮЛӨӨЛНЭ

Һаяхан Россиннай нислэл хото Москвада «Этно-Эраго» гэжэ нэрлэгдэһэн үндэһэн костюмай дээдэ хэмжээнэй моодын уласхоорондын конкурс эмхидхэгдэбэ.

Элдэб арадуудай соёлой харилсаанда нүлөөлхэ, этно-соёлой холбоо хүгжөөхэ, заншалта үндэһэн костюмуудтай танилсуулха, мүнөө үеын моодотой тааралдуулха гэхэн гол зорилгонуудые хараалһан энэ ехэ харюусалгатай конкурсдо абьяас бэлигтэй, уран гартай бэрхэ мэргэжэлтэ, олон

гүрэнүүдтэ (Монголдо, Хитадта) мэдээжэ болоһон талаантай модельер Баярма МИТУПОВА хабаадаба, олон тоото костюмуудаа гэндэ харуулба.

Уран бэрхэ залуу модельерүүдые, дизайнернуудые, оюутадые, үндэһэн-соёлой автономнуудай, ниитын нэгдэлнүүдэй, землячествануудай гэшүүдые, шэнэ нэрэнүүдые элирхэлхэ үүргэтэй энэ конкурс Кавказай, славян, Зүүн зүгэй, Хойто зүгэй, Сибириин болон Алас-Дурнын, этни-

ческэ мүнөө үеын костюмуудтай танилсуулха, эгээл эрхимүүдтэнь шангууд үгтэхэ юм.

«Шедевры монгольских костюмов Монголии и Китая», «Торгон сайн зам», «Алтаргана-2010» гэхэн уласхоорондын (алтан медаль), Хитадай «Алшанская пустыня» фестивальнуудта, конкурснуудта шалгарһан, түрүү хууринуудые эзэлһэн бэлигтэй модельер, Ага тоонтотой Баярма Митупова үшөө ехэ амжалта хүсэнэбди.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ВОЗРОДИМ ШУЛУТСКИЙ ДАЦАН «ГАНДАН ДАРЖАЛИНГ»!

22 апреля 2011 г состоится марафон по сбору средств на возрождение храмового комплекса Шулутского дацана в здании Бурятской государственной филармонии по адресу: г.Улан-Удэ, ул.Ербанова, 7. Начало в 16.00 ч.

Да пусть будет благословен ваш вклад в дело возрождения!

«АЛТАН ГАДА ҺАН» ОРДЕН - ДОРЖО СУЛЬТИМОВТА

Монгол уласай болоод Буряад ороной хоорондо соёлой хамтын ажал ябуулха, хани барисаа хүгжөөлгые эршэдүүлхэ хэрэгтэ горитой ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө Х.Намсараевай нэрэмжэтэ Буряадай драматическа театрай директор Доржо Норбосампилович СУЛЬТИМОВЫЕ 2011 оной февральин 22-го 23-дахи дугаарай зарлигаар Монгол уласай Президент Цахиагийн Элбэгдорж «АЛТАН ГАДА ҺАН» гэжэ Монголой улас түрын дээдын орденээр шагнаба.

Буряад Республикын Президент- Правительствоын Түрүүлэгшэ Вячеслав НАГОВИЦЫНАЙ түсэблэлгын зүблөөнэй дүнгүүдээр

Түсэблэлгын зүблөөнэй үедэ Ойн ажахын республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшэ Буряадта ойн түймэрнүүд тухай мэдээсэлые Вячеслав Наговицында элидхээ.

Тарифуудые тогтоолгын сессидэ республикын муниципальна байгуулануудай хэр зэргэ бэлдэжэ байһан тухай Инфраструктура хүгжөөлгын талаар РБ-гэй Правительствоын Түрүүлэгшын орлогшын уялгануудые гүйсэдхэгшэ мэдээсээ.

Тон эрилтэтэй эдэе хоолой сэнгүүдэй дээшлэхгүйн тулада эрхилэгдэһэн хэмжээнүүд тухай РБ-гэй экономикын министр дуулгаа һаань, РБ-гэй һуралсалай болон эрдэм ухаанай министр Москва хото болон Казань руу албанай хэрэгээр ошожо ерэнэн тухайгаа мэдээсээ.

Улаан-Удэ хотодо мүлһэн ордониёе бариха түсэб тухай, мүн республикын аймагуудта түргэн болзорто бодхоогдодог үхибүүдэй катогоуд тушаа мэдээсэлые физическэ культура болон спортын агентствын хүтэлбэрилэгшэ дурадхаа.

Наранай элшэ хүсөөр дулаа дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдые үйлдэбэрилдэг завод тухай мэдээсэл бэлдэхыень РБ-гэй транспорт, зайн гал болон харгын ажахын министрэтэ, РБ-гэй Үйлдэбэри, олзын хэрэг эрхилгэ болон түрүү оньһон технологи хүгжөөлгын агентствын хүтэлбэрилэгшэдэ даалгагдаа.

Хүдөө ажахыда бногазые яагаад тохдодог, тиигэжэ тэрэнэе яагаад хэрэглэдэг тухай Удмуртин, Пермийн, Оренбург можын дүршэл дээрэ хараалхыень РБ-гэй хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министрэтэ Буряадай Президент даалгаа.

Россин Федерацийн Хүдөө ажахын министерствын бэлдэһэн 2012-2020 онуудта тепличнэ ажахы хүгжөөлгын федеральна программын түлбэе шөнжэлхыень Буряадай хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министрэтэ даабари үгтөө.

Базаарта «социальна үдэр» үнгэргэхэдөө, худалдаа наймаанай эмхинүүдэй зогсодог хууриень хүнгэлтэтэйгөөр дурадхаха тухай Буркоопсоюзтай зүбшэн хэлсэхыень мүн баһа даалгагдаа.

Түймэрнүүдэй гол шалтагааниень мүрдэн элирүүлхэ, мүн түргэн сагта унтарааха талаар хамаг хэмжээнүүдые мэдэл дороо абахыень муниципальна аймагуудай болон хотын захиргаануудай гулваанарта даабари үгтөө.

Мэдэл дороо абанхай амаралтын, бээ эмшэлүүлгын бүхы байгаа эмхинүүдые бүридүүлхыень Социальна хүгжэлтын талаар РБ-гэй Правительствоын Түрүүлэгшын орлогшодо, РБ-гэй эд бараанай болон газарай харилсаануудай министрэтэ даалгагдаа.

Холуур оршодог тосхонуудые түргэн бурьтадаг эдэе хоолоор хангаха тухай асуудалые хараалхыень РБ-гэй экономикын министрэтэ, РБ-гэй финансын министрэтэ даалгагдаа.

Гэр барилгада түлбэриггүйгөөр үгтэһэн модоной хэмһээ багаар отологдоһон байбаль, унаа хүлһэлгэдэ гаргашалагдаһан мүнгэнэй зарим хубиень гүрэн бусааха тухай асуудал хараалхыень Экономическа хүгжэлтын талаар РБ-эй Правительствоын Түрүүлэгшын орлогшодо, РБ-гэй байгааалин нөөсэ баялигай министрэтэ даабаринүүд даалгагдаа.

Зайн галай хүсые гүйсэдөөр хэрэглэхэ талаар координационно түб байгуулха тухай «Улаан-Удын прибор-барилгын нэгдэлэй» үүсэхыень хараалжа үзэхыень РБ-гэй транспорт, зайн гал болон харгын ажахын министрэтэ Вячеслав Наговицын даалгаһан байна.

РБ-гэй Президентын болон Правительствоын мэдээсэлэй албан.

БЭЛЭДХЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ ЭХИЛЭЭ

Гахайн комплексн хуурида дурасхаалай шулуу табилгын ёһололой үедэ

ИНВЕТОРНУУД ОЛДОО

«Восточно-Сибирский» гэхэн гахайн комплексн барилга Загарайн аймагта эхилээ. Тэрэ бодхоогдож, ашаглалгада тушаагдахадаа, республикын экономикын болон социальна халбарид ахэ удха шанартай байха болоно. Манай республикада нэбтэрүүлэгдэжэ байһан проектнүүдэй дунда энэ барилгын проект мүнгэнэй талаар эгээл эхэ гаргашатай болоно. Энээндэ 3 миллиард түхэриг һомологдохо юм. Хүдэлжэ

эхилхэдэ, гахай үсхэбэрлэдэг комплекс республикын хүн зоние гахайн мяхаар ядамаггүй хангадаг болохо ёһотой. Ондoo мoжo нoтaгyуднaа гахайн тэжээл зөөбшье, нoтaг дээрэ үйлдбэрлэгдэһэн мяхан хээээшье хямда байха гэжэ багсаагдана.

2013 ондо энэ предприти хүсэндөө орожо, 13 мянган тонно гахайн мяха үйлдбэрлэхэ юм.

Мүнөөнһөө эхилжэ, республикын ажаһуугшадые ажалаар хангажа эхи-

лэнхэй. Хүдөө аймагууднаа барилгада хабаадаха хүнүүд ажалда абтажа байнхай.

Республикын хүтэлбэрлэгшэд, олзын хэрэг эрхилдэг хүнүүд, тиихэдэ инвестор болохо хаамал түхэлэй акционернэ «Сибирская аграрная группа» гэхэн бүлгэмэй түлөөлэгшэд гахайн комплексн хуурида дурасхаалай шулуу табилгын баяр ёһололдо сугларжа хабаадаа.

Акционернэ «Сибирская аграрная группа» гэхэн бүлгэм Томско, Свердловско, Белгородско областьнуудта гурбан гахайн комплекс түхээрэнхэй. Загарайн аймаг Усть-Брянск тосхондо бодхоогдохо комплексхо тэдэнэ үшөө томо юм. Тэдэнэр жэлдээ 25-27 мянган тонно гахайн мяха үйлдбэрлэдэг. Тиихэдэ энэ акционернэ бүлгэмэй бүридэлдэ Томско областьдо оршодог холимол тэжээлэй завод, мяха буйлуулдаг предпритинууд, наймаанай томо байшангууд ородог юм.

Манай республикын предпритинууд, ажахынуудта үйлдбэрлэгдэдэг мяханай зүйлнүүд оройдоол 40 процентдэ хүрэнэ, бэшыень ондоо тээһээ асардаг гэшшэ. Тиимэһээ республика дотор гахай үсхэбэрлэхэ томо предприти байгуулжа, гахайн мяха эндэхи дэлгүүрнүүдтэ элбэгжүүлэхэ зорилго табигдана.

ТООСООТО СУГЛААН ҮНГЭРГЭГДӨӨ

Буряад Республикын Промышленнигууд болон олзын хэрэг эрхилэгшэдэй холбооной 14-дэхи съезд үнгэргэгдөө. Тэрэнэй президент Леонид Бельх үнгэрһэн жэлэй ажал ябуулгын гол дүнгүүдээр сугларагдай урда тоосоон байна.

Энэ суглаанда республикын олзын хэрэг эрхилэгшэд, Улаан-Үдэн томо предпритинуудай хүтэлбэрлэгшэд хабаадаа.

Буряад орондо олзын хэрэг хүгжөөхын тула энэ холбооной талаһаа эхэ оролдолго гаргагдана гэжэ элдхэл соо хэлэгдэ. Холбооной хүтэлбэрлэгшэд Ардай Хуралтай, министрствэнүүд болон албан зургаануудтай нягта харилсаатайгаар хүдэлнэ. Ардай Хуралай комиссинуудай болон хүдэлмэрилгын бүлгүүдэй бүридэлдэ оролсожо, олзын хэрэгтэ хамаатай хуули ёһонуудые нарижуулгада тэдэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байна.

Буряад Республикын Президент – Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын энэ суглаанда хабаадажа, олзын хэрэг эрхилэгшэдэй ажал хүдэлмэридэ эхэ нүлөөлдөг элшэ хүсэний тарифуудай асуудалда анхарал хавдуулаа. Тиихэдэ зайн галай тарифуудай пэмэхгүйн тула ябуулга ходо хэжэ байдагбди гэбэ. Россиин Правительствын тогтоон болон гуримшуулжа байдаг элшэ хүсэний тогтоомол тарифуудтай урда зүгэй республикануудай тоодо оронхойбди гэжэ В.В.Наговицын тэмдэглээ. Тиймэһээ сүлөөтэ дэлгүүртэ манай эндэхи тарифууд табигданагүй гэжэ тэрэ онсолоо. Промышленностиин болон экономикын халбарид хэрэггэдэг элшэ хүсэний тарифуудые дээшлүүлэхгүй гэжэ оролдохбди гэжэ өөрынгөө талаһаа тэрэ найдуулаа.

Буряад Республикын Промышленнигууд болон олзын хэрэг эрхилэгшэдэй холбооной түрүүлэгшэ Л.Я.Бельхэй тоосоото элдхэл шагнаад, эндэ сугларагдай 2010 оной ажал ябуулгыень хангалттай гэжэ сэгнээ.

ШТАБАЙ ЗҮБЛӨӨН ҮНГЭРГЭГДӨӨ

Хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдтэ бэлдэлгээр штабай зүблөөн үнгэргэгдөө гэжэ Хүдөө ажахын болон эдэ хоолой министрствын хэблэлэй албанһаа мэдээсээ. Нэрлэгдэгшэ министрствын хүтэлбэрлэгшэдһөө гадна «Россельхозцентр» гэхэн федеральна гүрэнэй эмхи зургаанай Россиин хүдөө ажахын академиин Сибириин отделениин Буряадай Хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлдэг институтай эрдэмтэд аймагуудай захиргаануудай хүдөө ажахын таһагуудай болон управленинүүдэй хүтэлбэрлэгшэд, мэргэжэлтэд энэ зүблөөндэ хабаадаа.

Хүдөө ажахынуудаар орооһо то ургамалнуудые тариха үрэнэй нөөсын, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые худалдажа абаха, хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдые саг болзоргонь үнгэргэхэ асуудалнууд эндэ хэлсэгдээ.

Энэ зүблөөндэ Зэдын, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын аймагуудай хүдөө ажахын управленинүүдые даагшанар энэ хүдэлмэридэ хэр бэлдэхэл ябуулжа байһан тухай элдхээ. Ажахынуудые үрэнөөр хангаха асуудал шийдхэхэ гэшшэ гол шухала болонхой.

Хүдөө ажахын министрствын хүлэй мэдээгээр «Российские

семена» гэхэн хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэм манай республика руу тэжээлэй ургамалнуудай үрэнэ асаранхай. Жшээлхэдэ, кострец безостый гэжэ ургамалай 10 тонно, рапсын 12тонно үрэнэ асаранхай. Энээнһээ гадна, халуусын, үгэрсын, морхообой, свеклын болон бусад ногоон ургамалнуудай үрэнэ үшөө асарагдаха ёһотой.

«Бурятагроснаб» гэхэн хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэм республикын ажахынуудтай хэлсээ баталжа, 1077 тонно минеральна үтэгжүүлгэнүүдые ондоо тээһээ асаржа үгэхэ болонхой. Тэрэнһинь 480 тонно үтэгжүүлгэнүүдэй түлөө ажахынууд тоосонхой. Тиихэдэ Мухар-Шэбэрэй аймаг «Искра» колхоз» гэхэн хүдөө ажахын үйлдбэрин кооператив – 500 тонно, Борьёогой племзавод – 500 тонно минеральна үтэгжүүлгэ асаруулха хэлсээ энэ бүлгэмтэй хаяхан баталаа.

Хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдтэ бэлдэхэ хүдэлмэрилгын бүлэг министрствын дэргэдэ байгуулагданхай. Тэрэнэй гэшүүд тарилгада техникэ хэр бэлэн болгогдожо байнаб гэхэн асуудал зүбшэн хэлсээ. Аймагуудай тоосоогоор, тракторнуудай 65 процентнь, анзаһануудай – 69, культиваторнуудай болон дисковаторнуудай – 66,

сеялкэнүүдэй – 62 процентнь бэлэн болгогдонхой. Республикын бюджетһээ минеральна үтэгжүүлгэнүүдые худалдан абалгада мүнөө дээрээ 19 миллион түхэриг үгтэнхэй. Хамта дээрээ 30 гаран миллион түхэриг минеральна үтэгжүүлгэнүүдые абаха хэрэгтэ һомологдохо ёһотой.

2011 ондо ямар сэнгээр минеральна үтэгжүүлгэнүүдые худалдажа абахаб гэжэ баһал хэлсэгдэнхэй. Тэрэнэй ёһоор 1 тонно минеральна үтэгжүүлгэ 11800 түхэригөөр ажахынуудта худалдагдаха ёһотой.

Энээнһээ гадна, түлишэ тоһодолгын хэрэгсэлнүүдые худалдажа абалгада хүнгэлэлтэнүүд олгогдохо болонхой. Тэрэнэй сэнгүүд нёдондоной ноябрь нарын сэнгүүдтэ орходоо 10 процентээр доошолуулагдаа. Тиигэжэ энээнине хараада абалгатайгаар мүнөөнэй сэнгүүдһээ 25-30 процентээр сэнгүүдын хүнгэлэгдэхэ болоно.

Тэрэшлэн эрхим сортын ургасатай үрэнэ худалдажа абалгадан ажахынуудта гүрэнэй талаһаа туһаламжа үзүүлгдээ, үзүүлгдэншье гэшшэ.

Хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдые һайн шанартайгаар, саг болзоргонь үнгэргэхэ гэжэ республикын ажахынуудта бүхы хэмжээнүүд абтажа байнхай.

үедэ республикын ой соогуур түймэр гаража, онсо аюултай байдал тогтонхой.

Байгша оной апрелин 14-нэй байдалаар манай республикада 600 гаран гектар талмай түймэртэ абтанхай.

Ой модо руу гарахадаа, гал түймэрһөө нэргылжэ, нарилжа ябыт гэхэн хануулга энэ хандалга соо хэгдэнэ. Түүдэг носоогоод, унтаарангүй ябашаха, носожо байһан тамхинай узуурнуудые, шудархан шиирэ хаяжа, түймэр аһаадаг ушар үсөөн бэшэ гэжэ бодото байдалнай харуулна. Түймэрэй носожо

байхыень харабал, али тэрэ газарта дайралдабал, милици, лесничество, нотагай захиргаанда хонходохо хэрэгтэй. Үгыгбэл, 41-45-01 гэхэн утаһаар региональна диспетчерскэ пункт хонходожо дуулгыт гэжэ энэ хандалга соо хэлэгдэнэ.

Гал түймэрэй аюулгүй байдал сахиха дүримүүдые элдэгшэд баригдабал, яла түлэхэ болоно. Энэ ялань 5 мянган түхэригтэ хүрэнэ. Харин юридическэ ноурунууд 1 миллион түхэриг хүрэтэр ялада унахаһаа гадна үлүүсэ хэтэрбэл, 3 жэл хүрэтэр эрхэ сүлөөгөө хаһагдаха байна.

ЯАРМАГ ҮНГЭРГЭГДЭХЭНЬ

Улаан-Үдэ хотын дүрбэн дэлгүүрнүүдтэ апрелин 21-дэ үглөөнэй 10 саһаа яармаг эмхидхэгдэжэ үнгэргэгдэхэнь. Республикын Хүдөө ажахын болон эдэ хоолой министрство тэрэнине эмхидхэнэ. Түрэл дайдада үйлдбэрлэгдэдэг 350 эрхим эдэ хоолой зүйлнүүдые элирүүлэхэ зорилготойгоор энэ хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэхэнь. Хүдөө ажахынуудай үйлдбэрлэдэг продукци эндэ элбэгээр дэлгэгдэхэ хараатай. Энэ яармагта хабаадаха ажахынуудай дунда Зэдын аймаг Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын үйлдбэрин кооператив, Яруунын аймаг Ульдэргын хүдөө ажахын кооператив болон бусад нэрлэгдээ.

Энэ яармаг конкурсын гуримаар үнгэргэгдэхэ гэжэ Хүдөө ажахын министрствын эдэ хоолой болон буйлуулгын промышленностиин начальник Татьяна Полозова хэлээ. Буряад орондо үйлдбэрлэгдэдэг, шанаржуулан буйлуулагдадаг эрхим шанартай 350 эдэ хоолой зүйлнүүдые тодорюулха тусхай комисси энэ яармагта хүдэлэхэ гэжэ тэрэ нэмээ. Тиимэһээ яармагта хабаадаха республикын предпритинууд, олзын хэрэг эрхилэгшэд эгээл эрхим продукцияа эндэ дурадхаха байһаниинь ойлгосотой.

Хирэ хирэ болоод лэ дээрэ дурдагдаһан министрство иимэ конкурсыяармагуудые үнгэргэхөөр харааланхай. Росси гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной ороһоор 350 жэлэй ойдо зорюулагдажа, энэ конкурс эмхидхэгдэнэ гэжэ хүдөө ажахын министрэй орлогшо Юлия Дагданова хэлээ. Дүнгүүдын жэлэй туршада гэхэ гү, али энэ ойн баяр болотор согсологдохо ёһотой.

Улаан-Үдэ хотын дүрбэн дэлгүүрнүүдтэ мяханай, сагаан эдээнэй зүйлнүүдһээ гадна, элдэб янзын овоц, хартаабха болон бусад хүдөө ажахын продукци наймаалагдаха байна. Хилэмэ-талханай, кондитерска зүйлнүүд элбэг байха ёһотой.

Энэ конкурсын дүнгөөр манай республикада үйлдбэрлэгдэдэг 350 эрхим продуктуудые нэрлэһэн суглуулбари барлан гаргахабди гэжэ хүдөө ажахын министрэй орлогшо Юлия Дагданова тэмдэглээ.

Энэ хуудаһа Э.ДАМБАЕВА бэлдэбэ.
Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

ХАНДАЛГА АБТАБА

Буряад Республикын Байгаа-лиин нөөснүүдэй министрство ажаһуугшадта хандаһан хандалга абаа. Тэрээн дотор хүн зоние гал түймэрһөө нэргылыт гэжэ хэлэгдэнхэй. Юуб гэхэдэ, мүнөө

ҮРЭНЭНЭЙ ШАНАРНАА УРГАСА ДУЛДЫДАХА

Манай республикада байгша ондо тарилгада орохо 15 мянган тонно үрэнэ хордохо ёһотой.

Үрэнээр дамжажа, орооһото ургамалнууд үбшэндэ нэрбэгдэдэг гэж мэдээжэ. Орооһо таряанай ургасатай байхын, элдэб үбшэнүүдтэ нэрбэгдэхгүйн тула ажахынуудта орооһоёо эгээл түрүүн хордохо ёһотой. Фунгицид гэжэ бодосоор хордоходо, экономика талар ехэ ашагтай, тингээдшье элдэб хорхой газарта таригдаһан үрэнэндэ дүтэлдэггүй. Нэгэ гектарта тарилгада үрэнэнэй хэмжээгээр энэ бодос хэрэглэгдэдэг. Пүүлэй үедэ фунгицид гэнэн бодос хэрэглэхэ гэшэ хомор боложо байнхай гэжэ ажаглагдана.

Ушар шалтагааниньше мэдээжэ. Олон ажахынуудта үрэнэ хордохо машинауд хомор болонхой. Тинхэдэ фунгицид гэжэ хоро худалдажа абаха аргагүйдэнэ. Эгээл ехээр ПС-10, ПС-10А түхэлэй хорото бодосууд ажахынуудта хэрэглэгдэдэг гэшэ. Пүүлэй 36 жэлэй туршада хэрэглэгдэдэг элэ хорото бодосуудай аша тунатай байһыень бодото байдал харуулна.

Пая гаража байһан таряанай ургасада гуламняа, ургамалай үндэһэ эдидэг хорхойнууд хоро хүргэдэг аюултай. Тинмэнэ тарилга хэхэ үрэнэ үрэнэнэй инспекцид наринаар шалгуулжа хэрэглэхэ хэрэгтэй. 2010 ондо үнгэргэгдэнэн шалгалтын дүн-

гүүдээр намарай орооһото ургамалнуудай ургасын 13 мянган тоннонь хорхойдо барюулагдаһан байгаа. Нэрлэгдэнэн бүхы үрэнэнэй 26 процентнь шахуу таряа үндэһөөрнь баридаг хорхойдо нэрбүүлэгдэнэй байгаа. Тэрэшэлэн шэниисын 25,2 процентнь, ешмэнэй 18,8 процентнь, хара таряанай – 28,2, обёосой – 27,6 процентнь нимэ үбшэнтэй байгаа. Илангаяа Кабанскын, Хурамхаанай, Захааминай, Хэжэнгын аймагуудта муу шанартай үрэнээр тарилга хэнэ. Эгээл ехэ хохидолын гэхэдэ, гуламняаһаа боложо, ажахынууд ханаһанда хүрэмэ ургаса хуряжа шаданагүй. Хэрбээ гуламняада барюулһан обёос, ешмэнэн яһала ургаса үгэдэг хаань, шэниисын ургаса хэрэгһээ гарахаяа, гутахаяа ханадаг.

Гуламняада нэрбэгдэнэн шэниисын орооһо малай гэжээл болгоходошье, баһал өөрын хойшолонтой байдаг. Иимэ орооһо эдидэн үхэрнүүд дохолдог болошодог, эдэһнээ гарадаг, һүшье багаар үгэдэг. Ушар тинмэнэ үрэнэ хүрэнгээ хайнаар хорлохо гэшэ ехэ шухала удхатай юм. Хордохо бодос багадуулжа гү, али ехэдүүлжэ болохогүй. Хэрэгтэй хэмжээндэ үрэнэ хордонобди гэжэ мэдэхын тула лабораторидо абаашажа, ходо шалгуулжа байха хэрэгтэй. Лабораторин шалгалта гаража байһан үрэнэн хадаа найдамтай

ургаса үгэхэнэлабтай. Тингээдшье орооһото ургамалнуудай таряан ямаршье үбшэндэ нэрбэгдэнгүй, хайн ургаса үгэхэ гэжэ найдахаар ха юм.

Мүнөө республикын орооһо таряа тарилда ажахынуудта виал ТрасТ, виал ТТ, тинхэдэ «Август» фирмын үйлдбэрлһэн бункер гэжэ орооһо хордодог бодосууд дурдахгдана.

Харин РС-20, ПК-20 гэнэн мүнөөнэй орооһо таряа хордоходо хэрэглэгдэдэг бодосууд суспензи, эмульси болон бусад шэнгэн растворуудһаа бүридэнэ. Таряа тариха үедэ газарай хурьһэндэ тэ-дэ нэгэ доро оруулагдана. Тингэжэ газарай хурьһэн соо ябадаг хорхойнуудые хюдадаг гэшэ.

Хараалагдаһан хэмжээнһэнь үлүү газарай хурьһэндэ оруулжа болохогүй.

Хабарай тарилгын эхилхэдэ, ажахынууд үрэнэ хордожо эхилнэ. Хордогдоһон орооһо сэхэ поли дээрэ абаашажа тарилдаг гэшэ. Хабараймнай уларил элдэб янза болодог гэжэ мэдээжэ. Нэгэ дулаарха, нэгэ хүйтэрхэ, хабарай тэнгэри хүгтэй гэжэ арад зон хэлсэдэг гэшэ. Тинмэнэ үрэнэ хордолгодо баһал болгоомжотойгоор хандаха хэрэгтэй. Хабартаа уһанай температура 5-10 градус хүрэдэг. Иимэ уһа үрэнэ хордожо байһан машинада хэрэглэхэдэ, хоронинь һагшуур дээрэ үлэхээ ханадаг. Тингэжэ хорото зүйлнүүд уһан соо

ёһоор шэнгэржэ үгэдэггүй. Иимэ хороор үрэнэ хордоходо, хүсэгүй байдаг. Тинмэнэ 20 градус хүрэтэр халааһан уһан соо хорото бодос шэнгэрүүлжэ, таряанай үрэнэ хорлоо һаа, ашагтай байха гэжэ хануулаа.

Үрэнэ хордодог машина нэгэ минутын туршада 80 килограмм үрэнэ хорложо гаргана. Тинхэдэ нимэ машинын бүтээсэн часай 4,8 тонно болоно. Энэниень хараада абажа, үрэнэ хордохо бодосуудай хэмжүүр алдаха хэрэггүй.

Үрэнэ хордоһоной удаа машина сээрлэхэ, угааха хэрэгтэй. Юуб гэжэдэ, оршон тойронхи байдалда хоро хүргэжэ болохо ха юм. Үрэнэ хордохоһоо урид тусхай техникээр сээрлэдэг гэшэ. Тарилгын шанарта хүргэгдэнэн, хайнаар хадагалагдаһан, хордогдоһон хайн сортын үрэнээр ажахынууднай тарилга хэбэл, забол хайн ургаса хуряжа абаха аргатай.

Намжил МАРДВАЕВ,
«Россельхозцентр»
гэнэн федеральна гүрэнэй
эмхи зургаанай Буряад
Республикадахи филиалай
хүтэлбэрлэгшэ.
Евдокия ХАМНАЕВА,
энэ филиалай лабораторие
даагша.
Виктор СОБОЛЕВ,
ахалагша агроном.

Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

БУРЯАД ҮҮЛТЭРЭЙ МАЛ ҮСХЭБЭРИЛХЭ

Манай гүрэнэ эдэ хоолой зүйлнүүдые элбэгээр үйлдбэрлэхэ, хүн зоние ажалаар хангаха асуудалда һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Хүдөө ажахын багахан үйлдбэрлүүдые хүдөө тосхонуудаар эрхилжэ, энэ асуудал шийдхэгдэхэ аргатай байна.

Тамбов хотодо фермернүүдэй 9-дэхи Бүхэроссин съезд байгша оной мартын 2-то үнгэргэгдөө. Съездын хүдэлмэридэ Россин Правительствын Түрүүлэгшэ Владимир Путин хабаадажа, ороной фермернүүдые

дэмжэлгээр ямар хэмжээнүүд абтахаб гэжэ тодорхойгоор хөөржэ үгөө. Тэрэнэй хэлһээр, хүдөө ажахын үйлдбэрлэгшэдые, фермернүүдые дэмжэхын тула банкнууд хүнгэлэлтгэтэйгөөр урьһаламжа олгохо юм. Энэһнээ гадна газар өөрын болгохо абаха документнүүдые бэлээр бүтээхэ арга фермернүүдтэ олгохо тухай тэрэ хэлээ. Энэһнээ гадна үйлдбэри ябуулхын тула элшэ хүсэһэй түлөө түлбэрлүүдые доошолуулжа хэмжээ абаха тухай Владимир Путин хэлээ.

Манай республика тушаа хэлэхэдэ, хүдөө ажахын соморхон үйлдбэрлүүдые хүгжөөхэ гэшэ тон шухала болонхой. Тинмэнэ республикын Правительство хүдөө нотагуудай экономика байдал хайжаруулжа зорилготойгоор тусхай программа абанхай. Тэрэнэй ёһоор хүдөөгэй зоной мал бариха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Илангаяа буряад үүлтэрэй мал үсхэбэрлэгдэ һүүлэй үедэ гүрэн түрын талаһаа ехэ ханалаа табина.

Буряад орондо ямар үүлтэрэй мал үсхэбэрлэл, ашаг ехэтэй байхаб гэжэ Буряадай Хүдөө ажахын эрдэм

шэнжэлгын институтдай мэргэжэлтэ, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат Булат ЛХАСАРАНОВТАЙ хөөрлэдэн байнабди.

- Булат Бастуевич, хүн үүлтэртэ мал үсхэбэрлэхэ дуратай һаа, юунһээ эхилхэ болоноб?

- Эгээл түрүүн малшан хүн юунэй түлөө үүлтэртэ мал үсхэбэрлэхэ болоноб гэжэ бодожо үзэхэ ёһотой. Хэрбээ мяха, һү ехээр үйлдбэрлэхэ зорилготой һаа, үүлтэртэ мал худалдан абажа, ажахыдаа үсхэбэрлэхэ болоно. Харин хайн үүлтэрэй мал абаад, саашадаа үүлтэрыень хайжаруулжа, олон болгохо зорилготой һаа, нимэ мал худалдаһан ажахыһаа үүлтэрэйнь шанар гэршэлһэн зохихо документнүүдые абаха ёһотой.

Тэрэнэй удаа сээр үүлтэрэй мал гэжэ баталһан документнүүдые үүлтэр байгуулһан авторнуудһаан абаха болоно. Эдэ документнүүдые өөрынгөө мэдүүлгэтэй хамта республикын Хүдөө ажахын министрствэдэ тушааха, үүлтэртэ мал үсхэбэрлэхэ ханалаа мэдүүлхэ ёһотой. Министерствын дэмжэлгэ абаһан хүн саашадаа эдэ документнүүдые Москва эльгээжэ, баталамжа абадаг байна.

Энэньше ушартай. Юуб гэхэдэ, үүлтэртэ мал үсхэбэрлэхэ ажахынуудта гүрэнэй талаһаа жэл бүри тэдхэмжэ үзүүлэгдэнэ. Пайн үүлтэрэй услоно нэгэ толгойдо 5-7 мянган түхэриг хүрэтэр түлэгдэнэ ха юм. Эбэртэ бодо мал һаа, услоно толгойдо нэгэ үхэр тоологдоно. Харин хонин ажалаар 7 толгой эхэ хонин нэгэ услоно толгой гэжэ тооложо, гүрэн субсидин гуримаар мүнгэ үгэнэ. Субсидин мүнгэн табан жэлэй туршада түлэгдэдэг гэжэ онсолмоор.

Энэ хугасаада ажахын эзэн малайнгаа үүлтэр сээрээр сахиха ёһотой. Үүлтэртэ малда ГОСТ-ын ёһоор өөрын стандарт байдаг. Тэрэниё үүлтэр бин болгоһон авторнуудын зохиёдог юм. Табан жэлэй үнгэрһэн хойно

энэ ажахы үсхэбэрлэдэг малайнгаа үүлтэрэй стандарт наринаар сахина гэжэ комиссин гэшүүд баталбал, саашадаа гүрэнһөө баһал тэдхэмжэ үзүүлэгдэхэ болоно. Хэрбээ хайн үүлтэрэй үсхэбэрлэхэ байһан малаа ондоо ажахынуудта худалдаха гэбэл, тусхай лицензи абаха ёһотой.

- «Бүүбэй» гэжэ буряад хонидой үүлтэр байгуулһан авторнуудай нэгэн болонот. Тингээд Буряад орондо буряад үүлтэрэй үхэрнүүдые, хонидые үсхэбэрлэхэ гэжэ ехэ үүсхэл гарганат. Энэтнай хожомоо ямар ашагтай гэшэб?

- Нютагай эрхэ байдалда тааруулжа, хүдөө ажахын үйлдбэри эрхилхэдэ ашагтай байдаг гэжэ хэндэше мэдээжэ. Манай республикада буряад үүлтэрэй мал барихада, ехэ таарамжатай гэжэ үнинэй мэдээжэ. Элинсэг хулинсагууднайшье нимэ мал баридаг байһан гэшэ. Буряад үүлтэрэй мал ехэнхи бэлшэжэ ябадаг, үсхэбэрлэхэдэше гарза багатай. Бэлшээр ехэтэй манай республикада нимэ мал барихада ехэл таатай.

Мүнөө ажахынуудта хальмаг, казах үүлтэрэй мал баридаг, эдэмнай баһал бэлшээд ябадаг, холимог гэжээл силос, гэхэ мэтэ нэмэлтэ тэжээлшье хэрэглэдэггүй. Гансал муу юмэнинь гэхэдэ, тэдэниё үбэлжүүлхэ дулаан байра хэрэгтэй, тугалнуудыньше баһал дулаан газарта тэнжээхэ хэрэгтэй.

Энэнтэй жэшэхэдэ, буряад үүлтэрэй мал гэхэ гү, али үхэр, хониншье хадаа гүхэрэн жэлэй туршада бэлшэхэһэ гадна дулаан байра хэрэглэдэггүй хайтай юм. Буряад үүлтэрэй хонидые абажа харахада, ноонинишьше ехэ байдаг. Буряад үүлтэрэй үхэршье баһал нимэл даа. Зүгөөр бэшэ үүлтэрнүүдтэ орходоо буряад үүлтэрэй үхэр нюргаар

бага юм. Тинмэ дээрһээ зундаа тобиржожо, таргалжа, үбэлэй хүйтэндэ хамгаалха нөөсэтэй болоно. Тинхэдэ бэшэ үүлтэрэй үхэрнүүдтэ орходоо һү хоёр дахин багаар үгэдэг, зүгөөр мяханинь тарган, хурса байдаг.

Мүнөөнэй фермернүүдые, хубин хамһабарин ажахынуудай эздые абажа харахада, европейскэ үүлтэрэй 15 толгой казах гү, али хальмаг үүлтэрэй мяханай мал зуугаад толгой, үгы гэбэл, мянгаад шахуу толгой буряад үүлтэрэй мал хараха шадалтай байна. Экономика талаһаан абажа харахада, гарза багатай буряад үүлтэрэй мал үсхэбэрлөө һаань, дээрэ болоно.

Олон арадуудые, гүрэнүүдые абажа харахада, өөрын онсо илгарма продукци үйлдбэрлэдэг байна. Жэшээлхэдэ, дэлхэй дээрэ араб гүйгөөшэ морид суурхадаг. Армян арад дэлхэйдэ суурхалан коньяк үйлдбэрлэдэг. Тинхэдэ хальмаг арад эбэртэ бодо малаараа суурханхай. Тинхэдэ бидэ буряад үүлтэрэй табан хушуу малаа үсхэбэрлэжэ, дэлхэйдэ мэдээжэ болохо аргатай байнабди.

Хитадай Арадай Республикын Дотор Монголдо ажаһуудаг буряадууд буряад үүлтэрэй адууһа мал хараһан зандаа байна. Тэндэһээ мал асаржа, үсхэбэрлэхэ зорилготойгоор хүдэлмэри ябуулагдана. Республикын Президент Вячеслав Наговицын энэ асуудалда ехэ ойлгосотойгоор хандадаг. Тинмэнэ энэ асуудал хайн тээшээ шийдхэгдэхэ бээ гэжэ найдагдана.

Будажан АРСАЛАНОВ,
Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

Энэ хуудаһа Эльвира ДАМБАЕВА хэблэлдэ бэлдэбэ.

Засагай дээдын зургаанууд

БУРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО:
ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

2011 оной апрелин 11-15

Апрелин 11-д Буряад Республикын Президент – Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын Правительствын гшүүдтэй болон гүйсэдхэхэ эмхи зургаануудай хүтэлбэрлэгшэдтэй түсэлбэлгын зүблөөндэ үнгэргөө. Гадна үйлдбэрин байгуулануудые орооһоор хангаха тухай, бэсын дотор хабдарһаа эмшэлэлгын газарай проект зохиохо тухай, мүн Яруунын аймагай Нарһата тосхондо болон Эгэтын-Адаг хууринда хүүгэдэй сэрэлдүүдье бариха тухай хэдэн зүблөө эмхидхэ.

Апрелин 12-13-да Буряадай Президент Баунтын аймаг руу албанай хэрэгээр ябаад эрээ.

Апрелин 14-д Вячеслав Наговицын Буряад Республикын Дотоолын хэрэгүүдэй министерствые байгша ондо мүнгөөр хангаха тухай асуудалаар зүблөө үнгэргөө. Гадна «Дээдэ Онгостой» нууринда барилга эмхитэйгээр эрхилгэ тухай, «Социална ажалай шэнэ оньһон түхэрлэгэнүүд» гэхэн Бүхэроссин зүблөө үнгэргэлгэ тухай, ветерануудай хэрэгээр координационо Совет байгуулга тухай хэдэн уулзалгануудта эдбхитэйгээр хабаадаа.

Апрелин 15-да республикын толгойлогшо Загарайн аймагай Усть-Брянэ хууринда «Зүүн Сибириин» гахайн комплексн хуури табилгыг анхараа. Түймэрһөө нэргылгэдэ бэлдэлгэ тухай Бүхэроссин зүблөөндэ видеоконференц-холбоогоор залгаа. Тэрэшлэн Россин сбербанкн Буряадай таагыг даагша Т.П. Басоватай, «Байгалай алтан элһэн» гэжэ хаамал акционернэ бүлгэмэй генерална директор С.Ф. Дородныхтой, тэрэнэй орлогшо Н.Н. Осинниковтай албанай хэрэгээр уулзалгануудые эрхилээ.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгдэхэ орлогшын уялгануудые гүйсэдхэгшэ Александр Евгеньевич Чепик үнгэрһэн долоон хоногой туршада Буряадай Президентын дэргэдэхэ түсэлбэлгын зүблөөндэ хабаадаа. Ойн ажахын федерална агентствын хүтэлбэрлэгшын орлогшо В.Ф. Чикалок түрүүтэй харгын дэргэдэхэ ой модоной түймэр тушаа зүблөөндэ оролсохоо гадур Буряадай үйлдбэрин байгуулануудые орооһоор хангаха тухай, мүн «Байгалай алтан элһэн» гэжэ хаамал бүлгэмдэ гүрэнэй урьһаламжа үгэхэ тухай Буряадай Президентын үүсхэн зүблөөнүүдтэ хабаадаа. Сибириин Федерална тойрогто Россин Федерацийн Президентын бүрин эрхтэ түлөөлэгшэ В.А. Толоконскын хүтэлбэри доро үнгэрһэн түймэрһөө нэргылгэдэ бэлдэлгэ тухай зүблөөндэ, Усть-Брянэ тосхондо гахайн комплекс барилгын эхин хуури табилганда мүн лэ оролсоо. Тийхэнээ гадур түсэлбэлгын хэдэн зүблөөнүүдые үнгэргөө. Хубин хэрэгээр хандагшадые хүлээн абаа, Ойн ажахын федерална агентствын хүтэлбэрлэгшын орлогшо В.Ф. Чикалоттай албанай хэрэгээр уулзаа, бюджетэй олзо оршо, салинай хэмжээ болон ажалаар хангалга дээшлүүлхэ талаар Буряадай Правительствын дэргэдэхэ хүдэлмэрлэгшэдтэй бүлэгтэй зүблөө зарлаа. Буряад Республикын аяншалга-амаралгын түхэлэй экономика-ска зоно Ажаглалтын соведтэй, РБ-гэй Правительствын дэргэдэхэ олзо оруулгын ажал ябуулгын Координационо соведтэй болон бусадтай уулзаа зүблөөл хээ.

Социална хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Г.Винолович Бальжиров социална таагатаа түсэлбэлгын зүблөө эмхидхэ, хубин хэрэгээр хандагшадые хүлээн абаа. Буряадай Правительствын дэргэдэхэ буряад хэлэ хүгжөөлгын талаар Комиссин зүблөө үнгэргөө, «Мунхэ-Парьдаг - 2011» гэхэн регион хоорондын фестивалин эмхидхэлэй бүлэгтэй уулзаа, мүн бага зүбшэн хэлсээ.

Гадна нотагай засаг зургаанай уялгануудай асуудалаар, мүн үхибүүдые үргэжэ абалган тухай, Буряадай Россин бүридэлэй орооһоор 350 жэлэй ойн баярай хэмжээ ябуулганууд тушаа, «Хүдөөгэй бага хууриунуудые хүгжөөлгын» программа тухай суглаануудые эмхидхэ. Тэрэшлэн Гэр булын болон үхибүүдэй хэрэгүүдээр республикын агентствын ажаябуулгатай танилсаа. Улаан-Удын авиационо заводой суглаанда болон хуулин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй асуудалнуудаар «түхэрэн шэрээдэ» оролсоо.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшын уялгануудые гүйсэдхэгшэ Владимир Алексеевич Рубан үнгэрһэн долоон хоногой туршада Буряадай Президентын дэргэдэ үнгэрһэн түсэлбэлгын зүблөөндэ хабаадахаа гадур республикын толгойлогшотой хамта Баунтын аймаг руу албанай хэрэгээр ябаад эрээ. Ойн түймэрһөө нэргылгын асуудалнуудаар зүблөөнүүдтэ оролсоо.

Инфраструктура хүгжөөлгыг хараалдаг министерство болон засаг зургаануудта аюулнаа зайсаха хэрэгсэлнүүдые олошоорулха гэхэ мэтын эмхидхэлэй асуудалнуудта шийдхэбэри бэлдэргэдэ. Муниципална байгуулануудай гадар түхэлые найжаруулха тухай программын ябаса хинан хараа. Прибайкалын болон Кабанскын аймагуудта дулаа дамжуулгын насос нэбтэрүүлхэ проект бэлдэ, гадна республикын аймагууд руу зайн галды хүргэдэг утаһануудай хэмжээнэй эрлтые элирүүлжэ, мэдүүлгэ ябуулаа, республикада зайн гэрэлэй алмалта нэбтэрүүлхэ тухай асуудал хараалаа. Үшөө тийхэдэ гэр-байрын коммунальна ажахын халбарид бээ даанан эмхитэй байгуулга мүнделүүлхэ тухай асуудалые бодхожо хараа. Буряадай зайн галай халбарин ажал ябуулгыг шүүмжэлэн хараалаа, Улаан-Удын аэропортыг нэблэн шэнэжэ байһан бүлгэмэй түсбөө халуургагүйн хинан хараа.

Россин Федерацийн Президентын дэргэдэ Буряад Республикын бүрин эрхтэ түлөөлгыг хүтэлбэрлэдэг РБ-гэй Түрүүлэгшын орлогшо Анатолий Анатольевич Лехатинов РФ-гэй Экономико хүгжөөлгын министрствэд хэдэн уулзалгануудые эрхилэ. Харин регионуудые хүгжөөлгын министрствэд Буряад Республикатай хабаатай программнуудые зохиолдуулаа, республикын шэнэ барилганууд руу номлодохо мүнгэнэй хэмжээ дээшлүүлхэ тухай зүбшэн хэлсээ. Спортн томо комплекс барилга тухай, хүн зоние хуушаран гэрһээ зөөлгэхэ тухай, Гусинозерск болон Селенгинск тосхонуудай хүгжэлтэ тухай асуудалнуудые хараалаа. Аяншалгын болон спортн министрствэд аяншалгын халбари яагаад хүгжөөхэ тухай заабаринуудые шагнаа. Үшөө тийхэдэ Байгалай залуушуулай II хуралдаа Улаан-Уладэ эмхидхэхэ тухай асуудалые хараалхаа гадур Буряадай Правительствын федерална засаг зургаанууд руу дамжуулган хандалгануудые хараа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшын уялгануудые гүйсэдхэгшэ Николай Михайлович Антонов Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Түрүүлэгшын нэгдэхэ орлогшын дэргэдэ үнгэрһэн түсэлбэлгын зүблөөндэ хабаадаа, мүн Москва хотодо Швейцарин элшэн сайдай түлөөлэгшэ түрүүтэй бүдэг айшадые угтан абаа. РБ-гэй Президентын болон Правительствын Захиргаанай түсэлбэлгын зүблөө үнгэргөө. Гадна дансануудтай хүдлөө.

Захиргаанай хүдэлмэрлэгшэд РБ-гэй Президентын болон Правительствын ажаябуулгыг олонд мэдээсхэ талаар хэрэг ябуулаа. Тийхэдэ сэрэгэй комиссарай уялгануудые гүйсэдхэгшэ А.С.Череповтой, комиссаридай сэрэгтэ дуудалгын таагыг даагша А.В.Усенкотой, комиссаридай эмнэлгын комиссин түрүүлэгшын орлогшо И.И.Неделинтэй брифинг үнгэргөө. Транспорт, зайн гал болон харгын ажахын талаар Министерствын хорооной түрүүлэгшэ Ю.В. Санжановтай, республикын Уран найханай түбэй уран зурагай таагыг хүтэлбэрлэдэг С.Д. Дугароватай, ВГУ-гай хэлэ бэшгэй факультетэй «Олонд мэдээсэл тараалгын болон рекламн» танхимые даагшын орлогшо Б.Б. Шагдароватай пресс-конференци эмхидхэ. Түнхэнэй болон Ахын аймагуудай тосхонуудай галванартай Хэрэн хууринда семинар эрхилээ. Буряадай Правительствын дэргэдэ буряад хэлэ хүгжөөлгын талаар Комиссин зүблөө үнгэргөө.

«Уран зохиолой юртэмсэ» гэхэн буряад хэлэн дээрэ ном барлуулха хэрэгые дэмжэн 2011 оной грант олгуулха конкурсын дүн согсолгын комиссин ажал ябуулгада хабаадаа. Буряадай Россин бүридэлдэ орооһоор 350 жэлэй ойн баярта зориулан Северобайкальскын хасагуудай уна гаталалгын хэмжээ эрхилэлгэдэ аша туһааа оруулаа. «Хойто зүгэй баялит» гэжэ Уласхоорондын яармагта республикын хабаадагшадые бэлдээ.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэлбэлэй албан.

Буряад Республикын Арадай Хуралай түсэлбэлгэн хэмжээ ябуулганууд

2011 оной апрелин 18 – 22

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ЗҮБЛЭЛЭЙ ЗҮБЛӨӨН

21.04 10.00 Бага танхим
Зүбшэхэ асуудал:
1. Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хорин нэгдэхэ сессидэ хэлсэдхэхэ асуудалнууд тухай
2. Буряад Республикын заганай ажахын мүнөөдэрэй байдал тухай Буряад Республикын Правительствын мэдээсэл тухай
3. «Буряад Республикын Арадай Хуралай Аппарадай бүридэл болоод штатна хүдэлмэрлэгшэдтэй тоо тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын захиралтын нэмэлтын хоёрдох бүлэгтэ хубилалтануудые оруулха тухай
4. Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М. ГЕРШЕВИЧЭЙ ХҮТЭЛБЭРИ ДОРО ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИЙН ЗҮБЛӨӨН

18.04 11.00 Бага танхим
Зүбшэхэ асуудал:
1. 2011 оной апрелин 11-һээ 15 хүрэтэр хээн ажаябуулга тухай Буряад Республикын Арадай Хуралай хороонуудай мэдээсэл (элидхэгшэд: хороонуудай түрүүлэгшэнэр)
2. 2011 оной апрелин 11-һээ 15 хүрэтэр Буряад Республикын Арадай Хуралай эрхилһэн хэмжээ ябуулганууд тухай Эмхидхэлэй таагай мэдээсэл (элидхэгшэ: Бадлуев О.А.)
3. Буряад Республикын Арадай Хуралай хиналтын дансануудые гүйсэдхэгшэ тухай Эмхидхэлэй таагай мэдээсэл (элидхэгшэ: Бадлуев О.А.)
4. Буряад Республикын хуулинуудые федерална хуулинуудтай зохиолдуулан тааруулха хэрэг хинаха тухай (элидхэгшэ: Бадлуев О.А.)
5. 2011 оной апрелин 18-һаа 22 хүрэтэр Буряад Республикын Арадай Хуралай түсэлбэлгэн хэмжээ ябуулганууд тухай (элидхэгшэ: Бадлуев О.А.)
6. 2011 оной апрелин 11-һээ 15 хүрэтэр Хүнэй эрхэнүүдые хараалдаг управленин мэдээсэл (элидхэгшэ: Ускова А.И.)
7. 2011 оной апрелин 11-һээ 15 хүрэтэр хээн ажаябуулга тухай Мэдээсэлэй-аналитическэ управленин мэдээсэл
8. 2011 оной апрелин 11-һээ 15 хүрэтэр Буряад Республикын Арадай Хуралай ажал ябуулга тухай олонд мэдээсэлгын хэрэгсэлнүүдтэ бэшгэдхэн тухай таагай мэдээсэл (элидхэгшэ: Хайдапова С.Б.)

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэ Ц.Д.Э.Доржиев)
Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хорин нэгдэхэ сессидэ хараалагдахаар дуралдагша асуудалнууд
18.04 15.00 Бага танхим

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, яһатануудай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, нийтын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэ В.Р. Булдаев)
Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хорин нэгдэхэ сессидэ хараалагдахаар дуралдагша асуудалнууд
18.04 14.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социална политикын талаар хороон (түрүүлэгшэ Стопичев А.Т.)
Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хорин нэгдэхэ сессидэ хараалагдахаар дуралдагша асуудалнууд
19.04 14.00 Бага танхим

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөснүүдые ашаглалгын болон оршон тойронхине хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэ В.Г. Ирильдеев)
1. Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хорин нэгдэхэ сессидэ хараалагдахаар дуралдагша асуудалнууд
2. Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай
19.04 14.00 каб. 212

IV. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭРЭГҮҮДЫЕ ЭРХИЛЭГШЭ – АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.Б. ЭРДЕНЕЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИЙН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

18.04 13.30 Бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһэдн хүтэлбэрин, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэ А.С. Скосырская)
«Буряад Республикын Арадай Хуралай Регламентда хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай
18.04 14.00 323 каб.
«Россин Федерацида нотагай өөһэдн хүтэлбэриэ эмхидхэлгын юрэнхы гуримуд тухай» Федерална хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» № 512010-5 федерална хуулин түлэб тухай
19.04 10.00 каб. 323
«Буряад Республикада муниципална хунгалтануудта хунгалтын гурим хэрэгэлгын дүршэл болон хараа шэглэлнүүд» гэхэн сэдэбээр «түхэрэн шэрээ» үнгэргэлтэ тухай
20.04 10.00 каб.323
«Буряад Республикын мировой судьянууд тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
21.04 14.00 каб.323

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэгэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэ В.А. Павлов)
«Буряад Республикын заганай ажахын байдал тухай Буряад Республикын Правительствын мэдээсэл тухай» асуудалаар Буряад Республикын Арадай Хуралай Зүблэлэй зүблөөндэ бэлдэл тухай
19.04 10.00 каб.119
«Буряад Республикада эд хэрэгэлгын кооперацин мүнөөдэрэй байдал болон саанхан хүгжэлтэ тухай» зүблөөндэ бэлдэлгэ тухай
20.04 10.00 каб.119
«Эд бараанай гүрэнэй кадастр тухай» Федерална хуулида хубилалта оруулха тухай» федерална хуулин түлэб тухай
21.04 10.00 каб.119
Үйлдбэрин загана барихадаа, агналгын сэтгүүл хэрэглэхэ тухай Загана агналгын федерална агентствын хүтэлбэрлэгшэ А.А. Крайнида Астраханин можын Дүүмын хандалга тухай
22.04 10.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, яһатануудай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, нийтын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэ В.Р. Булдаев)
«Россин Федерацида бага тоотой арадуудай заншалта байдал болон оршон тойронхине хамгаалга тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
19.04 15.00 каб.212
Буряад Республикын Арадай Хуралай болон Саха (Яхадай) Гүрэнэй Суглаанай хоорондох хани холбоон тухай хэлсээн тухай
20.04 10.00 каб.212
«Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ музейнүүд тухай болон Россин Федерацийн музейнэ жаса тухай» Буряад Республикын Хуули гүйсэдхэлгын ябаса тухай» сэдэбээр «түхэрэн шэрээдэ» бэлдэлгэ тухай
21.04 11.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социална политикын талаар хороон (түрүүлэгшэ А.Т. Стопичев)
1. «Буряад Республикада юрэнхы хуралсалые мүнгөөр хангалгын хэб хэмжүүр тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
18.04 14.30
2. «Россин Федерацийн пенсионно жасса руу, Россин Федерацийн страхованин социална жаса руу, Эмнэлгын даадхалай федерална болоод территориална жасанууд руу страховоой оруулганууд тухай» Федерална хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» федерална хуулин түлэб тухай
18.04 15.00
3. «Россин Федерацийн пенсионно жасса руу, Россин Федерацийн страхованин социална жаса руу, Эмнэлгын даадхалай федерална болоод территориална жасанууд руу страховоой оруулганууд тухай» Федерална хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» №512713-5 федерална хуулин түлэб тухай
18.04 15.30
4. «Россин Федерацийн пенсионно жасса руу, Россин Федерацийн страхованин социална жаса руу, Эмнэлгын даадхалай федерална болоод территориална жасанууд руу страховоой оруулганууд тухай» Федерална хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» №512589-5 федерална хуулин түлэб тухай
18.05 16.00 каб. 218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалин нөөснүүдые ашаглалгын болон оршон тойронхине хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэ В.Г. Ирильдеев)
Зүбшэхэ асуудал:
1. «Буряад Республикын тосхонуудта ногоон ургамалнуудые аршалха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
2. «Ой модоной асуудалаар Россин Федерацийн дамжуулган эрхэнүүдые хангаха шэглүүлэгдэһэн нэмэлтэ мүнгэ республикын бюджетдээ хэрэглэхэ гурим тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
18.04 14.00 15.00 каб. 203
Зүбшэхэ асуудал:
1. «Буряад Республикын гүрэнэй эд бараагаар хүтэлбэрлэхэ юрэнхы гуримуд тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
2. «Онсо хамгаалгатай Буряад Республикын дэбисхэрнүүд тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
19.04 10.00 11.00 каб.203

V. ЭРХЭТЭДЫЕ ХҮЛЭЭН АБАЛГА

Гершевич М.М. - Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
20.04 9.00-12.00 каб. 118/327
Стопичев А.Т. - Буряад Республикын Арадай Хуралай Социална политикын талаар хорооной Түрүүлэгшэ
19.04 14.00-17.00 каб. 118/218
Скосырская А.С. - Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһэдн хүтэлбэрин, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хорооной Түрүүлэгшэ
20.04 14.00 – 17.00 каб. 118/323
Булдаев В.Р. - Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, яһатануудай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, нийтын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хорооной Түрүүлэгшэ
21.04 14.00-17.00 каб.118/212

ҮХИБҮҮДЭЙ ҮНШЭРХЭГҮЙН ТУЛАДА

Мүнөөдөрэй шухала асуудал

«Республикын гэр бүлын болон хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар агентствын ажал ябуулгын 2010 оной дүнгүүд, энэ жэлд бэлдүүлэгдэх зорилгонууд тухай» гэнэн асуудал зүбшээн суглаан үнгэргэгдөө. Дурдагдан агентствын хүтэлбэрлэгшэ Светлана Аюшеевна Хабаркова энэ суглаа хүтэлхэн, дээр хэлэгдээн асуудалаар гол элидхэл хээн байна.

Энээнхээ гадна аймагуудай захиргаанай толгойлогшонор, энэ агентствын нютаг нютагай таһагуудай хүдэлмэрилэгшэд видео-конференцийн гуримаар энэ суглаанда хабаадаа. Тэдэнхээ гадна Хүн зоние социальна талаар хамгаалгын, Пуралсалай болон эрдэм ухаанай, тийхэд Элүүрье хамгаалгын министрствынүдэй түлөөлэгшэд хабаадалсан байна. Тийхэд хүдөө нютагууднаа хуулин наһа хүсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар аймагай комиссинуудай түрүүлэгшээрэй орлогшонор энэ суглаанда хабаадаа.

Суглаанай эхинд нэрлэгдэгшэ агентствын ажал ябуулга тухай фильм харуулагдаа.

Буриад Республикын социальна хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Бальжиров энэ суглаанда хабаадаа. Тэрэ үгэ абахадаа, хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдэ дэмжэлгэд гүрэнэй талаһаа гол анхрал хандуулагдана гэбэ. Республикын Правительство энэ шэглэлээр ехэ хүдэлмэри ябуулна гэжэ тэрэ тэмдэглэе. Тийгэжэ үншэн хүүгэдые түгэд гэр бүлэдэ хүмүүжүүлгээр тодорхой хүдэлмэри ябуулагдана гэбэ.

Республика дотор абажа харахада, үншэн үхибүүдэй тоо олошорно. Энээнхээ гадна, элдэб ушар шалтагаанаар түрэлхидэй харууна, тэдхэмжэгү үлэһэн үхибүүд үсөөн бэшэ. Тэдэниие нангай гэрнүүдтэ гүрэн туһалжа, тэдхэнэ, хүмүүжүүлнэ гэшээ ааб даа. Иймэ үхибүүдые зохид гэр бүлэнүүдтэ үгэжэ, хүмүүжүүлхэ хүдэлмэридэ гүрэнэй талаһаа ехэ анхрал хандуулагдана. Бодото байдалда абажа харахада, өөһэдөө үри бэетэйшье наа, үншэрхэн хүүгэдые үргэхэ дуратай гэр бүлэнүүд олон байна. Энэнь ехэ хайшаалтай.

2010 оной дүнгүүдээр рес-

публикын гэр бүлын болон хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар агентствын мэргэжэлтэд гүрэнэй талаһаа урдань табигдан зорилгонууды дүүргэжэ шадаа гэжэ энэ албанай хүтэлбэрлэгшэ Светлана Хабаркова элидхэе. Илангаа үншэн хүүгэдэй, тийхэдэ гэртэхинэй харуунагү үлэһэн хүүгэдэй хуулита ашаг туһыень, эрхэнүүдыень хамгаалха талаар ехэ ажал ябуулагдаа гэжэ тэрэ онсоллоо.

Манай республика дотор үншэн хүүгэдые гэр бүлэдэ хүмүүжүүлхэ, гүрэнэй эмхи зургаануудта байгшадтай тоонь үсөөрүүлхэ, аргатай хаань, хүүгэдые хүмүүжүүлдэг нангай байшангууды үсөөрүүлхэ шэглэлээр хүдэлмэри эдбхитэйгээр ябуулагдажа байхай.

Үнгэрхэн жэлдэ энэ албанда 1463 хүн хүдэлөө. 2008 онойхитой сасуулхада, нэгэ бага үсөөрөө. Энэ албанда мэргэжэлэй талаар шадабари ехэтэй хүнүүдые хүдэлгэхэ гэжэ оролдоно. Пүүлэй жэлнүүдтэ ажалайн салин дээшлүүлгэдэ ехэ анхрал хандуулагдана. Хэрбээ 2008 ондо энэ албанда хүдэлдэг хүн дунда эргээр 9910 түхэриг салин абадаг наа, 2010 ондо 11 мянга 760 түхэриг абадаг болоһон байна.

Хүндэ байдалтай, олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдэ гүрэнэй талаһаа дэмжэхын тула тусхай зорилготой хэдэн программанууд абтанхай. Эдэ программануудай зорилгонууд тоосоото үедэ ашаг үрэтэйгөөр дүүргэгдээ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэе.

Жэшээлхэдэ, «Хуулин наһа хүсөөгүйшүүлэе хуули эдблэгнүүдхэ нэргылхэ тухай», «Үншэн хүүгэд», «Гэр бүл болон

хүүгэд» гэнэн программануудай зорилгонууды дүүргэлгэдэ республикын болон муниципальна байгуулануудай бюджетүүдхэ, тийхэдэ буян үйлэдэгшэдэй мүнгэ зөөриһөө 2010 ондо хамта дээрээ 117 миллион түхэриг номологдоо, энэнь 2009 онойхидо орходоо 1,7 дахин ехэ болоно.

Үншэн хүүгэдые хуулин наһа хүсэхэдэнь, гэр байраар хангаха асуудал шийдхэлгэдэ манай Правительство ехэ анхрал хандуула. Тийгэжэ «Үншэн хүүгэд» гэнэн программа бэлдүүлгэдэ жэл ошохо тума ехэ мүнгэ зөөри номолхо гэжэ оролдоно. 2010 ондо республикын бюджетдээ энэ зорилгоор 102,9 миллион түхэриг, харин федеральна бюджетдээ 7,9 миллион түхэриг номологдоһон байна. Энээнэйнь ашаар 216 үншэн үхибүүд гэр байртай боложо шадаа. Харин 2011 ондо үншэн хүүгэдтэ гэр байра бодхоохын тула республикын бюджетдээ 105,98 миллион түхэриг хараалагданхай юм.

Үншэн хүүгэдые хүмүүжүүлгэдэ абадаг гэр бүлэнүүды дэмжэхын тула тусхай хуули абтанхай. 2010 оной декабриин 10-да абтан энэ хуулин ёһоор хүбүүд гү, али басагадые үргэхэ гэжэ абхан гэр бүлэнүүдтэ 250 мянган түхэриг мүнгэн нэгэ дахин туһа болгожо үгтэдэг болонхой. Энээнхээ гадна үншэдые тэдхэхэ мүнгэниинь нимэ бүлэдэ нара бүхэндэ үгтэдэг гэшээ.

2010 ондо республикын хуулинуудта хубилалтанууд оруулагдан байгаа. 2011 оной январийн 1-нээ эхилжэ, районно коэффициент хараада абалгатайгаар үхибүүнэй тэдхэмжэдэ үгтэдэг мүнгэн 4800 түхэригтэ хүрэн байна. Харин

хольн хойто зүгэй аймагуудта 5200 түхэриг болоһон байна. Тийхэдэ үншэн үхибүү хүмүүжүүлхэ түрэлхидтэ 5550 түхэриг салин түлэгдэдэг, энээндэнь үшөө районно коэффициент нэмэгдэдэг байна. Түрүүн гэр бүлын үхибүү хүмүүжүүлгэдэ абахадань, нэгэ дахин туһа болгожо, баһал пособи гүрэн түлэдэг байна. 2010 ондо энэ тэдхэмжын мүнгэн 13186 түхэриг 62 мүнгэн, хойто аймагуудаар 14285 түхэриг 51 мүнгэн байгаа. 2011 ондо энэнь нэгэ бага дээшлээ. Үншэн хүүгэдые гэр бүлэнүүдтэ

бюджетдээ 13,280 миллион түхэриг, федеральна бюджетдээ 34,275 миллион түхэриг гаргашалагдаа. Энэ мүнгөөр хүндэ байдалтай гэр бүлэнүүдэй 70 мянга шахуу үхибүүд амарха аргатай байгаа. Хүндэ байдалда орон гэр бүлэнүүдэй үхибүүдтэ туһалха зорилготойгоор «Тоонто нютаг: традиция жива» гэнэн программа республика дотор абтанхай. Тийхэдэ Россин хүүгэдые дэмжэдэг имэ жасаһаа манай республикада 2010 ондо 34,882 миллион түхэриг номологдоһон байна.

үгэжэ хүмүүжүүлдэг аргын нэбтэрүүлэгдэжэ эхилдээр, гүрэнэй нан жасын мүнгэн горитой алмагдадаг болоо гэжэ элидхэл соо хэлэгдэе. Гэр бүлэдэ хүмүүжүүлэгдэһэн үхибүүндэ хоёр дахин бага гаргаша хэгдэнэ гэжэ тоо баримтанууд харуулна. Хүүгэдэй байшанда нэгэ үхибүү тэдхэлгэдэ, хүмүүжүүлгэдэ 345 мянга гаран түхэриг гаргашалагдадаг наа, гэр бүлэдэ өөдөө боложо байһан үншэн үхибүүндэ 136 мянга гаран түхэриг гаргашалагдаа.

Тийхэдэ Гэр бүлын болон хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар агентствэдэ хуулин наһа хүсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар комиссийн ажал ябуулгы хангаха уялгануудые Буриадай Правительство даалган байна. Тиймэхээ хэсүү байдалда өөдөө боложо байһан хүүгэдые элүүржүүлхэ, амаруула хүдэлмэри энэ агентствын мэргэжэлтэд хинамжалдаг болонхой.

Тоосоото үсын туршад тулюур байдалтай гэр бүлэнүүдэй хүүгэдые амаруулха хэрэгтэ республикын

Манай республикада ядарһан, үншэрхэн хүүгэдые гэр бүлэдэ үгэжэ, гүрэнхөө тэдхэмжэ олгожо, хүмүүжүүлгэдэ саашадаашье ехэ анхрал табигдаха байна гэжэ элидхэл соо онсолон тэмдэглэгдэе. Тэдэниие дэмжэлгэдэ байгша ондо республикын бюджетдээ 110,8 миллион түхэриг номологдохо юм.

Росси дотор абажа харахада, манай республика үншэн үхибүүды гэр бүлэнүүдтэ үгэжэ хүмүүжүүлдэг дүй дүршэл нэбтэрүүлжэ байһан нютаг болоно. Энэнь бэшэ мого нютагуудта һайн жэшээ боложо үгэнэ гэшээ. Гүрэнэй талаһаа мүнгэнэй тэдхэмжэтэйгээр энэ буянта хэрэг урагшатайгаар бэлүүлмээр гэжэ бодото байдалтай элишлэнэ.

Энэ суглаанда буянтай энэ хэрэг дэлгэрүүлхэ шэглэлээр хүдэлмэри эдбхитэйгээр ябуулагдаха гэжэ хэлсэгдэһэн байна.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото-зурагууд.

Росси гүрэнэй бүридэлдэ Буриад ороной хамжан ороһоор 350 жэлэй ойдо

СУУТА ХООР АЙЛШАЛХАНЬ

Буриад Республикын соёлой министр Тимур Цыбиковэй мэдээсэһээр, манай республикада хүгжэмэй болон хореографийн фестиваль эмхидхэгдэжэ үнгэргэгдэхэнь.

Росси гүрэнэй бүридэлдэ Буриад ороной ороһоор 350 жэлэй ойн баярта энэ хэмжээ ябуулга зориулагдана. «Ниитэ нэгэн бүлэ соо» гэжэ тэрэ нэрлэгдэе. Энэ фестивальда манай гүрэнэй алдар сууда гараһан зохёохы коллективүүд хабаадаха түсэбтэй. Мого нютагуудай хоорондо соёлой харилсаа холбоонуудые үргэдхэхэ, хүгжөөхэ зорилготойгоор тэрэ эмхидхэгдэнэ гэжэ соёлой министр Тимур Цыбиков тэмдэглэе.

Пятницкын нэрэмжэтэ алдарт хуули Бестужевай нэрэмжэтэ Ород драмын театрай ордондо апрелин 21-дэ концерт наада харуулжа, энэ фестиваль нээхэ ёһотой юм. Тэрэнэй удаа Татарстан, Чечен Республикын мэдээжэ болоһон дуу, хатарай коллективүүд манай иишэ эрхээр хараалагданхай.

Тийхэдэ ойн баяр тэмдэглэхэ үдэрнүүдтэ гэхэ гү, али июлийн 3 хүрэтэр хугасаада хүршэ Эрхүүгэй областийн, Забайкалийн хизаарай уран бэлигтэн ерээжэ, концерт наада табиха байна. Забайкалийн хизаарнаа «Амар сайн» ансамбль, «Степные напевы», «Забайкальские казаки» гэнэн уран найханай коллективүүд ерээжэ, Буриад ороной Росси гүрэнэй бүридэлдэ һайн дураараа хамжан ороһоор 350 жэлэй ойн баярые концерт наадаараа шэмэглэхэ юм гэжэ Тимур Цыбиков хэлэнэ һэн.

Пятницкын нэрэмжэтэ хоор хадаа Шэтэ хотодо концерт табиханайнгаа удаа манай иишэ эрэнэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Энэ хоорой бүридэлдэ 63 хүн ороно. Российн соёлой габьяата ажал ябуулагша Александра Пермякова энэ хоорой уран найханай хүтэлбэрлэгшэ юм. Хоорой репертуарта арбан мянга гаран элдэб анзын дуу, хатарнууд ороно. Ехэ бэлигтэй дуушад, хатаршад энэ коллективэй шэмэг юм. Зохёохы ажалайнгаа эхиндэ Российн арадай дуушан Людмила Зыкина энэ коллективтэ хүдэлжэ, бэлиг шадабария дээшлүүлхэн түүхэтэй.

Алдар суута хоорой артистууд манай нютагаархидта тусхай бэлэг болгон, арад зондо хайшаагдадаг, ехэтэ мэдээжэ болоһон дуунуудые гүйсэдхэхэ байна.

ХҮШӨӨНҮҮДТЭ АНХАРАЛ ХАНДУУЛАГДАХАНЬ

Байгша оной апрелин 18-да хүшөөнүүдые болон түүхын дурасхаалта газарнуудые хамгаалха уласхоорондын үдэр тэмдэглэгдэе.

Буриад Республикын Соёлой министрствэдэ түүхын хүшөөнүүдые хамгаалха эрхэ түлөөлэлгэнүүд апрелин 1-дэ хуулигаар дамжуулан үгтөө. Тиймэхээ май нарын тэнгээр соёл болон искусствын талаар совет зарлагдажа, соёлой уг баялигай объектууды хамгаалха асуудал зүбшэн хэлсэхэ юм. Буриад орондо һүүлэй жэлнүүдтэ түүхын хүшөөнүүдые нэргээжэ хүдэлмэри хананда хүрэмөөр ябуулагданай гэжэ

соёлой министр Тимур Цыбиков хэлээ. Тусхай программа абтабыше, тэрэнэй ёһоор хүшөөнүүдые нэргээлгэдэ хүсэд хүрэхэ мүнгэн номологдоногуй.

Ушар тиймэхээ хотын ажаһуугшадые, архитекторнуудые, хото, хүдөөгэй эмхи зургаануудай түлөөлэгшэдые суглуулжа, энэ асуудалаар һанамжыень дуулаха зорилготойгоор энэ зүблөөн зарлагдаха юм.

Энээнхээ гадна, Эрхүү хотын эдир харагшын театрай тайзан дээрэ мүнөөнэй хореографийн үдэшэ апрелин 20-до үнгэргэгдэхэнь. Опера болон баледэй артистууд энэ хэмжээ ябуулгада хабаадаха юм. Шэнэ табигданан гурбан балет Эрхүү хотын харагшадта түрүүшынхие харуулхань гэшээ.

ФЕСТИВАЛЬ

ҮНГЭРГЭГДЭХЭНЬ

Росси гүрэнэй бүридэлдэ Буриад ороной хамжан ороһоор 350 жэлэй ойдо зориулагдажа, Бүхэроссийн хэмжээндэ «Мүнхэ Саридаг – 2011» гэнэн фестиваль эмхидхэгдэжэ үнгэргэгдэхэнь. Далайн нуруунаа 3491 метр үндэртэй Мүнхэ Саридагай шэлэнүүдые дабажа, оройдонь гараха дуратайшуул энэ фестивальда уригдана.

Республикын физическэ культура болон спортын агентство, Ахын аймагай захиргаан, «Байкальский экстрим» гэнэн спортын талаар аяншалганууды эмхидхэдэг федераци, тийхэдэ Буриад Республикадахи спортивна аяншалгын болон альпинизмын федераци энэ хэмжээ ябуулга эмхидхэнэ.

Дээрэ дурдагданан ойн баяртай дашарамдуулан, энэ фестивалда хабаадагшад Мүнхэ Саридагай оройдо онсо удхатай туг намилзуулха хүсэлтэй. Энэ фестиваль хадаа апрелин 29-нөө майн 2 болотор үнгэргэгдэхэ байна. Тэрэнэй хабаадаха дуратайшуул бүридхэлдэ абтажа эхилэнхэй.

«Байкальский экстрим» гэнэн республикын аяншалганууды эмхидхэдэг федерацийн президентын орлогшо Оксана Залесовагай хэлэхээр, Российн элдэб булангууднаа хүнүүд зорижо, энэ хэмжээ ябуулгада хабаадаг. Нёдондо жэлдэ манай ороной 14 хото городууднаа түлөөлэгшэд ерээжэ, үндэр хадын оройдо гаража үзэһэн байна. Жэл бүри 3000 шахуу хүнүүд энэ шадар аяншалдаг гэжэ Российн Федерацийн аюулгүй байдалай талаар федеральна албанай Буриад Республикадахи хилэ сахилгын управленийн таһагай начальник Сергей Сидоров хэлэнэ. Тэдэнэр аяншалхаһаа гадна Мондо дээгүүр хилэ дабадаг, тийхэдэ гүрэнэй хилэ сахилгын харуулай бүхы эрилтэнүүдые сахижа ябаха ёһотой гэбэ.

Энэ хэмжээ ябуулгын үедэ олон тоотой бүлэг, эдир хабаадагша, эгээл наһатай хабаадагша тэмдэглэгдэхэ байна.

Холоһоо ерэнэн айлшадые Ахын аймагай уран найханай коллективүүд зугаа наадаараа угтан хүндэлхэ, нютагайнгаа ёһо заншалууды харуулха байна. Энээнхээ гадна, хабаадагшад өөһэдэнь бэлиг шадабари харуулха түсэбтэй.

Энэ хуудала Эльвира ДАМБАЕВА хэлэлдэ бэлдэбэ.

БУРЯАДАЙ ЭКОНОМИКО ХҮГЖЭ ҺӨӨР

Буряад Республикын Экономикын министрствын коллег дээрэ экономикын министр Татьяна Думнова таларга хэлэ. Индондо жэлэй ийинер хүгжэйн байдал промышленна үйлдбэри улам байдалда, инвестиционна ажайбуулга түрүүлэгшэ талда орло. Мүнөөдэрэй промышленна үйлдбэриин индекс 122,9% болой байн. Энэ тухай Татьяна Думнова мэдүүлэ. Индондо республика Сибирин Федерациян тэргэ соо энэ таларга 1-дэхи буудал, Россия Федерация соо 5-дэхи буудал үзэлбэ.

Региональна экономика програмуудар бид малой толгой ажайбуулгада, үнэй үйлдбэри үзэ бэлтгэдоо, хартаабын болон огородой эдэ хоолой ургаса дэглэлэ. Эдэ програмуудыг үзэлбэл, «Малнай бодо мал ажайбуулга», «Үнэй бодо мал болон үнэй үйлдбэри ургасалга», «Хартаабын болон овоц үйлдбэрилэ» гэхэ мэтэ болоно. Нёдондо жэл 30 миллиард түхэригэй инвестици республикын экономика руу оруулагдаа ил.

«Мяханай боло мал хүгжөөлгэ» гэжэ программа бэлүүлэгдэ

БАРИЛГА ЭРШЭТЭЙ БОЛОО...

Экономикын министр Татьяна Думнова мэдүүлбэ: нёдондо жэлэй август нарааа эхилээд, республика дотор барилгын ажайбуулга үргэн дэлсэтэйгээр ябуулагдажа эхилэ. Республика дотор 2605 шэнэ байшангууд бодхоогдоо, 3965 шэнэ квартира баригдаа. Федеральна адресна инвестиционна програмаар 19 объектүүд баригдаа, тэдэндэ гүрэнэй инвестициүүдэй лимит 1125 миллион түхэриг дамжуулагдаа.

Зоной дунда зэргын салин 17903 түхэриг болоо. Бага салинтай зоной тоо 19,7 процент гээд тоологдоо.

нэгдэхэ орлогшо М.М. Егоров коллег дээрэ инвестиционна ажайбуулгын дүнгүүд болон ерээдүйн түсэбүүд тухай хөөрөжэ үгэбэ.

- Мүнөөдэр федеральна түб Россиян экономико руу инвестици хээр оруулха зорилго табинхай, - гээд министрэй орлогшо хэлэнэ. - Буряад Республика энэ талаар ехэ арга боломжотой. Тийн мүнөөдэр үйлдбэрилгын аргуудыг эдэбхитэйгээр хүгжөөхөөр бэшэ.

Тэрэ ерээдүйн түсэбүүдтээ танилсуулаа. Мүнөөдэр экономикын министрство инвесторнүүдтэй үргэн харилсаа холбоо ябуулна.

- Мүнөө республика дотор иимэ ажайбуулга хэгдэжэ байхын

гүрэнэй тэдхэмжэ дамжуулна. Муниципальна байгуулганууд инвестиционна талмайнуудыг эмхидхэлгын талаар ажал ябуулна. Мүнөөдэр элдэб янзын гүрэнэй тэдхэмжэ хэгдэнэ. 13,6 миллион түхэригэй гүрэнэй тэдхэмжэ ООО «Сэлэнгын түмэрэй-бетонной хэрэгсэлүүдэй заводто» дамжуулагдаа.

Гүрэнэй туһаламжада хүртэһэн түлэбүүд 1100 ажалай шэнэ газар байгуулха, 3 миллиард түхэригэй налог суглуулха болоно. Хамтадаа республикын экономикын хүгжэлтэдэ 7,6 миллиард түхэриг домологдохо.

БАЙГАЛ – АНХАРАЛ ДОРО

- Байгал шадархи аяншалгын-рекреационно зооно гүрэнэй болон үмсын хабаадалгатайгаар баригдажа байнхай, - гээд М.М. Егоров хөөрэнэ. - 9 инвесторнүүдэй хэлсэн баталагдаа. Жэлэй үлүл багаар досоо талын инфраструктуруень дүүргэхэбди. Федерациин хэмжээн дээрэ гадаадахи инфраструктурын барилгаар хэлсэн ябуулагдана. Тийн резидентүүдыг бэдэрлгын талаар ажал ябуулнабди. Мүнөөдэр Россиян Федерациин Инвестиционна жасын мүнгэндэ хүртэхэ зорилготойгоор ажал ябуулагдана. Буряадай брендүүд эдэбхитэйгээр ишэ тишэнь дамжуулагдаха. Үйлдбэри, промышленность, инвестиционно түлэбүүдтэ хабаатай презентацинуудыг эндэ гэндэ дэлгээжэ харуулнабди. Мүнөөдэр Правительствын индикативна түсэб соо шэнэ индикатор оруулагдаа. Тус индикатор инвестиционно мэдүүлэлнүүдэй бэлдэлгыг элэрүүлжэ байха. Мүнөө инвестиционно мэдүүлэлнүүд болон түлэбүүд бэлдэгдэнхэй. Тус түлэбүүд Зүүн Хойто болон Байгалай регионной хүгжэлтын жасын, Внешэкономбанкын хабаадалгатайгаар, инвестициүүдэй жасын оролсолготойгоор бэлүүлэгдэхэ юм. Мүнөөдэр инвестициүүдыг бэдэрлгын программа бүтээгдэжэ байнхай.

АРАДАЙ ХУРАЛДА

Инвестициүүдыг хуулийн ёһоор республика руу оруулхын аргууд тухай экономическа политикын, байгаалин нөөсөнүүдэй болон оршон тойронхийе хамгаалгын талаар Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ депутат Вячеслав Ирильев хөөрөжэ үгэбэ.

- Мүнөөдэр республика дотор инвестици оруулагдажа байхаар хуули ёһонууд бии, - гээд тэрэ хэлэнэ. - Хэдэн хуули ёһонууд иимэ ажайбуулгада хабаатай юм. Жэшээлбэл, «Буряад Республика дотор инвестиционна ажайбуулга гүрэнэй тэдхэмжэ», «Буряад республика дотор экономическа улам хайжаруулгын зоонууд тухай» гэхэ мэтэ.

Мүнөөдэр гэдэ бусад документнүүд Буряад Республикын инвестиционна кодекс бүридхөөд байна.

ХАРИ ГҮРЭНҮҮДТЭЙ ХАРИЛСАНА

Тус коллег дээрэ уласхоорондын, регион хоорондын харилсаан болон гадаадын наймаанай ажайбуулгын дүнгүүд

согсологдоо. Буряад Республикын экономикын гадаадын харилсаанай комитедэй түрүүлэгшэ Евгения Новикова элдхэл хээ.

Нёдондо жэл Монголой МИД-эй болон худалдаа наймаанай госсекретарь Д.Цогтбаатар, Монголой Үндэһэтэнэй худалдаанаймаанай-промышленна палатын Генеральна секретарь Э.Оюунтэгш республика ерэнэн байна. Тус ерэлгэндэ хамтын худалдаанай-экономическа харилсаанай талаар ажалай бүлэгэй зүблөө үнгэргөө юм. Дотор Монголой Автономно Республикын Манжуур хотын мэр Ду Сюэцзюнь ерээд ошоо. Буряадай Правительствын делегаци экономическа хүгжэлтын талаар Правительствын түрүүлэгшын орлогшо Александр Чепигтэй Монголоор ябаад ерээ. Энэ ябалгандаа тэрэ хоёр талын харилсаан тухай хөөрөлдөжэ буусаа.

Тийн нёдондо жэл Дэлхэйн монголнуудай конвентын үедэ

хизаартай, Эрхүүгэй можотой, Алтайн хизаартай, Московскы можотой хамтын түлэбүүдэй бэлдэлгэ хэгдэнэ. Хилэ гаралгын пунктнуудай ажалыг наймаанай эмхидхэлгын талаар ажал хэгдэнэ. Нёдондо жэл республика дотор гадаадын худалдаа наймаанай хэрэгүүдыг 594 хабаадагша бүтээгээ. Буряад Республика Хитад, Украина, Монгол, Кения, Нэгэдэмэл Арабска Эмирадуудтай ажалаа ябуулнад. Эдэ гүрэнүүд руу машина бүтээлгын, эдэе хоолой промышленностиин, ойн үйлдбэриин продукция эльгээгдэнэ. Экспортдэ ОАО «Улаан-Үдын авиационно завод» гэхэн предпрятиин продукция ехэ наймаанай эльгээгдэнэ.

АЯНШАЛГА ТУХАЙ

Мүнөөдэр аяншалгын дэлгүүр дээрэ 22 туроператор хүдэлнэ. Хажуугарнь аяншалгын 39 агентствнүүд, олониитын 4 мэргэжэлтэ эмхинүүд бии.

30 миллиард түхэриг инвестициүүд экономико руу оруулагдаа

монголой эд хэрэгсэлнүүдэй выставкэ-үзэсхэлэн дэлгээгдэнэ байна. Тус хэмжээ ябуулгада Монголһоо хубийн 34 хэрэг эрхилэгшэд хабаадалсаа.

Буряад Республика Бүхэдэлхэйн ЭКСПО-2010 гэхэн эгээл универсальна выставкэдэ хабаадалсаа, Байгал шадархи аяншалгын болон барилгын талаар харилсаануудыг бэдэрэнэ байна.

30 гаран зоной хабаадалгатай делегаци Япон гүрэнһөө

Аяншалагшадые угтан абахаар республика дотор айлшалалгын 400 гэр байшангууд, 4-дэхи одондо хүртэһэн 2 зохид буудал бии. 2005-2010 онуудта аяншалагшадтай тоо олон болоо. Нёдондо жэл 454,4 мянган хүн Буряад Республикаар аяншалаад ябаа. Энээн тухай аяншалгын талаар республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшэ Л.Б.Ж. Максимова мэдүүлэ.

Мүнөө жэлдэ аяншалгын талаар хуули ёһонууд хэльбэн

Буряад ёһо заршан тал аяншалагшадые үгтэбди

Буряад Республика ерээ. Тийн Польшо гүрэнһөөшье делегаци Республика руу буугаа юм. Нёдондо жэл Дотор Монголой Автономно Республикын Арадай Правительствын Түрүүлэгшэ Баатар ерэнэн байна. Тэрэнтэй 2011-2013 онуудта харилсаа холбооной хэлсэн баталагдаа. Элдэбын халбарьяар республика тус гүрэнтэй харилсаа аргатай болоо.

Хажуугарнь республика Россиян регионнуудтай хамтын харилсаан тухай хэлсээ баталжа, ажалаа ябуулна. Забайкалийн

шэнэдхэгдэхэ зэргэтэй. Аяншалгын хубийн хэрэгтэ гүрэнэй тэдхэмжын аргууд бэдэрэгдэхэ. Гүрэнэй-үмсын харилсаанай хэрэглэлгээр аяншалгын-рекреационно комплекснууд бүтээгдэхэ юм.

Эдэ асуудалнуудыг шийдэхэ зорилготойгоор 2011-2016 онуудта республика соохи аяншалга болон ишээ хари гүрэнүүдэй зоной аяншалгын талаар республиканска зорилготой программа бэлүүлэгдэхэ.

Янжам ЖАПОВА.

Авторай фото-зурагууд.

Хамтын ажайбуулгын ажайбуулга үзэлбэ

Ажалгүй зонийе хүдэлмэритэй болгохо гэхэн зорилготойгоор програмууд бэлүүлэгдэжэ эхилэ. Гүрэнэй тэдхэмжын аргууд мянгаад предпрятинуудта хүндэ хүшэр байдалһаа гарахыень туһалаа.

ЗОРИЛГОНУУД

Экономикын талаар министрэй

түлөө хуулига тэдхэмжэнүүд, бүридэлтэ тэдхэмжын халбар бии, инвестициүүдэй талаар Президентын болон Правительствын дэргэдэхэ зүбшэлэлгын эмхинүүд хүдэлдэг, - гээд М.М.Егоров хэлэнэ. - Тийн министрствэнүүд предпрятинуудта болон бага хубийн хэрэг эрхилэгшэдтэ

Байгал дээрэ аяншалга хүгжөөгдэнэ

Светлана ЗАЙЦЕВА:

«НАШ КОЛЛЕКТИВ ОСТАЕТСЯ СТАБИЛЬНЫМ»

Сегодня службе занятости России исполняется 20 лет.

О том, как она создавалась и что собой представляет сегодня, рассказала руководитель Республиканского агентства занятости населения С.К. ЗАЙЦЕВА.

- Светлана Кимовна, 20 лет назад вы стояли у истоков становления службы занятости в Республике Бурятия. Расскажите, пожалуйста, об истории создания службы занятости.

- В Бурятии служба занятости была создана меньше, чем через три месяца после принятия в апреле 1991 года Федерального закона «О занятости населения». Необходимость создания такой службы появилась в связи с возникновением в стране рыночных отношений, массовым высвобождением работников с предприятий и организаций, значительным увеличением числа безработных граждан.

В Бурятии служба занятости образована 1 июля 1991 года. Постановлением Правительства республики был создан Государственный комитет по занятости населения, преобразованный позже в Министерство труда и занятости населения Республики Бурятия. С 1997 года в результате реорганизации на его базе был создан Департамент федеральной государственной службы занятости населения по Республике Бурятия, а в 2007-м Республиканское агентство занятости населения. Совместно с органами исполнительной власти республики и местного самоуправления агентство реализует государственную политику занятости населения с учетом экономических и социальных особенностей нашей республики. За эти годы служба развивалась, совершенствовалась, отвечая требованиям времени, и сегодня, в эпоху глобальных изменений и новейших вызовов, она играет важную роль в формировании позитивных тенденций на рынке труда.

Замечу, что органы по трудоустройству существовали и ранее, но их функции были крайне ограниченными. Сейчас служба занятости решает целый круг проблем в сфере содействия занятости населения и социальной защиты при безработице. Она стала инициатором и проводником активной политики занятости в республике, сумела доказать свою значимость и необходимость для многих сотен тысяч безработных граждан. Доверие горожан к службе занятости подтверждается значительным количеством обращений во все ее подразделения, которое в последние годы превысило 40 тысяч ежегодно. Ожидается, что в этом году количество обращений может составить около 50 тысяч.

- Что собой представляет республиканская служба занятости сегодня?

- По своей структуре это многофункциональный комплекс по оказанию государственных услуг в сфере занятости, реа-

лизации социальных гарантий гражданам при безработице. Органы службы занятости населения республики – это Агентство занятости и 22 городских, районных центра, в которых трудятся свыше 230 специалистов высокой профессиональной подготовки. Заслуживают

Правительством республики антикризисным мерам и реализации мероприятий Программы дополнительных мероприятий, направленных на снижение напряженности на рынке труда, Бурятии удалось обойти самые острые пиковые ситуации с занятостью населения и, более

зующих инвестиционные проекты, для женщин, работающих во вредных и тяжелых условиях труда, с целью их вывода с вредного производства. Женщины, находящиеся в отпуске по уходу за ребенком до трех лет и состоящие в трудовых отношениях, также смогут повысить свою квалификацию или получить новую профессию для дальнейшего трудоустройства. Совместно с Министерством здравоохранения республики организуется профессиональная переподготовка врачей в соответствии с программой модернизации здравоохранения республики.

Предусматривается возмещение затрат работодателю не только на оснащение специальных рабочих мест для инвалидов, но и на создание рабочих мест, в том числе на дому, для родителей, воспитывающих детей-инвалидов, и многодетных родителей в размере не более 50 тыс. рублей на одно постоянное рабочее место. У нас в республике приоритетом остается организация самозанятости безработных граждан, что особенно актуально для сельских территорий.

- Можно сказать, что наиболее востребованным направлением службы занятости сегодня считается организация самозанятости безработных. Каковы успехи в этом направлении?

- Специалисты службы занятости уже более пятнадцати лет оказывают безработным услуги по содействию организации собственного дела. Но именно с 2009 года эта форма вызвала наибольший интерес у людей в связи с выделением безвозмездных субсидий на организацию собственного дела. Думаю, что именно кризис заставил многих по-новому оценить свои перспективы. За два года реализации программы у нас открыли собственное дело более 8 тысяч безработных граждан и создано около 3 тысяч дополнительных рабочих мест в сфере малого предпринимательства, что оказывает положительное влияние на снижение безработицы и социальной напряженности на рынке труда, особенно на селе. В этом году уже создано более тысячи рабочих мест в сфере малого предпринимательства.

70 процентов безработных граждан, открывших собственное дело, – жители сельских территорий республики.

- И что, так просто можно получить деньги?

- Выплата равна годовому размеру максимального пособия по безработице, то есть 58 тысяч рублей. А если предприниматель будет подбирать работников в центре занятости, то размер его пособия умножится на количество трудоустроенных безработных. Разумеется, финансирование получают не все проекты. Обязательное условие – грамотный бизнес-план. Решение принимает специальная комиссия, куда входят не только специалисты службы занятости, но и представители муниципалитетов, других ор-

ганизаций. Ведь проекты будут развиваться на конкретной территории, важно, чтобы они были там востребованы. Кроме того, я считаю, что деньги, которые дает служба занятости, – это только толчок к старту. Все остальные новоиспеченные бизнесмены должны зарабатывать сами. И если проект получится интересным и важным, он может рассчитывать на дальнейшую поддержку государственных и муниципальных властей. Уже есть примеры, когда наши предприниматели получали дополнительную государственную поддержку, являясь, например, победителями республиканского конкурса на лучший проект начинающего предпринимателя.

- Светлана Кимовна, что нового ожидается в работе службы занятости в ближайшие годы?

- Служба занятости готовится к переходу на предоставление государственных услуг в электронном виде. Реализацию перехода на предоставление услуг в электронном виде предполагается осуществить в пять этапов согласно общему плану, разработанному Правительством Республики Бурятия. До 1 августа 2012 года планируется перевести в электронный вид шесть услуг службы занятости. Сейчас проведена значительная работа по содержанию наполнению регионального интернет-портала. На республиканском портале государственных и муниципальных услуг представлена максимально исчерпывающая информация обо всех 12 государственных услугах, оказываемых службой занятости. Сегодня данный интернет-ресурс предоставляет возможность каждому гражданину, вне зависимости от места его проживания, получить полную информацию о конкретной услуге, порядке и сроках ее предоставления, перечне необходимых документов, уточнить местоположение и график работы агентства и центров занятости населения, позволяет заполнить заявление на получение услуги.

- Светлана Кимовна, трудно работать сегодня в службе занятости?

- Наверное, как и при всякой работе с людьми, тем более с людьми, оказавшимися в сложной жизненной ситуации, в состоянии стресса от потери работы или в связи с трудностями ее поиска. Наша работа требует не просто профессионализма, но и терпения, выдержки, коммуникабельности, владения основами психологии. Нельзя не отметить, что за последние годы нагрузка на сотрудников службы занятости значительно увеличилась в связи с появлением новых программ, задач и функций. И, несмотря на все это, наш коллектив остается стабильным. И в канун юбилея хотелось бы поблагодарить их всех за верность своей нелегкой профессии, за достигнутые результаты.

Беседу вел
Николай БАДМАЕВ.

уважения работники, стоящие у самых истоков возникновения службы, много сделавшие для ее становления. Сегодня мы выражаем благодарность И.М.Пытину, В.П. Кузьмину, Д.Ч. Боросгоеву, А.Г. Нечаеву, В.И. Трофимову, К.Д. Лубсандоржиеву, В.А. Уланову, Л.З. Веприковой, Д.Ф. Бадуевой, П.А.Ергалову. И этот список можно продолжить.

- Как менялась ситуация на рынке труда за эти 20 лет? Какие сложные моменты можно отметить?

- Ситуация на рынке труда республики менялась в зависимости от политической и экономической ситуации в стране. В 90-х годах, в период становления службы занятости, количество обратившихся в службу составляло около 9 тыс. человек в год, уровень регистрируемой безработицы – 0,3%. С 1992-го начинается резкий подъем численности безработных в стране, и вплоть до 1998 года уровень регистрируемой безработицы в Республике Бурятия был высоким и составлял 2,8 процента. Затем ситуация постепенно стала стабилизироваться. В результате определенного оживления в промышленном секторе, в производстве, в целом в экономике республики, эффективной совместной работы органов службы занятости населения с органами исполнительной власти, местного самоуправления, работодателями, в конце 90-х годов удалось сдержать неконтролируемый рост уровня регистрируемой безработицы, который с 1998-го ощутимо снизился и составлял до мирового кризиса в 2008 году 2,1 процента. Число претендентов на одно свободное рабочее место снизилось с 48 человек в 1995 году до 31 в 2008-м.

Следующая сложная ситуация на рынке труда возникла в 2009 году как следствие кризиса в мировой экономике. Но благодаря своевременно принятым

того, дать дополнительный стимул социально-экономическому развитию республики.

В условиях экономического кризиса все направления программы дополнительных мероприятий актуальны и востребованы на рынке труда. Программа действует уже третий год. В рамках ее реализации за два года удалось сохранить более 14 тыс. рабочих мест, повысить качество рабочей силы более 1,5 тыс. работников предприятий, создать более 28 тыс. рабочих мест, в том числе в малом предпринимательстве более 8 тыс. рабочих мест.

Благодаря реализации Программы дополнительных мероприятий, направленных на снижение напряженности на рынке труда, в кризисный период были сохранены трудовые коллективы и рабочие места на крупных заводах и предприятиях. За два года освоено финансовых средств из федерального бюджета на реализацию мероприятий Программы дополнительных мероприятий более 1 млрд. рублей.

- Ситуация на рынке труда стабилизировалась, на что же теперь нацелена Программа дополнительных мероприятий?

- Реализация в 2011 году дополнительных мероприятий ориентирована на посткризисное развитие экономики в части повышения качества и профессиональной мобильности рабочей силы, эффективного использования трудовых ресурсов в условиях перехода на инновационный путь развития. Также дополнительные мероприятия направлены на поддержание занятости населения монопрофильных населенных пунктов и поддержку предпринимательской инициативы безработных граждан.

Опережающее обучение будет организовываться для работников организаций производственной сферы, реали-

«Я очень бережно отношусь к Вашей работе...»

(из переписки Р.Е.Пубаева с Б.И.Кузнецовым)

(Окончание. Начало в №13 (725) за 7.04., №14 (726) за 14.04.2011 г.)

В ряде писем Кузнецов, говоря о подготовке кадров востоковедов из числа бурятской одаренной молодежи, переходит конкретно на персоналии, его заботит их дальнейшая судьба и перспектива. Так, в письме от 09.06.74 г., говоря об обустройстве своих подопечных, он обращает внимание на Федора Самаева.

...Наш 3-й курс, тибето-монгольской, возможно, придет в Улан-Удэ на практику. Им надо будет придумать какое-нибудь занятие. Было бы хорошо привлечь их к описанию тибетских или монгольских рукописей. Я советовал бы обратиться внимание на Федю Самаева. Очень одаренный юноша. Хорошо знает бурятский и успешно занимается тибетским, монгольским и санскритом. Было бы очень важно не упустить его из виду. Он - будущее нашей тибетологии...

Заметим, что в своих подходах к студенту Ф.Самасеву, уроженцу Бурятии, опытный преподаватель не ошибся. Гелонг-лама Данзан-Хайбузун, в миру Федор Самаев, стал известным религиозным и общественным деятелем в Бурятии. После ЛГУ стажировался в Улан-Баторском университете, учился в Буддийском институте (г. Дхарамсала, Индия). Получив благословение у Далай-ламы XIV, вернулся на родину. Был настоятелем Петербургского храма, состоял в руководстве с Буддийской Традиционной Сангхой России, депутатом Народного Хурала Республики Бурятия. Увлеченный реализацией масштабных проектов по модернизации буддийской церкви в России, погиб в автоаварии.

В другом письме Бронислав Иванович сообщает важную для БИОНа новость.

...Так получилось, что мне удалось заинтересовать Московское радио (передачи для зарубежного Востока) идеей начать передачи на тибетском языке. Возник вопрос о посылке студентов в Индию с целью изучения разговорного тибетского. Я, со своей стороны, рекомендовал набирать ребят в Улан-Удэ из числа бурят. Ахнули? Ну, то-то! Не знаю, что из этого выйдет, а вдруг? Я свое дело сделал. Может, мне это зачтется! В Сиккиме в тибетологическом журнале хотели дать перевод некоторых ваших статей из прошлых «Материалов...» (речь идет о сборнике научных статей, издаваемом в Улан-Удэ. - Г.М.), но из-за тамошних беспорядков дело застопорилось. Но главное в том, что тибетцев очень заинтересовали ваши работы. Об этом я узнал со стороны через общих знакомых.

До свидания,
Ваш Кузнецов.

А вот серия характеристик и рекомендаций Бронислава Ивановича о бурятских девушках, обучающихся в «Восточке». В пламенных строках талантливого университетского преподавателя-филолога мы находим и высокопарный слог, и изысканную словесность, благодаря которым эпистолярное повествование временами обретает черты художественной прозы. К примеру, чего для читателя стоит чтение нижеприведенных строк? Читая их, невольно приходишь к мысли, что автором этих откровений и пристрастий мог быть человек большой зрелости. Кроме того, они выдают человека эмоционально тонкой организации, глубоко и богато чувствующего, увлеченного миром Востока. Именно такие наблюдения и оценки студентов, с которыми ему приходилось общаться, столь интересны для современника, что мы предлагаем читателю еще ряд фрагментов из его переписки.

14.05.74

Дорогой Регби Ешиевич!
Посылаю Вам две свои мелкие заметки. Первая - отклик на публикацию в «Tibetan Review», а вторая - ответы на вопросы редактора журнала.

Помимо своей основной тибето-монгольской группы занимаюсь тибетским (на общественных началах) со студенткой-китаисткой III курса Светланой Бороновой. Ну, я скажу Вам! Много я уже повидал разных студентов, но такого еще не было. Необычайно одаренная девушка. Талант! Умница! Соображает лучше электронной машины, мила и скромна. Она - из Улан-Удэ, родители, как я выяснил, - люди простые и без особого образования. Ее родной язык - бурятский. Говорит и пишет по-русски - блестяще. Меня беспокоит только одно: как бы она от нас не улизнула куда-нибудь в сторону (в сторону от Улан-Удэ, например). Я попрошу ее, когда она летом будет дома, чтоб отыскала Вас в институте. Поговорите с ней. Я надеюсь, что Вы ничего против иметь не будете...

Ваш Кузнецов.

В очередном послании Бронислав Иванович информирует о научных интересах и занятиях этой способной студентки и настоятельно просит своего коллегу из Улан-Удэ обратиться на нее самое серьезное внимание. Ныне она ученый (китаист), работает редактором издательской фирмы «Восточная литература» Российской Академии наук.

09.06.74

Дорогой Регби Ешиевич!
...Я писал о Светлане Бороновой. Она - бурятка из Улан-Удэ, учится на 3-м курсе китайского отделения. Я занимаюсь с ней тибетским. Она пишет работу по Дзан-луну (Улигер-далай) по древнекитайским и тибетским источникам... Я говорю о ней вот почему: Светлана - очень одаренная девушка, у нее талант. Я хотел бы, чтобы Вы познакомились с ней, когда она будет в Улан-Удэ. Ее родной язык - бурятский, поэтому она могла

бы в будущем заняться и монгольским. Для нее это не составит труда. Не удивляйтесь, если она подойдет к Вам в институте.

До свидания!
Ваш Кузнецов.

Далее в письме, нами уже указанном выше, находим интересные, временами весьма эмоциональные суждения Б.И.Кузнецова о студентах, родом из Бурятии, Аги, Элисты, Монголии.

О моей тибето-монгольской группе. Большие надежды на отличного юношу-бурята (он - из Саян). По части знания тибетского - это будет корифей. Родной язык - бурятский. Для меня будет трагедией, если его заберут в армию или в оркестр. А увы, этим понахивает. Девушка - бурятка (из Аги), очень красивая, если не сказать больше, и способная очень, обрела эсенха-чеха. Что делается! Мать!... Прямо руки опускаются, пропадает охота работать. Очень способная и отлично учится дочь Дамдинсуре (Аня Цендина), но эта останется в Ленинграде. И идет домой. Что у Вас нового?

Ваш Кузнецов.

Приводим мнение Регби Ешиевича в ответ на суждения и вопросы, поднятые выше Кузнецовым. В нем вновь мы видим доверительное отношение к своему ленинградскому коллеге, желание видеть его в Бурятии и у себя дома.

22.06.74

Дорогой Бронислав Иванович!
Ваше доброе, заботливое отношение к наиболее способным студентам из Бурятии и беспокойство об их будущей судьбе меня всегда трогает. Светлану Боронову и Федю Самаева я всегда с вниманием буду встречать и постараюсь помочь чем могу. Если Ваши студенты придут на практику. Было бы замечательно, если бы Вы сами сопровождали их и руководили практикой! Приезжайте, я и моя семья будем рады принять вас как дорогого гостя...

Искренне Ваш Пубаев.

В письмах Р.Е.Пубаева время от времени проскальзывают грустные нотки признания, а то и просто недосказанности мысли... Об этом, к примеру, подтверждают следующие строки письма Регби Ешиевича к своему коллеге: «Завершил первую часть своей многолетней работы, путь которой за последнее время, как Вы знаете, был довольно тернистым...». Эти мотивы понятны, поскольку период данной переписки охватывает конец 60-х-сер.70-х гг. - период господства политики государственного атеизма, когда исследования, касающиеся религиоведения, подвергались постоянному прессингу со стороны партийных комитетов и ретивых партчиновников. Тем более, что именно в эти годы в секторе БИОНа под руководством Р.Е.Пубаева шла планомерная работа над коллективной монографией «Введение в изучение Ганчжура и Данчжура», переводом и исследованием в соавторстве с учеными-тибетологами, людьми удивительной и трагической судьбы-Бидия Дандароном (1913-1974), Борисом Владимировичем Семичовым (1900-1981), знаменитого тибето-монгольского словаря «Источник мудрецов», в котором представлена вся богатейшая терминологическая и доктринальная школа буддизма. Кроме того, к переводческой, комментаторской работе тибетских источников привлеклась группа бурятских ученых лам - живых носителей буддийских традиций, чудом выживших в годы репрессий 30-х гг.

Результаты такого удачного творческого сотрудничества ученых и практиков, с трудом созданного в те годы, давали о себе знать.

Бурятские ученые заметно расширяют тематику исследований, их труды начинают пользоваться спросом как в своей стране, так и за рубежом, о чем свидетельствует переписка Р.Е.Пубаева с учеными-коллегиями и друзьями Санкт-Петербурга, Москвы, Монголии, Индии, ряда европейских стран. С деловым визитом к ученым Бурятского института общественных наук пребывают Ю.Н.Рерих, представитель тибетской диаспоры брат Его Святейшества Далай-ламы-проф.Норбу, с которыми Регби Ешиевич тесно общался. Известный академик Б.Ринчен, видя успешные шаги и прорывы своих бурятских ученых-коллег, посылает в дар Рукописному фонду БИОН копию автобиографии Цыбена Жамцарано, озаглавленной им самим «Куррикулум витеа» (Путь жизни), с верой и надеждой о том, «что каждый документ большого ученого будет с течением времени обретать все большую ценность для будущих просвещенных поколений». Но, как говорится, в воздухе над столицей Бурятии запахло грозой. «Последовавшее «дело Дандарона» (в августе 1972 г. - Г.М.), - пишет Ирина Регбиева, - словесное судило выдающегося ученого, оказало самое негативное влияние и на положение Регби Ешиевича. Он был снят с должности заведующего сектором буддологии (который был также упразднен) из-за того, что категорически отказывался от публичного суждения своего старшего коллеги. «Дело Дандарона», снятие с должности, партийные высказывания и бесконечная критика в адрес Р.Е.Пубаева оказали на него тяжелое моральное воздействие...». В этой связи хотелось бы сказать о том, что Б.И.Кузнецов, как и Р.Е.Пубаев, занял активную гражданскую позицию, выступил в 1972 г. в защиту преследуемого буддолога и религиозного деятеля Б.Д.Дандарона.

Несмотря на все эти трудности. Регби Ешиевич продолжает упорно трудиться над переводом и исследованием наследия крупнейшего тибетского ученого из Амдо-Сумба Хамбо под названием «Пагсам Джонсан». Регби Ешиевич определял этот исторический труд как самое фундаментальное произведение тибетской историографии, служившее своего рода энциклопедией по странам Южной, Центральной и Восточной Азии с древнейших времен до середины XVIII в. Разумеется, основное внимание в переписке коллеги уделяли главному-проблемам развития тибетологии. Конечно же, они ценили в друг друга компетентность в вопросах тибетской литературы, хорошо знали присущие им обоим научные интересы, ощущали взаимную потребность обмениваться по возникшим научным проблемам.

Надо особо отметить, если судить по содержанию и манерам переписки, что их общение - это не игра в комплименты, а серьезный, доверительный диалог на равных, с соблюдением всех правил этикета, разумеется, с прибережением некоторого налета восточного колорита.

Б.Д.Дандарон, Ц.А.Дугаринмаев, Р.Пубаев

В этой связи подчеркнем одну немаловажную деталь: неизменными атрибутами их писем являлись взаимные приветствия, поздравления по какому-либо важному поводу. Например, окончание февральского письма Регби Ешиевича выглядит следующим образом:

Во времена получения Вами этого письма уже будет год Тигра по лунному календарю (1-й день первой весенней луны - 23 февраля, потому по случаю Нового года, по старинному обычаю бурятского народа желаю Вам - ута наһа, удаан жаргал юрөөнб!

С приветом искренне Ваш Пубаев!

Уверен, что для русскоязычных читателей нашей солнечной Бурятии такого рода благопожелания понятны, что не требуют перевода.

Р.Е.Пубаев, как никто другой, знал о чрезвычайной корректности манеры перевода Кузнецовым тибетских текстов. Блестящее знание последним тибетского языка, богатая практика переводов тибетских текстов, умелая расшифровка терминов уже само по себе вводило молодого исследователя в буддийское учение, ибо этот язык изначально был создан как классический язык религиозных буддийских текстов, как язык буддистского Канона. И все это, как об этом справедливо отмечают хорошо знавшие его тибетологи, привело к тому, что Кузнецов, будучи академическим филологом, невольно становится из тибетолога-буддологом. Интересен и тот факт, что Бронислав Иванович приобретает к буддийской духовности, что называется, самым традиционным образом, получив духовное разрешение на исследование и перевод буддийских текстов от самого настоятеля Иволгинского дацана. В литературе пишется, что Кузнецов по настоянию своего наставника Б.И.Панкратова, большого авторитета и знатока буддийской литературы и культуры Востока, посетил Бурятию, где в течение летнего сезона жил, проходя стажировку в Иволгинском дацане. Показывая на фотографию старого ламы, отмечает В.М.Монтлевич, известный в Бурятии по печальному «делу Дандарона», что висела в его домашнем кабинете, он говорил: «Это мой Учитель». Именно эти обстоятельства, на наш взгляд, обусловили особо почтительное отношение Р.Е.Пубаева к своему русскому коллеге по Ленинграду.

Бронислав Иванович с вниманием следит за ходом дел своего бурятского коллеги, оперативное обеспечивает его необходимой информацией, о чем свидетельствует очередное письмо.

23.11.73

Дорогой Регби Ешиевич!
Смолин (зав.кафедрой восточного факультета ЛГУ - Г.М.) меня спрашивает о Вашей работе. Я дал положительный отзыв, сказав, что как диссертация она вполне готова... Я не знаю, что он Вам говорил, но мне он сказал примерно следующее: он рад был узнать, что наши оценки совпадают. Я думаю, что Вам будет интересно об этом, т.е. о своей работе узнать.

До свидания.
Ваш Кузнецов.

Позднее Р.Е.Пубаев пишет о том, что в связи с включением «Пагсам Джонсан» в план редполготовки на 1575 г. по издательству «Наука» (Но-

восибирск) и окончанием рукописи, Ученому совету, как и везде, требуется на его работу два отзыва для рекомендации в печать. «Одни обещались подписать Г.Я.Смолин и Е.И.Кычанов, второй прошу написать Вас, потому что Вы больше кого бы то ни было можете компетентно судить о моей работе. Сроки прижимают, поэтому я очень прошу бы поддержать меня в должной ситуации. Я надеюсь, как всегда, на Вашу поддержку».

Вскоре Пубаев посылает в Ленинград письмо следующего содержания:

Дорогой Бронислав Иванович!

Отзыв и письмо получил. Большое спасибо за отличный отзыв о моей скромной работе. Это было большой поддержкой для меня с вашей стороны, ибо положительное мнение высококвалифицированного специалиста-тибетолога, каким Вы являетесь и заслуживаете высокого уважения у нас - Ваших коллег, сыграло большую роль в рекомендации моей работы в печать. Я очень благодарен Вам за все это, в большом долгу у Вас. Обсуждение прошло хорошо, работу сдал уже для отправки в Новосибирск - в издательство «Наука». Дирекция дает 6-месячный творческий отпуск для завершения второй части. Дай бог, чтобы быть здоровым и завершить работу за представленный мне срок.

После выхода монографии и учета всех критических замечаний и пожеланий, сделанных рецензантами (публикация подобного рода научных трудов в советское время требовала согласования на всех инстанциях вплоть до МИДа, прохождения через целую систему рецензирования научных учреждений, занимающихся востоковедными исследованиями), Регби Ешиевич защитил в 1982 году докторскую диссертацию на ученом совете в Ленинградском отделении Института востоковедения АН СССР, таким образом став первым в стране доктором тибетологии.

Следует сказать, к чести уважаемой Натальи Даниловны Болсохоевой, известного тибетолога, старшего научного сотрудника ИМБИТ (кстати, она тоже выпускница Востка ЛГУ, защитившая диссертацию под руководством Б.И.Кузнецова), о том, что под ее редакцией вышла в 1991 году вторая часть исследования «Пагсам-Чжонсан». Отрадно, что многолетний труд - дело всей научной жизни Р.Е.Пубаева стал материализовываться, и его исследование памятник увидели свет. К сожалению, выход второй части работы застал Регби Ешиевича уже тяжело больным, и в этом же году Регби Ешиевич скончался.

Регби Ешиевич был старше Бронислава Ивановича всего на три года. Разница в их смерти - 6 лет. Судьба каждому из них отпустила свой срок, чтобы они проявили все, на что они были способны. Они спешили, чтобы успеть сделать намеченное не для себя, своего тщеславия, а для науки.

Один из участников переписки, если иметь в виду отечественное востоковедение, представлял науку Бурятии - республики на Востоке России, другой, живя в Северной столице страны, по существу, на бескорыстных началах нес на себе функции полпреда бурятской науки. Им обоим, людям с обостренным чувством, живущим прежде всего духом и мыслью, было нелегко переносить некомфортность, все тяготы застойного, подцензурного времени. Суть их близости, совместности - независимо от их национальной принадлежности - в истинной не наносной и только присущей им, природной интеллигентности. Их взаимоотношения, о чем свидетельствует их переписка, выражались исключительно на уровне «Вы». Такого рода отношения, по нашему мнению, весьма существенны для наших современников именно сегодня, когда традиции истинной интеллигентности катастрофически утрачиваются и Его Величество - жесткий прагматизм усугубляет и мельчат души людей.

К сожалению, Регби Ешиевича Пубаева нет с нами уже 20 лет. И вновь в этой связи хочется обратиться к сокровенным мыслям Ирины Регбиевой: «Очень жалько, что его жизнь превратилась в тот момент, когда в стране намечалось потепление политической атмосферы, сошел на нет идеологический диктат в науке, началось возрождение буддизма, были инициированы реформы в Китае и, соответственно, в Тибете; стала возвращаться из забвения имена незадолго репрессированных бурятских деятелей, история монголов и бурят уже рассматривалась по-новому. К этому времени постепенно стали воплощаться в жизнь большие замыслы Регби Ешиевича, он был полон новых идей и творческих планов».

Трудно не согласиться с этой выстраданной в душе Ирины Регбиевой мыслью о дорогом и любимом своем отце. И еще. Регби Ешиевичу суждено было уйти из жизни в возрасте чуть с небольшим - 60. Почему-то эти заметки о двух видных ученых-тибетологах хочется завершить проникнутым духом буддийской философии четверостишием, взятым из стихотворения известного русского поэта Л.Володарского «Тибетский век».

Средь общих праздников и бедствий,
Что словно листья шелестят,
Я прожил целый век тибетский,
А это значит - шестьдесят...

Г.МИТУПОВ,
ветеран труда, заслуженный работник
культуры Республики Бурятия.

Буряадай элитэ уран зохёолшо Ширав НИМБУЕВАЙ 100 жэлэй ой

«АБЫН ЗОХЁОЛ АЛТАН ҺАА ҮНЭТЭЙ»

«ХҮБҮҮН ТҮРӨӨ»

Хабарай эхин хаһада газаамнай тогтууригүй уларил олон ондоогоор хубилжа, һалхитайшаг байдаг гэшэ ааб даа. Иимэ нэгэ холборхой хабарай үдэр Маарактада малаа хаража ажаһуудаг Мунхын Нимбу гэжэ айлайда үхибүүн түрэхэн гэхэ. Пэсы гэртэ ургаа түшүүлжэ табяад, энэ гэртэ үхибүүн түрөө гэхэн баярай тэмдэг гэрэй эзэн Нимбу табиһан бэлэй. Балшар багадаа өөрөө Нимбу ехээр хадхалыатажа үбдөөд, тэрээнһэ хойшо дууладагшые һаа, хэлэгүй болоһон гэхэ. Тиимэһээ нютагтаа хүн зон ажалша бэрхэ, сагаан сэдхэлтэй Нимбугаа «хэлэгүй Нимбу» гэжэ нэрлээ. Анхан сагнаа ажалша Нимбу хүндэмүүшэ зангаараа бусадһаа илгардаг байһан юм.

-Хэдэн жэлэй саана нютагаймнай хүгшэн баабай хөөрөө бэлэй. «Хореод оноор Яруунын гурбан хүбүүд, тэдэнэй тоодо Нимбу баабай Монгол ябагаар ошожо,

Л.Базарова (Нимбуева)

зууршалаад, Улаан-Үдэ эльгээһэн. «Тиигэжэ Буряадай Ломоносов болоо бэлэйб» гэжэ хожомоо Ширав Нимбуев энеэбхилэн хэлэдэг байгаа.

Гүрэн түрын шэнэ байдалай шэнжээр бурхан шажание үгы болгохо гэхэн дээдэ засагай шийдхэбэри арад зоной һанаа бодол гансата хүлгөөһэн гэшэ. Ширавай Комвузай оюутан ябахадань, Эгэтын дасан үгы болгогдохонь гэжэ суу гаража, арад зоной, Ширавай сэдхэл бүрхөөһэн. «Жабон багшамнай

олондо мэдээжэ шүлэгүүд болоо.

Дайнай дүүрэхэ тээшэ Нимбуевтанай бүлэ Улаан-Үдэ нүүжэ ерэхэн.

АЛЯЛАН НААДАХА АХА ДҮҮНЭР

Ниислэл хотын Илалтын проспектээр оршодог уран зохёолшодой гэртэ Нимбуевтанай гэр бүлэ түбхинөө.

- Хоер таһалгатай гэртэмнай

Ж.Дымчикова

айлшад саг үргэлжэ ябаха, түрэлхиднай ерэхэ, тээд тэрэ сагта хубидаал жаргалтай үхибүүд байгаабди. Хүршэ үхибүүдээрэ гэртэ хүүхэлдэйн театр хэжэ наадахаш даа. Би зурагуудые зурахаб, Намжил хүүхэлдэйн рольнуудта үгэнүүдые бэлдэхэ. Шэнэ жэлдэ, һайндэрнүүдтэ гэрээ өөһэдэн гараар хэһэн нааданхайнуудаар гоёодог бэлэйбди. Аба эжымнай һайндэр бүхэндэ номуудые бэлэглэдэг хэн. Тиимэһээ ном гэшые уншажал мэдэдэг хэмди, - гэжэ Любовь Ширавовна дурсана. Багадаа эсэгынгээ маанадта хөөрэхэн үльгэр онтохонуудые маргаа бээб. «Шэгшын шэнээн хүбүүн» тухай хөөрэхыень һананаб. «Намдаа «темэ» үгэгты» гэжэ хэлэгшэ хэн, тээд бидэнь «темэ» гэжэ хаанаһаа мэдэхэ хэмнайбди даа. Байһан байдалаа, энедэ наадаа абадаа хөөрөө бээшэ, тэндэһээмнай һабагшалан, баабай зохёодог байгаа бээ гэжэ мүнөө һанагшаб. «Ёлкын дэргэдэ», «Борбилоо» гэхэ мэтэ шүлэгүүдэ уншахадаа, - гэжэ Любовь Ширавовна Нимбуева хөөрэнэ.

Улаан-Үдэдэ байхадаа, Ширав Нимбуев «Буряад үнэн» газетэдэ олон жэл хүдэлөө. Таһагые даагшаар, саашадаа редактораар ажаллаһан. Жэлдээ заатагүй Яруунаа ошохо, үхибүүдэ эльгээхэ. Түрэл хэлээ мартахгүйнь тула хүдөө нютагаа эльгээдэг байгаа.

Намжил дүрбэтэй байхадаа, «Би шүлэг зохёогооб!» гээд түрэлхидтөө иигэжэ уншаһан:

**Мамамни гоё даа,
Шэхэндэ һинхэтэй.
Папамни гоё даа,
Нюдэндөө очкитай.**

«Үгэдөө бэрхэ Намжил нэгэтэ сэнхир экранаар уран зохёолшын ута гэгшын шүлгөө хөөрэхэдэнь, эхилхэ захатайнь, шүлэгэй мүр бүхэниинь ямар үгөөр дүүрэхэ байхыень тааруулан, тон лэ зүб таажа хэлэжэ байгаа хэн», - гэжэ

Любовь Ширавовна дүү хүбүүн тухайгаа хөөрөө хэн.

Намжил Нимбуевай зохёон «Возрождение смутьяна Намсарая» гэжэ рассказай үндэһэн дээрэ Ширав Нимбуевич Намжилтаа суг хамта буряад хэлэн дээрэ пьесэ зохёон. Гадна Улаан-Үдэ хотын 300 жэлэй ойдо зорюулагдаһан дуу зохёолгын конкурсно Намжил Нимбуев хабаадажа, шанда хүртэһэн. Энэ баяртай мэдээ дуулахадаа, эсэгэнь хүбүүнэйнгэ амжалта туйлаһанда ехэ омогорхоһон гэхэ.

«Стреноженные молнии» гэхэн шүлэгүүдэйнгэ шэнэ ном өөрөө Намжил хэлбэлдэ бэлдэһэн, тээд бүтэһэн энэ номоо гартаа барижа, нюдөөрөө хаража үрдээгүй энэ һанантаа хахасан лэ даа. 23 һаһатайдаа һаһа бараа. Ажалайнгаа хэрэгээр тоонтөө эрьжэ ерээд, һөөргөө бусаагүй, Яруунадаа һаһа бараа. Ехэ үбшэндэ дайрагдаһан хэбтэрийн Ширав Нимбуевич Намжилайнгаа һаһа бараһанай һүүлээр ехэ гашуудалда абтажа, арбаад үдэрэй һүүлээр бурхандаа хариһан байна.

Ш.Нимбуев

эрхим табан персонаж Тархайн хүбүүн Зархай тухай хөөрөө, хатар наадатай, хонгоо дуутай, шог егто солгеотой наада харуулба. Харуу хатуу Харлай хаание хэн айлгажа шадахаб, алишые һаа хүхеежэ, тэрэ хүндэ алта мүнгэн үртэхэ гэжэ сонсохгодоо, энэ уршагта ябадал тухайнь хүүхэлдэйн театрай артистнууд таатайханаар харуулжа шадаа. Эдир харагшадшые энэ үйлэ хэрэгтэ хабаадаа, хонгоо

Ирина, Оля Ертахановууд

Богдо Гэгээндэ мүргэхэн гэхэ. Нютагаа бусаха үедөө нэгэниинь хүлөөрөө абтажа, ябаха аргагүй болоходонь, шадалтай Нимбу нюрган дээрэ үргэлжэ, нютагаа хүрэхэн юм», - гэжэ Ширав Нимбуевай басаган Любовь Ширавовна хөөрэнэ.

Тиимэһээ Нимбу эсэгынгээ буянгаар үринэрын бурханай үршөөлдэ хүртэхэ золтой ушараа. Сагай урасхалаар он жэлнүүдэй һубарин үнгэрхэдэ, хэлэгүй Нимбугай хүбүүниинь, удаань аша хүбүүниинь таабайнгаа гарзыень гүйсэд усадхаһан, хоюулаа аман үгэдөө баян гэжэ алдаршаһан түүхэтэй.

ЭРДЭМЭЙ ЭХИН ШАТА

Пүбэлгэн ухаамсар ехэ Ширав хүбүүндэ эрдэм олгуулха хүсэлтэй түрэлхидынь Эгэтын дасан абаашажа, хуварак болгоо. 10 һаһатайдаа хуушан монгол бэшэг, шажан мүргэлэй номуудые уншажа, бага багаһанаар түбэд хэлэ шудалжа захалһан байна. Тиигэжэ эрдэмэй орон руу шунаан орожо, түбэд, энэдхэг ороной үльгэр домогуудтай танилсаа, гүн ухаанай бэшгүүдые үзөө болоно.

Совет засагай бата байдалай тогтоходо, Яруунада хүдэлдэг байһан Жабон багша хорёод һаһаа хүсэжэ ябаһан Ширав хүбүүе шэнээр номдо һургаа гэжэ

һүнээр Зандан Жуу бурхыа абажа, город гараа, үбгэд хүгшэд һү сайгаа үргэжэ үдэшөө», - гэжэ нютагай зон тиихэдэ Ширавта аалихан, амя далан, гашуудалаараа хубаалдаа.

Хашалган хамалганай үе үгытэй булын үхибүүн байһан Ширав Нимбуевай хуби заяа ехэ дайраагүй шахуу. Хореод оноор газетын хуудалануудта Ширав Нимбуевай түрүүшын шүлэгүүд толилогдожо эхилээ. Саашадаа уянгата шүлэгүүдтэй номуудынь хэблэгдэжэ эхилээ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эхилхэдэ, Нимбуевтанай залуу гэр бүлэ Хяагтада ажаһуугаа. Хилэ шадархи газарта 1937 онһоо 1945 он болотор Ширав Нимбуев Советскэ консульстводо зүбшэлэгшөөр болон оршуулагшаар хүдэлөө. Хани нүхэрын оршуулагшын ажалһаа гадуур, фельдшер мэргэжэлээрэ ажаллаһан байна. Энэ үедэ Ширав Нимбуев Монгол орон тухай, ажалша малшадые магтаһан, оршон тойронхи байгаалин баялыгы түүрээһэн шүлэгүүдые олоор зохёон байна. Тиихэдэ хүүгэдтэ зорюулжа, олон шогтойхон зохёолнуудые бэшээ. «Тархайн хүбүүн Зархай», «Шигшин шэнээн хүбүүн» гэхэ мэтэ эдиршүүлдэ зорюулжа бэшэһэн шүлэгүүдынь багашуулайшые, ехэшүүлэйшые һонирхол ехэ татаһан, дуратай,

«Тархайн хүбүүн Зархай» зүжэг

ШЭНЭ НОМ, ШЭНЭ ЗҮЖЭГ

Недондо жэл Ширав Нимбуевай түрэхөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан уулзалганууд, конкурсноуд республика дотор, Яруунын аймагта үнгэргэгдэһэн байна. Зүгөөр энэ жэлдэ Москвада «Тархайн хүбүүн Зархай» гэжэ номын шэнээр хэблэгдэжэ гараба. Ширав Нимбуев энэ рассказ 1957 ондо бэшэһэн, һүүлшынхэ 1967 ондо хэблэлдэ гараһан түүхэтэй. «Буряад – Монгол ном» хэблэлэй мэргэжэлтэд Николай Цыремпиллов, Дмитрий Гармаев гэгшэд энэ ном бүридхэн бэлдээ. Залуу эрдэмтэд энэ зохёол шэнээр буряад хэлэн дээрэ оршуулаа. Тиигэжэ эдиршүүл «Тархайн хүбүүн Зархай» гэжэ ном ород, буряад хэлэн дээрэ уншаха аргатай болобо. Ирина, Оля Ертахановууд энэ номые уран зурагуудаараа шэмэглээ.

«Тархайн хүбүүн Зархай» гэжэ рассказаар «Үльгэр» театрта шэнэ зүжэг табигдаа. Хоер үдэрэй туршада «Үльгэр» театрта дүүрэн эдиршүүл сугларжа, Ширав Нимбуевай зохёон зохоолтой дүтэ танилсаа. Барбаадай, батан туулай, тоохон тобшо, толи байса, бишыхан шэгшүүдэй - эдэ

дуунуудыень дуулалсаа.

Театрай артистнууд Арслан Бидагаров, Зоригто Дагбаев, Даши Рабданов, Билигма Улзытуева, Эржена Лхасаронова гэгшэд табан хурган боложо рольнуудые наадахадаа, олон буряад дуунуудые эдлүүлээ, хатар наада харуулаа, хошон зугаа дэлгээгээ.

«Үнгэрэгшэ намар энэ зүжэг табиха гэхэн шийдхэбэри абажа, бэлэдхэл хэжэ эхилээ хэмди», - гэжэ театрай режиссер Эрдэни Жалцанов хэлэнэ.

- Манай театрта үнинэй нимэ буряад маягаар зохёогдоһон зүжэг табигдаагүй, хомор гэшэ ааб даа. Мүнөө түрүүшынхэ Ширав Нимбуевай зохёолоор зүжэг табиһан байнабди. Саашадаа манай театрай репертуарта нимэ һайхан олон зүжэгүүд бии боложо байха бээ, - гэжэ Эрдэни Жалцанов найдана.

Театрта ерэхэн эдиршүүлэй анхаралда номой выставкэ табигданхай байгаа. Тэдэнэр Ширав Нимбуевай уран зохёолнуудтай танилсаа, мүн тиихэдэ һая гараһан шэнэ ном хаража, үзэжэ, худалдан абаха аргатай байгаа.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

«ЮНЭН ТУГАЙ НҮЛДЭ» гэхэн конкурсдо

ХОЙНО НОО ЕРЭНЭН ХАРГАНА

«УГ ИЗАГУУРНИ»

Хуушан ханза уудалжа,
Хулинсагай дарамал гаргахам-
Алта мунгэ бэшэш наа,
Аша гушанарта хэрэгтэй хаяа.
Уулаараа манараа

Харганаамни,
Ургаса ямархан байгшал ааб?
Абанарай дуу асархам,
Аялгаар ямархан байгшал ааб?

Саархан мунгэ асалжа,
Сомоо табиһан баяшуулы,
Жэбэтэй ээд арбилжа,
Жаргалаа хүлэһэн зоние
Шадал соогоо харуулжа,
Шүлэглөөгүйдөө аргамгүй.

Бүхэн Оронгын бэлшэртэ
Бууса байратай болоһон
Баруун буряад тухай
Бэшээгүйдөө аргамгүй,
Хаба соогоо зохёожо,
Хэлээгүйдэм зохидгүй.

Тэнгэри тулаһан Тээрэмтын
Тунгалаг аршаан амсан

Хойшо буряад Халмагшын
Хулжаһан тухай уншагты -
Хоёр дахин уншахадан болохо
Харганын түүхээр хонирхоо
наа.

Бүмбэрсэг дэлхэйн магнайда
Бадма сээсэгтэл бадархан,
Энэ дэлхэйн энгэртэ
Эрдэни мэтэ ялархан,
Урдын сагай байдал.
Ульгэр түүхэ болоод байна.

Худалаар абанараа хараангүй,
Хулинсагай саг магтахгүйб.
Олиггүй тэнэг мүнөөнэй
сангаар

Өөрынгөө түүхэдэ
нёлбохогүйб.
Буряад түүхын заахан хэсэг
Байһан зандань хэлэхэмни:

Тэнэг ноёной баридаг
Түмэр ташуур залууртай,
Буха Баабайн үршөөдэг,
Бүргэд Онгон Бурхангай,
Буряадууд хуугаа олоороо,
Байгалаа тойроод эбтэйхэн.

Адууна малаа үдхэжэ,
Ан гүрөөһэ агнажа,
Ан-бун хуужа байтарнь,
Могойн үндэгөөр мүндэр,
Мориной шээһээр аадар
орожо,

Муухай саг үүдын тоншобо.

Буха Ноён Баабайн
Баруун нүдэн унхатажа,
Зоходоһон Буха Баабайн
Зүүн нүдэн шунхатажа,
Ойхон Ноён олтирогой
дохолтор
Огторгой дуудажа ооглобо.

Энэ «аадар» тухай
Эшэн сошон гайхангүй,
Эли тодоор хэлээ наа,
Эмээлтэ хазаартын даахагүй,
Нохой гахайн эдихгүй,
Нүгэл шэбэл тодорхо хэн.

Арбан дунгал аадарһаа,
Абаад жэһэнь, үзөөл даа:
Эрхүү можын ноён - генерал
Эрлиг хуули элдэжэ,
Урдын Агуу бөө мүргэл
Усадхаха ханаагаа бээлүүлбэ.

Тэрэ сагай хубхай хобдог
Тэнэг сэсэн засагаархид
Буряад зонии үлүү үзэн
Багтажа ядан байхадаа,
Хара толгой шарлуулха
Хэмжээ абаашань мэдээжэ.

Эхирэд эсэрын дүшэнэрэй
Этигэл ондоо болохоһоо
түрүүн,
Булгад баабайн гушанарай
Бэшэ маани уншахаһаа түрүүн
Памгадта хахал ургуужан,
Пармагшан арсалан болуужан.

Баян буряадууд хашуулангүй
Бэшэ мүргэлтэй дуураараа
болобот.
Хэрээһэ зүүгээгүй буряадууды
Хатуу гэгшээр хэлээбэ.
Отогой олон айһандаа .
Ород нэрэ абабад.

Буруу харюу хэлээ наамни,
Бурхан намай харааха:
Хүнды түмэр барихан
Хазаар хахалтай хасагуудта
Баһуулдаг байгаа иигтэрээ
Байгалай хойто буряадууд.

Тиимэ байгаа тиихэдэ
Тэрэнь олон хэлэлтэгүй.
Ород гүрэндэ дураараа
Ороһоной гэжэ зугаалхаяа
байгаад,
Огто болохогүй муухай сагаа
Орон-гаран дурдажа...

Түхэрээн һэеы гэрые
Тэбхэр болгоод ялайб даа.
Боохон, Алайр, Эхиридые
Бөөгүй болгоод ялайб даа.
Талын бүргэд тахьян бэшэ
Тоншохогүй элдэб ороһоо.

Олоһон хүлһэ үгэдэггүй,
Олиггүй харуу эзэд,
Худайн уһанда шэнгэһэн
Хүлһэншэн тухай мартагдаа,
Дошхон энэ хүлгөөн
Дарагдаа сагай тооһондо.

Баян бүдүүн Бурядай
Бухайр номо барихан,
Хооһоор хонодог хүлһэншын
Хурса хажуураа далайһан
Хэлэхээр бэшэ муухай
Хаһа байгаа тиихэдэ.

Үлэнхэ шонотой хамта
Улихаар болоһон үдэр,
Хара баабгайн эшэһэндэ,
Хонохоор болоһон хүни
Үзэһэн байгаа буряадууд
Үйлынгөө уйтан харгыда.

Ганса худайн үгьтэн
Гаараһан эзэдэ галдаагүй
Хороо ехээр бусалаашад
Харганаадаш байгаа дүүрэн.
Эдэнэй нэгэн - Халмагшан
тухай
Эли тодоор хөөрөөд үгэхэм:

Харьяа бэшэ, аажамхан
Худайн голой зүүн эрьедэ,
Харгана айлай баруун захата,
Хабарай һүүлшын харын
эхиндэ
Халмагшан - минии хулинсаг -
Хүйтэн гэртэ түрөө хэн ха.

Хабарай хүни богониш наа,
Хүлэжэ байхада ута гэһэнь.
«Омог дорюун хүн түрэхэнь
Онго татаха саг эрээ!» - гээд,
Хүгшэн удаганын хэлэжэ
байтар
Хөөхэйн шашхаа гэрээр
дүүрбэбэ.

Эрэ хүн түрөө гэжэ
Эмниг үрээ хазаарлаад,
Эмээл тохоо мүнглэһэн
Бүһэтэй хүн мүнглэөө гэжэ
Булад һэлмэ бэлэг болгон
Буха ноёндэ бариад.

Тушаан боложо тандаа
Таагүйшгэ зүйл хэлэхэм:
Тодхор унажа, шүдхэр оножо,
Тэнүүл баабгай газань ороод,
Тоонтын малтаад гаргажа
Тамшаан эдээд талиһан гэдэг.

Түрэл дайдаһан тэрбэлхэ
Түргэн туруутай байнаш гээд,
Харганын эзэд - һаюулшад
Харбаа гэжэ ханахаар,
Хара гүрөөһэ эльгээжэ,
Хажарлаа гэжэ багсаахаар.

Үхибүүн наһаяа Халмагшан
Үншэн хэнээр үнгэргөө.
Хорин жэл хүдэлжэ,
Хамагы үзөө хулинсаг,
Гушан жэл ажаллажа,
Гар мүсөө гасуу болгоо.

Эхэ эсэрын үлэһэн мал,
Эзэн болоод, үдхэжэ
байтарнь,
Бартахи барижа хазаарладаг
Баатар болоод ябахадань,
Хубхай хобдог хүршэнь
Худад соонь нёлбодог.

Үхөөд хэбтэһэн шандагы
Үжэһэн хаданьш хормойлдог
Хүршын атаа ехэдэжэ,
Харгын халлаа хаалта,
Хамаг байдалдань
Хоро шара хэдэг болобо.

Эзэрхэг тэнэг хүршэтээ
Эрхээ булалдан байхадаа,
Эрэмдэг эсэргүү баяшуултай
Эбээ таһараад ябахадань,
Эндэһэн арилжа бодолы
Эрьюулдэг болобо тархиндаа.

Ганиран габаран галзуурангүй,
Гал гүймэр табингүй,
Арсалан шэнги уурлажа,
Араа һабараа табингүй
Тэрбэлһэн байгаа хулинсаг
Түрэл дайдаа орхижо.

Тоонтогүй хадаа тиигээ юм гү,
Тааража баяшуултай ядаа
юм гү -
Газар дайдаа гомдоһондол,
Гэр бараагаа голоһондол
Талингаа манай хулинсаг
Талаар жаргал бэдэржэ.

Угайнгаа торгон һүлды
Үргэжэ дээшэнь баряад,
Галайнгаа адха үнэһы
Гартаа таһа бажуугаад,
Гараа гэртэһэн Халмагшан
Гэдэргээ хара хараһаар...

Талын ганса нарһанда
Танха хорзо дуһаажа,
Уг гарбалай үндэртэ
Унан һунан мүргэбэ.
Хада уулын Ээдые дуудаж,
Харгынгаа духарья андалдан
бариаба.

Худайн голоор яаралгүй
Хулинсаг морёо галгюулба,
Ангар хүрэгээр мэгдэнгүй
Ардагаа дүмэн бүншүүлбэ.
Далайн эрьэ харатарая
Дүрбэн хоног дугшуулба.

Заарин Баабайн захяагаар,
Зобоһон зоной хэлээшээр,

Муухай дүглүү шэбэр
соогуур
Морёо зорюута залан
ябажа,
Буртагай шабарта уна
унаһаар
Байгалай эрьэ хулинсаг
хүрэбэ.

Юундэ манай хулинсаг
Юрэ бусаар ябаа
гээшэб?
Хайшаа хадаа
Халмагшан
Харгын мууе шэлээ
гээшэб?
Таахаар бэшэ таабари
Танда би хэлэнгүйб:

Харгын һайнии оложо ядаад,
Хулинсаг ойгоор тэнээгүй -
Дондоргон харгыгаар ябаһан
хүн
Дээшээ гарадаг гээшэ аабза.
Дардамхан харгы хүниие
Дошонь ганса унагаадаг ха
юм.

«Атаа жүтөөндэ аданхаар
Арбан далай гаталхаб», - гээд,
Халмагшан унтан амарангүй
Хоёр хоног дархалжа,
Бүдүүн хуурай нарһадаар
Бүхэ гэгшын хала хэбэ.

Дүрбэн алда халаараа
Долгин дээгүүр холжоржо,
Долоон холбоо нарһадаар
Далайн нюрга эльбэжэ,
Хоног хүсэд болонгүй,
Хулинсаг далай гаталба.

Харгана айлдаа уяанда
байһанаа
Хурдан мориной хазаар
мулталаа.
Далайн хойно дааһа орхижо,
Дааган байһанаа тэрэнь агта
болоо.
Халмагшан мүнөө һалхин
шэнги -
Хайшааш ябаха дураараа.

Далай амгалан гаталааб гэжэ
Дүрбэн тээшэ дуһаагаад,
Дүүрэн хэжэ дүлэтэ хараяа,
Духарьяалба Ойхон Баабайдаа.
Байгалаа алхан гарабаб гэжэ,
Буха ноёндэ баһа бариба.

Харгы хаһан үндэр
Хадын хаяанда үнжэхэ болоод,
Долоон ута гээгэтэй
Дабаа дабаха баатай болоод,
Халмагшан түүдэгэй хажууда
Хоног байхадаа шэбшэбэ:

«Нютаг намда болохоор
Намжаа нуга хаана юм,
Түрэн дайдым һэлгэмээр
Тала юрэдөө бии юм гү?
Найман зүгэй нэгэндэ
Намда булан олдохо гү?»

Угаа зохид дулаахан
Урдын сагай уларилтай
Уужам дайда хүлэжэ,
Угтан намай абаха гү?
Ууртай али нүдөөрөө
Урдаһаам сүмэ хараха гү?»

Эдэ мэтын бодолнууд
Элинсэгэй тархи эрьюулжэ,
Угаа муухай шэбшэлтэй
Урдажа байгаа толгой соонь.
Сарюун сагаан ханалнууд
Сэдьхэлдэнь байгаа найдуулжа.

Урда уулын Эзэнтэй
Уулзаха үдэрөө хүлэжэ,
Хойто хадын Баабайтай

Харалсаха сагаа дүтэлүүлжэ,
Халмагшан гартаа жодоотой
Хоёр хоног унтаагүй.

Харин Эзэдээр одоош
Хулинсаг манай уулзаба.
Ерэн хэрэгэ айлдажа,
Ехээр Эзэдтэ магтуулаа:
«Байгал дэбинэн Бүргэд»
гүүлээд,
Бархиран алдаба баяртаа.

Гансаараа үлэһэн хулинсаг
Галаа һэргээн дэгжээгээд,
Хада уулаараа таража ошоһон
Харин Эзэдэй хойноһоо,
Хорзын дээжэ үргэжэ,
Ханааба ханаа сэдьхэлээ.

«Далайн урда ерээш наа,
Досоом байһаар уйхартай...
Үлгэн дайдам үгылхэгүй,
Угайн үндэһэн үмхирхэгүй», -
гээд,
Хулинсаг хатуу хорзоһоон
Хэды-хэды балгаба.

Хорзо хэмһээ хэтэрээ юм гү,
Ханаһан сэдьхэлын уяраа
юм гү -
Хулинсаг бага халамгай
Хөөрөб өөртөө өөрынгөө
Удаан буслажа ултирһэн
Ухаан бодол тухайгаа:

- Алтан энэ дэлхэй дээр
Амгалан мэндэ амидаржа,
Бурханай хайраар байнам
гэжэ,
Би юрэдөө мэдэнэ гүб?
«Угы» гэжэ абаһаар хэлэхэб -
Үнэн сэхэнь дээрэ.

Амилдаг минии Агаар,
Аршан тунгалаг Уһа,
Дүлэтэ халуун Гал,
Дэлхэйн бүхы Баялиг,
Үгөө намда Бурхан
Үлүү дутуу болгоонгүй.

Бурханай энэ хайрые
Бэлэг гэжэ һанангүй,
Намда үгэһэн юумые
Нангин гэжэ тоолонгүй,
Бадма сээг заримдаа
Биса гэшхээд ябаналби.

Арад түмэндэ, амитан бүхэндэ,
Аляһа хорхой, асари олондо
Ами гол түхөөжэ байдаг
Арьяа Баалын моторто
Алтан сээг бариха
Агуу уялгаа мартадагби...

Бурханһаа барание абажа,
Бусааһаар бэшэ үритэй
Болоод байһанаа ойлгоном...
Хайшан гэжэ харюулха гээшэб?
Хэнэйш даахагүй ашаа,
Харагдаагүй ехэ үри ха юм.

Хуһан модоной намаа сооһоо
Хөөрхэн шубуухай дэгдэн
гаража,
Халин хүлбэрэн наадаһаар
Хулинсагай хажууда ерээд,
Уярма хонгёо хоолойгоор
Утаар татан хэлэбэ иигэжэ:
«Буруу хэлэнш, Халмагшан!
Багаш ехэш түлбэри
Бурхан шамһаа эрихэгүй.
Хооһоор наһаяа эдингүй,
Хэхэ хэрэгтэй буян ходо -
Хойто наһандаш хэрэгтэй
байха».

Энэ хөөрхэн шубуухай
Эгээл зүбөөр хэлэбэ гэшэ -
Буян хэжэ ябангүй,
Бурханда ганса мүргөөшэд
Уһа уугаад ногтоһон хүнтэй
Угаа адли бэшэ гү?

Бурханай бэлэг - агтаяа
Булагай уһаар уһалхын орондо
Байтаһан болгоод алажа
Баярлан бахархан эдинбди...
Заахан буруу хэлэш һаа,
Зүб гэшэл ха, Халмагшан.
Хамагай нүдэндэ мүргэл хээд,
Хараагүйдэнь хулгай хэдэг
Хоёр нюуртай хүнүүд
Хуушанайш сагта байгаал даа.
Төөрингүйхэн мүнөө ябаял,
Тодхор бэндэ татангүй!

Аажамхан урасхал Худайнгаа
гол
Абанарай үлгы - Харганаа
нютагаа,

Үргэн дэлуюн Байгал далайгаа,
Үндэр эгсэ Хамар Дабаанаа
Хойноо холо үлээгээд,
Хүрэгжэ Халмагшан ерээ эндэ.

Хүбшэ тайгаар төөрин ябажа,
Хангил хабсагай мүлхин
гаталаа.
Олон гүбөө хяра дабажа,
Орожо ерээ Оронго уруудан.
Мүнгэн сагаан майла дээрэ
Мүрнүүдэ үлээжэ мүнхэлөө.

Хара шэбэр буртаг соогуур,
Хамхаржа байһан эрье дээгүүр,
Хурса шулуунай эрмэг доогуур
Хада уула дахаба гэшэ
Досоохи өөрынгөө «хада»
дабаханаа
Долоо дахин дээрэ шэнги.

Холын харгыда эсэжэ,
Хаба шадалаа хорон байхадаа,
Хулинсаг асууба үнөөхи
шубуунһаа:
«Харин дайдаар тэнэхэм гү,
Хойшоо али тэхэрижэ,
Хүлисэл баабайһан эрихэм
гү?»

Хөөрхэн шубуухай болгоожо,
Халмагшын урдаһаа удаан
хараад,
Сэсэн мэргэн онһон үгөөр
Сухалаа даран харюусаа:
«Ябаһан хүн яһа зуудаг,
Хэбтэһэн хүн хээли алдадаг».

Ухаамгай шубуухайн хэлэһые
Уһан мэтэ уугаа хулинсаг:
«Харгыһаан гэдэргэ бусаха
Хүсэл орой үгы аад,

Хаанаһаа энэ асуудал
Хэлэндэм орооб - гайхалтай».

Халмагшын оһол асуудал
Хэтэрэ хэбэртэй эрьһээн:
«Аймхай хадаа ши һөөргөө
Арилха гэхэн байгааш»
гһэндэл,
Алаг шаазгай шарбаганажа
Асатай модондо хууба
хажуудань.

«Ябаһан хүн яһа зууха»...
Яһала зүб гэхээр үгэнүүд,
Тээд яһашни элдэб байдаг -
Тэмээнэй томоһон яһанда
Хоблог нэгэн хахажа үхөөд,
Харинан гэдэг хуурсаг соо...

Үгы, Халмагшан ондоо
хүсэлтэй
Урда бэе зорёо ха юм.
Яһа зуужа баяжангүй,
Ябахаб гэжэ шийдэһэн хадаа
Сэнхир хүхэ далай гаталжа,
Сэсэг түүхээ эндэ ерээ.

«Газартай боложо, байшан
баряад
Гэрээр дүүрэн багатай
болохоб» -
Энэ Халмагшын хайхан бодол
Эрьһэдэн байна тархи соонь.
Хадын хормойн сээсүүд соо
Хэбтээд шэбхэхэдэ гоёл даа.
Урагшаа эрмэлзэһэн
хулинсагай
Үйлэнь Бурханай гарта мүн...
Буянтай хадаа бэдэрһэнэ
олуужан,
Бүхэ үндэһэтэй эндэ болуужан.

Заяанайн харгы өөдөө һаа,
Зол жаргал өөрөө ерэхэ.

Урдахимнай улыгөөд,
Уулын саанаһаа халта
Хараһан шэнги байдаг лэ.
Холье зорихонһоо һагшан
һанаандаа
Халуун сайга хорон хорон
Халмагшан бодолгодо абтан
һууна.

Халмагшанай сайлажа байтар
Хоёр-гурбан үгэ хэлэхэм.
Эдир наһанайн ааша тухайн,
Эжы абаһаан гээгдэжэ
Эзэн гэртэ болонһон тухайн,
Эрын эрдэм шудалһан тухайн.

Халмагшан, сэхыень хэлэхэдэ,
Хомор уладай нэгэн байгаа.
Хара бага наһандаа
Харуулдаг байгаа элдэб зан -
Хоёр наһатай болоогүй
байхадаа,
Хүһнээ хоргодоод шээдэг
байгаа.

Хулинсаг нэгэл ондоохон
Харгыгаар ябадаг зантай нэн.
Хүршын хүбүүдээр хамтаржа,
Халмагшанай наадаха
харагдаагүй.
Үнгын хайхан сээсүүдые
Үдэртөө түүжэ ябадаг байгаа.

Пахалтай хара бабанада,
Пэтэр уяад эбэртэнь
Бөөгэй хуушан хэсэ
Баруун гартаа баряад,

Хадын хуһад, наһад соогуур
Хонон үнжэн ябадаг нэн.
Арбан наһатай байхадаа
Айлай ород санаартаанда
заалгажа,

Эрдэмэй эхи заа-зуухан
Элдэжэ нюдөө онгойхоодоо,
Баян хүн хүлһэншэды
Баһадаг гэжэ ойлгобо.

Табан жэл үшөө үнгэржэ
Томо мандагар болоһон
хойноо

Эжы абаһаан гээгдэжэ,
Эрэн-маряе хүсэд үзээд,
Хухарһан хуһаяа хаяжа,
Хотойһон жодоо сэхэлбэ.

Сайда садаһан Халмагшан
Самсаа тайлажа хаяад,
Оронго уруудаад ябаха гэжэ
Онго татажа собхорбо.
Уула хадын эээдтэ
Уһан мүргэбэ урагшаа хараад,
Хада уулын эээдтэ
Хэбтэн мүргэбэ хойшоо
хараад.

Тэрэ гэхээр үни болоо
Тариһан үндэр шэнэһэдынь
Бүхэн Оронгын бэлшэртэ
Бүхэ үндэһээ тараагаа.
Саг мүнөө ондоо болоо
Саһан нажартаа орохоёо
болёо...

Баруун буряад Халмагшан -
Бүхэн голлой буряадуудай
Баабай гэшэ ёһоороо.

Дондок БАДМАЖАПОВ.

«Жэгтэй ушарал болоһон юм»

МҮНГЭН ТОБШЫН ШЭДИ

«Енгорбой - жэгтэй хайхан нютаг,
Энэ дэлхэйн дэнзэ шэнги онсоһон
булан».

(Л. ЦЫРЕНОВ).

Заха холын Захааминда оршодог
Енгорбой нютаг эм домто аршаануу-
даараа Буряад орон соогоо суутай.
Түрэл аймагайнгаа 80 жэлэй ойдо
зориулжа, Л.Цыреновей зөхөһон
«Енгорбойн аршаанай дэбтэрһээ»
гэжэ шүлгүүдэй үлхөө соо «19 халуун,
хүйтэн аршаантай» гэжэ унша-набди.
Иймэ олон аршаануудаар унда-
луулагдаһан хадаа Енгорбой мүн лэ
шүлэгшэ хүбүүд, басагадаараа суутай
болонхой. Нэрэ нэрээрнь дурдая: Роза
Намжилова, Николай Очиров, Михаил
Доржиев, Павел Гонгоров, Хандажаб
Цыренов... Тоонто нютагайнгаа домог
түүхэнүүдые, хургаал заабаринуудаар
баян хөөрөөнүүдые хойно хойноһоонь
үлхэжэ, үргэн олон буряад уншагшадтаа
бэлгэлэһэн Енгорбойн бэлэгтэ хүбүүдэй
нэгэн Лубсан Базарович Цыренов гэгшэ
тодорбо.

Лубсан Цыренов олоһон жэл соо эсэшэ
сусаһагүйгөөр ажаллажа, нютагайнгаа
хүндэтэй таабайнарай хөөрөөнүүдые
саарһан дээрэ бэһэн абажа, «Ажалай
туг», «Дүхэриг» сонинуудта хэблүүлжэ
байһанаа, тэдээнэ эблүүлэн согсолжо,
«Мүнгэн тобшын шэди» гэжэ нэрэтэй
ном болгоо нэн. «Үүсхэлын сэнтэй,
үргэн зондоо үнэтэй эдэ домогууд

нютагай шарай элишэлжэ, олон үсын
зоной ой ухаанда үлэхэ бшуу», - гэжэ
номой аннотаци соо бэшээтэй. Тиймэл
даа. Лубсан Базаровичай эдэбхи үүс-
хэл, эрмэлзэл нютагаархидайн ой
ухаанда мүнхэдөө үлэхэ гэжэ этигэхээр.
Юундэб гэхэдэ, Галина Базаржаповагай
тэмдэглэһээр, «Иймэ урагшаа ханаатай
эдэбхитэдэй ашаар түүхэ түүрээлгэмнай
огтолон мартагдангүй, ерээдүйн зоной
анхаралда үлээгдэхэ болоно ха юм».

«Мүнгэн тобшын шэди» гэхэн сог-
солбори соо хэмжээгээрэ тиймшье ехэ
бэшэ 74 домог түүхэ, энедэтэйшье һаа,
хургаал заабаринуудтай хөөрөөнүүд,
зүжэглэмэл зохёолнууд багтажа ороо.

Эдэ олон домог хөөрөөнүүдэй али-
ниень хөөржэ барахабши даа. Номдо
нэрэ үгэһэн «Мүнгэн тобшын шэди» гэжэ
урдын урда сагта болоһон үнэн ушар
дээрэ тогтоё. Хөөрөөнэй гол: басаган
хүбүүн хоёртой үбгэн хүгшэн хоёр хуугаа
- басаганинь холо хадамада гараа,
хүбүүнинь ангууша. Нэгэтэбасаганинь
түрхэмүүшлэхэдэ, боохолдой шүдхэртэ
дайлууллагаа хэлэнэ - дүүнэ үглөөнэй
наранаар гэрһээ гаража, нара хууһан
хойно хүрбэ. Хурайхатанайн үбэл-
жөөндэ хүнүүд ёхор хатаржа байба.
Хүбүүнэй эгшээс ооглоходонь, тэн-
дэнь юуншье үгы болошобо. Хүбүүн
хурайхатанайнгаа зуһаланда ошобо.
Эгшэ хурайха хоёройнгоо хорёошье
һаань, боохолдойнуудтай тэмсэхэ гэжэ
шиидэбэ. Боро хараанай үеэр дал соо
орожо, үлтэнэгэй саана хоргодобо.
Үбгэн ангуушанай боохолдой яагаад
буудаха тухай хөөрөөһе ханаба. Харан-
хы болоходо, боохолдойнууд хатараа
эхилбэ. Хүбүүн боохолдойнуудай хэлэ-
һэн, дуулаһан үгэнүүдые ойлгоногүй,
һүни буудахада, нэгэ хэды болоод,
боохолдойнууд дахин бии болошодог
юм ха. Үүр сайхада, томо дүрэтэй хүнэй
һүүдэр уруу дэгэлэйнгээ мүнгэн тобшоор
һомолоотой буугаараа буудажархиба.
Буудалһан газартань хүнэй хоёр яһан
хэбтэбэ. Хүбүүн тэрэ яһанууде ойн
захада булаба. Иигэжэ дүү хүбүүнинь
хурайхатанаа боохолдойнуудта дайлуул-
хынь болуулба.

Буддын, үнэн алдартын (христиан),
лалын (ислам) болон бусад шажануудта

бурханда харша үзэлтэй, тамын эзэн
болохо боохолдой гэжэ түбһөн хүндэ
харагдадаггүй далдын юумэн байдаг
юм ха. Нүгшэһэн хүнэй һүнэһэн ди-
ваажанда хүрэгжэ шадаагүй һаа, хүн
бээрээ байхадаа, эзэлжэ байһан гэр
бараагаа, дал дамхуугаа, хото хорёогоо
гэхэ мэтэеэ нахижа байдаг ушартай гэжэ
ойлгогдоно. Манай уншаһан домогой
удхаар һаа, басаганай хадамууд хээзэб
даа үнидэ ямаршьеб ушарһаа наһа
бараһан аад, үшөө тэрэ мүртөө хүдөөлүү-
лэгдээгүй үлэшэһэн хүнэй хүүр дээрэ
байра барижархиһан гэжэ мэдэгдэнэ.
Тийгээд лэ тэрэ хүнинь нүгэл ехэтэй
һэн хойноо хожомоо боохолдой болоод,
тэрэ наһа бараһан газартаа бусаад, олон
боохолдойнуудтай гал носоогоод, ёхор
наада хэжэ, дэбхэрэлдэжэ собхоролдожо,
дуу шуу табилдажа байһан бололтой.

Домог хөөрөө уншаад байхадаа, урдань
мэдэхгүй байһан юумээ мэдэхэ болобо
хаб. Энэм юун бэ гэхэдэ: боохолдойе
минн туулган тобшоор бэшэ, харин
дэгэлэйнгээ тобшоор «буугаа һомолоод,
буудахада, айжа үгы болодог». «Мүнгэн
тобшотой һаа, үшөөшье һайн» гэжэ
мэдэхэ бологдобо хаш. Энэһнээ ур-
да буугаа хуга доогуураа гэдэргэнь
харуулжа хабшаад, боохолдой руу
буудаха юм гэжэ дууладаг лэ байгаалби
даа. Иигэжэл хүн гэшэ уншаха, шагнаха,
хараха тумаа шэнэ һонин юумэ мэдэдэг
болохо юм байна.

Басаганай хадамуудай тэрэ газарта
байра баряагүй һаа, боохолдойнууд
ээрхэхгүй, харин үдэһын бүрэг
барагаар, мүн һүни ябаһан хүнэй мори
тушаха, үргэхэ байба гэшэ.

Иигэжэл зүрхэтэй залуу ангууша
хүбүүн эгшынгээ гуйлта дүүргэжэ,
сахюур буугай, мүнгэн тобшын туһаар
хурайхатанаа боохолдойнуудта дайлуул-
хынь болуулна.

Нютагайнгаа хүндэтэ авторта зоригоо
мохонгүй ургаһаал дабшахыень, үшөөл
олон домогууде суглуулхыень хүсэнбэ.

Домогууде хужарлан уншаһан
Б.Б. ГОМБОЕВ.

Мэлэ.

ПРАЗДНИК ВОЛЕЙБОЛА

Команда
Верхнесаянтуйской санаторной школы-интерната

В спортивном зале Верхнесаянтуйской
школы-интерната состоялся третий традицион-
ный турнир по волейболу среди интернатных
учреждений на кубок кавалера медали ордена
«За заслуги перед Отечеством» II степени, По-
четного работника общего образования РФ,
заслуженного работника образования РБ, руко-
водителя высшей категории-директора ГООУ
«Верхнесаянтуйская школа-интернат» Доржие-
ва Василия Тубановича.

Соревнования проводятся в этой школе каж-
дый год и неизменно вызывают большой инте-
рес у детей и взрослых.

Приехали на турнир из далекой Баунты, За-
камны, Джиды, Кижинги, Еравны... Было пред-
ставлено 13 общеобразовательных учебных
учреждений интернатного типа. Все участни-
ки соревнований – это работающие в школах-
интернатах учителя, педагоги дополнительного
образования, воспитатели и т.д.

Каждая сборная защищала свою школу в спе-
циальных формах-футболках.

По итогам жарких баталий 1-е место присуди-
ли команде Министерства образования, 2-е место
- Верхнесаянтуйской школе-интернату, а третье
место досталось Цакирской школе-интернату,
которой пришлось приложить немало усилий,
чтобы завоевать этот титул в борьбе с командой
Кижингинской школы-интерната. Игроки пока-
зали красивые, технические приемы.

На церемонии закрытия турнира состоялось
награждение победителей. Самой главной на-
градой был живой баран.

Спортивный праздник удался. Все пожелали
друг другу сибирского здоровья и побольше ин-
тересных спортивных встреч.

Нина АРТУГАЕВА.
Фото автора.

Хүдөөгэй һонин

ЭГЭЭЛ ЭРХИМҮҮДЭЙ
ТООДО ОРОО

Түнхэнэй аймагай «Школьные котельные» гэнэн предпряти республикын гэрнүүдые унаар хангалгын ажaxyнуудай эгээл эрхимүүдэй тоодо ороо.

Энээн тухай «Об итогах работы за 2010 год и задачах на 2011 годы» гэнэн Буряад Республикын Барилгын болон ЖКХ-гай шэнэлэлгын министерствын суглаан дээрэ хэлэгдэ.

Конкурсун дүнгүүдээр Түнхэнэй аймагай «Школьные котельные» гэнэн предпряти дүрбэдэхи хуури эзлэн байна. Эндэ республикын олон гэрнүүдые унаар хангалгын ажaxyнууд хабаадаһан байна.

Тус ажaxy 2006 онһоо ажалаа ябуулна. Түнхэнэй аймаг соо тэрэнэй арбан котельнүүд хүдөөгэй хургуулинуудые халаана. Бүхы дээрэ эндэ 56 хүн ажаллана. Тэдээн сооһоо 39 кочегарнууд, 8 заһабарилгашад.

ШАТАРААР НААДАН

Һаяхана Түнхэнэй аймагай Хэрэн тосхондо һурагшадай дунда шатар наадаар мурьсөөн үнгэрөө. Эндэ аймагай хургуулинуудһаа табан команданууд хабаадаа.

Эмхидхэгшэдэй тэмдэглэһээр, шатар наада ехэнхидэе хүбүүд наадана. Тус мурьсөөндэ ганса хоёр басагад хабаадаа. Эдэ хэд бэ гэхэдэ, Хужарай дунда хургуулиин һурагша Рая Убушеева ба Хэрэнэй дунда хургуулиин һурагша Элина Баймуратова.

Нааданай дүнгүүдээр Аршаанай болон Хэрэнэй хургуулинуудай хабаадагшад эгээл эрхимүүдэй тоодо орожо шаддаа. Харин Аршаанай хургуулиин команда соо басагад үгы байгаа. Энээнһээ боложо, тэдэнэр

ганса хоёрдохи хуури эзэлэ. Нэгэдэхи шатын дипломдо Хэрэнэй хургуулиин команда хүртөө. Гурбадахы хуури – Хужарай дунда хургуули.

Алдар Жигмитов (Хэрэнэй дунда хургуули), Алдар Хайдаков (Хужарай дунда хургуули), Чингис Убушеев гэгшэд эгээл эрхим шатар наадагшад гэжэ тодороо. Харин мурьсөөнэй эмхидхэгшэдэй тэмдэглэһээр, аймаг соо һүүлэй үедэ шатар наадан муугаар хүгжэдг болонхой. Олон хургуулинууд үхибүүдэе тус нааданда хургануугүй.

ЭРМЭЛЗЭЛТЭЙ
ЭРДЭМ ХҮБҮҮН

Аршаанай дунда хургуулиин 11-дэхи классай һурагша Эрдэм Шожоев «Ученик года» гэнэн республиканска конкурсдо хабаадажа, «Романтик 21 века» гэнэн номинацида түүрүүлэ.

Урагшаа ханаатай, эрмэлзэлтэй Эрдэм хүбүүн бүхы шадалаа харуулжа, конкурсдо бэлдэһэн байна. Талаан бэлигтэй хүбүүндэ хургуулиин багшанарын, нүхэдн хамһалдаа.

«Ученик года» гэнэн республиканска конкурс гурбан шатаһаа бүридэһэн байна: «Визитная карточка», «350 лет вместе» гэнэн проектүүдэй конкурс, «Из истории Бурятии».

Түүрүүшн шатада Эрдэм поэт Игорь Башиновай акростих уншаа. Тус шүлэгын журиин гэшүүдэй үндэр сэгнэлтэнүүдтэ хүртэһэн байна. «350 лет вместе» гэнэн проектүүдэй конкурсдо бэлигтэй хүбүүн түрэл Таһархай нотагайнгаа мэдээжэ хүнүүд тухай бэшэжэ, сугларгашадта харуулаа. Гурбадахы шатада Залуушуулай нэгдэлнүүдэй бүлгэмэй гэшүүд ерээжэ, Эрдэмые дэмжэһэн байна. «Из истории Бурятии» гэнэн шата соо түрэл республикынгаа түүхын асуудалнуудаар бүхы мэдэлгэнүүдэе харуулаа.

ТҮНХЭНЭЙ ХИЛЭЭМЭН АМТАТАЙ!

Манай республикын аймагууд соо һүүлэй үедэ олзо эрхилэгшэд олон боложол байна. Хүдөөгэй урдаа хараха хүнүүд хамсыгаа шамажа, аза талаангаа харуулан, шэнэ дэлгүүрнүүдые, багахан үйлдбэрлэгнүүдые, кисокнуудые иээнэ.

Жэшэнь, Түнхэнэй аймагта һаяханай хилээмнэй цех нээгдэ. Амтатай булочка, пирожно, хилээмэ, печени, пряник гэхэ мэтые Татьяна Томиловагай үйлдбэрлэгшөөр бэлдэгдэнэ.

Урагшатай олзо эрхилэгшэ аймаг дотороо мэдээжэ болонхой. Татьяна Георгиевна Түнхэндэ арбаад жэл соо худалдаа нааймаа эмхидхэдг юм. Тэрэнэй дэлгүүр нээһээр олон жэл үнгэрөө. Олзо эрхилэгын талаан бэлигтэй эхэнэр ганса наймаан дээрэ ажаллаха бэшэ, харин өөрын үйлдбэри нээхэ хүсэлтэй байгаа.

Тиин һаяхана Татьяна Томилова түрэл аймаг соогоо хилээмнэй цех нээгэ. Олон ажалгүйшүүл ажалтай болоо. Кондитерска бүтээлнүүдэй цех соо хоёр бригада үдэр хүнигүй ажаллана.

- Эндэ ехэ амтатай хилээмэ баридаг. Иимэ цех нээгдэһээр ехэ һайн болоо. Манай аймагта хилээмэ ехэнхидэе Эрхүүгэй областиин Байкальск, Шелехово хотонуудһаа асардаг байгаа. Харин мүнөө өөрын хилээмэтэй болообди, - Түнхэнэй аймагай ажаһуугша Татьяна Будаева хөөрэнэ.

Татьяна Томиловагай цех соо баригдаһан хилээмэ, батон, пирожно гэхэ мэтые аймагай олонхи дэлгүүр соо худалдадаг. Эндэхи зон ехэ һайшаажа абадаг.

Бага олзо эрхилэгшэдые дэмжэхэ зорилготой республика дотор олон программанууд эмхигдэнхэй. Энээн тухай Татьяна Томилова дуулажа, баһал гүрэнэй дэмжэлгэдэ хүртөө. Олзо эрхилэгшэ дэмжэлгын республиканска жаса Татьяна Георгиевнада бага процентын микрозайм үгэһэн байна.

Борис БАЛДАНОВ.
Авторай фото.

ЗАХИРГААНАЙ
БҮРИДЭЛ
ХУБИЛГАГДАХАНЬ

Сэлэнгын аймагай захиргаанай толгойлогшо Вячеслав Цыбинжапов депутадуудай районно Сөвөдэй сессидэ аймагай захиргаанай бүридэл хубилгаха тухайгаа мэдүүлбэ.

Аймагай захиргаанай бүридэлдэ ородог хүдөө ажaxyн управление юрын таһаг болгожо, байгууламжыень хубилгаха тухай тэрэ дурадхаа. Тиинхэдэ энэ захиргаанай бүридэлдэ хүдэлдэг бухгалтернуудай тоо үсөөрүүлэгдэхэ байна. Энээнһээ гадна, хүдөө ажaxyн управленийн начальник хадаа таһагай начальник гэжэ ябаха болоно. Эдэ хубилалтануудай ашаар аймагай бюджеттэ жэлдэе 300 мянган түхэриг алмагдадаг болохо юм.

Тэрэшэлэн аймагай захиргаанай юрэнхы болон архивай таһагууд хамтадагдана юм. Тиингэжэ захиргаанай аппаратай хүдэлмэриэ эмхидхэлгын болон архивай хэрэгэй таһаг гэжэ нэрлэгдэдэг болохо. Ажал хүдэлмэриэ нарижуулхын тула энэ хэмжээн нотагай захиргаанай талаһаа абтаа.

Аймагай захиргаанай бүридэлдэ хэгдэхэ хубилалтануудые нотагай депутадууд булта зүбшөөгөө.

ДЭЛГҮҮР ҺЭЛЬБЭН
ШЭНЭЛЭГДЭХЭНЬ

Гусиноозерск хотын эдэе хоолой дэлгүүр һэльбэн шэнэлхэ шийдхэбэри Буркоопсоюз абаа.

Тиингэжэ энэ хэрэгтэ 32 миллион түхэриг һомологдохо байна. Паядаа иигээд архитектор энэ байшангые шэнээр һэльбэхэ проект зохёохо юм.

Энэ дэлгүүр Сэлэнгын райпогой мэдэлдэ ородог. Аймагай эд хэрэглэгшэдэй холбооной гэшүүд өөрынгөө хүсөөр энэ дэлгүүр заһабарилжа шадхагуй байгаа. Гэбэшье энэ дэлгүүртэ өөһэднүүд мэдэхэ хуби үлээхэ гэжэ кооперативай гэшүүд оролдохо юм.

Николай НАМСАРАЕВ.

Сэлэнгын аймаг.

«ЯПОНИДО БОЛО ҺОН ГАЙ УСАЛ БЭЕ ДЭЭРЭЭ ҮЗӨӨБ»

Сошордомо дохёо

Японидо боложо байһан үйлэ ябуулганууд тухай үдэр бүри телевизорээр харуулна. Эгээл түүрүү гүрэнүүдэй тоодо ородог Японидо мартын 11-дэ аймшагтай газар хүдэлөөнһөө болодог цунами хотонуудые далайн унаар хушажа, хэдэн мянган хүн һаһа бараа. Иимэ гашуудалта манай нотагаархид тэндэ олон байгаа. Жэшэнь, Улаан-Үдэһөө тииншэ һуралсалаа үргэлжэлхээ ошоһон оюутан басаган Аюна Мункуева. Тус аймшагтай байгааилин үзэгдэл тухай тэрэ манай сониндо хөөрөжэ үгэбэ.

Корр.: Та тэрэ үдэр юу хэжэ байгаабта?

Аюна: Би нүхэр басагатайгаа Сайтама гэнэн хотодо байдаг байгаабди. Тус хото Токиоһоо хорин километр саана байдаг. Бидэнэр Буядай гүрэнэй университет дүүргэдэ, Tokyo Nichigo Gakuin гэнэн университеттэ һуралсалаа үргэлжэлүүлхээ байгша оной январь һара соо эндэ ерэнэн байга-

абди. Харин би түрүүн баһал эндэ ерэнэн байгааб. Тус гүрэнэй байгааилин онсо илгаа тухай һайн мэдэдэг байгааб. Мартын 11-дэ би хамтын байрынгаа таһалга соо байгааб. Шкаф дээрэ байһан номуудни унаа, аяга соо байһан саймни адхараа. Харин түрүүн би айгаашыегүйб. Иимэ газарай хүдэлөөнүүд Японидо жэл бүри болодог. Газарай хүдэлөөн боло-

ходо, ехээр айнгүй, ханаагаа ехээр зобоогүйб. Харин телевизорээр ехэ аймшагтай аюул болоо гэжэ хэлэ. Японин хэдэн хотонууд уһан доро ороһон байна. Тиин нүхэр басаган Ирина Ванчиковадаа телефоноор хонходожо, хаана байһаниинь мэдээб. Иринын хэшээлдэе һуухадань, газарай хүдэлөөн болоо. Бүхы оюутадые газар гаргаһан байна. Ирина тэрэ үдэр университетдэе велосипедээр ошоһон байна. Тиин ямаршые хүндэ байдалда оронгүй гэртээ хүрэжэ ерээ. Харин хэн метрогоор ерээб, тэдэнэр олон час соо метро соо байгаа. Зайн гал үгы боложо, метро хүдэлхээ болёо, олон хүн гэртээ хүрэжэ шаддаггүй.

Корр.: Токиодо хүнүүд яажэ бээ абажа байгааб? Айһан хүнүүд олон байгаа гү?

Аюна: Японцууд иимэ газарай хүдэлөөн тухай ехэ һайн мэдээсэлтэй байна. Иимэ ушарта яажэ бээ харуулха, юу хэхэ тухайгаа мэдэнэ. Айһан, бархирһан хүнүүд үсөөн байгаа. Эгээл ехэ газарай хүдэлөөн мартын 11-дэ үнгэрөө. Пүүлэй үдэрнүүдтэ баһал бага хүдэлөөнүүд болоо. Үшөө ехэ хохидол гэхэдэ, Фукусимо хотын АЭС дээрэ авары болоо. Хари гүрэнүүдһээ ерэнэн хүнүүдэй олонхинь гэртээ ябахаяа самолёдой биледүүдые худалдажа абажа эхилэ. Тиин энээнэй хажуугаар хүнүүд Японидо байһан нүхэдөө, танилнуудаа бэдэржэ эхилэ. Бидэ

хэдэн үдэрнүүд соо тус гүрэнэй бүхы буряадуудаар танилсаабди. Бээ бээдэе хамһалдажа, түрэл орондоо бусаха гэжэ шийдэһэн байнабди. Россиин МЧС-эй самолёдууд ниидэжэ эхилэ. Харин түрүүшын эвакуацида ороогүйбди. Юундэб гэхэдэ, тиимэ ехээр айха юумэн эндэ үгы байна гэжэ ханаабди.

Корр.: Сэбэр уһа олохо тухай ороо асуудал байгаа гү?

Аюна: Түрүүшын үдэрнүүдтэ уһан үгы байгаа. Олон магазин соогуур ууха уһан дууһаһан байгаа. Түргөөр бэлдээд эдихээр байһан эдээн түргөөр үгы болодог байгаа.

Корр.: Транспорт, телефоной харилсаан хэр ажалладаг байгааб?

Аюна: Транспорттай холбоотой олон ороо асуудалнууд байгаа. Галай үгы болоходо, поездууд булта тогтошоһон байгаа. Газарай хүдэлөөнэй һүүлээр хэдэн үдэр телефоноор хонходоодо ороошог байһан юм. Тус холбоон муугаар хүдэлөө. Харин мүнөө транспорт, телефоной холбоон, дэлгүүрнүүд һайнаар ажалладаг болоо.

Корр.: Японин засагайхид яажэ бээ харуулааб?

Аюна: Байгааилин аюул болоходо, юу хэхэ хэрэгтэйб гэжэ үдэр бүхэн телевизорээр хэлэдэг байгаа. Галай үгы бололгын график тухай, ехээр хүдэлөөн болоо һаа хайшаа ошохо тухай мэдүүлдэг байгаа. Үшөө тиинхэдэ Россиин

каналнуудаар ехэ аймшагтай мэдээсэлнүүдые үдэр бүхэн хэлэдэг байгаа. Тиин манай эжы, абанар ехээр ханаагаа зобожо, мание заал һаа гэртээ ерэгты гэдэг болоо. Тиин үдэр бүхэн эндэ байхада, хүндэшгэ байгаа. Тиин хоёрдохи эвакуацида оролсожо, гэртээ бусаабди. Россиин МЧС-эй самолёдоор Хабаровск хото хүртээр ниидээбди. Тиин тэндэһээ Улаан-Үдэе ерээбди. Японидо байһан манай нотагаархидтаа ехэ баярые хүргэхэ байнаб. Жэшэнь, Зоригто Савельев гэжэ хүн маанадта ехэ туһалаа.

Корр.: Мүнөө Японидо манай нотагай олон хүнүүд байна гү?

Аюна: Тэндэ хэдэн хүнүүд байна. Ехэнхинь Токио хотодо. Тэндэ тиимэ айха юумэн үгы. Харин олонхинь Буярадтаа ерээ. Эдэ бага үхибүүдтэй бүлэнүүд болоно.

Корр.: Иимэ байгааилин хохидол хараад байхадаа, ямар юумэ тэмдэглэхээр байнабта?

Аюна: Панаандам ехэ олон ушарнууд ороно. Харин эгээл сэнтэй юумэн хадаа - бүхы танилнуудамни, тэндэ байһан буряадууд булта бээ бээ харалсажа, дэмжэжэ, туһалалсажа, һайн мэдэрлээ, һайн ханаагаа харуулаа. Хэдэн үдэр соо Японин бүхы буряадуудаар танилсааб.

Корр.: һайн даа.

Борис БАЛДАНОВ.

Понедельник, 25

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
10.40 "ЖИТЬ ЗДОРОВО!"
11.50 "ЖКХ"
12.45 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
13.20 "МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
14.20 "ДЕТЕКТИВЫ"
15.00 "ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.20 "ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ"
16.20 "ХОЧУ ЗНАТЬ"
16.50 Т/С "ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО"
17.50 "ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ"
19.00 "ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ"
19.15 Т/С "СЛЕД"
19.55 "ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!"
20.55 "ПУСТЬ ГОВОРЯТ"
22.00 "ВРЕМЯ"
22.30 Т/С "БАЛЛАДА О БОМБЕРЕ"
23.30 Д/Ф "ЯДЕРНОЕ ЦУНАМИ"
00.30 "НОЧНЫЕ НОВОСТИ"
00.50 Т/С "СЛЕДСТВИЕ ПО ТЕЛУ"
01.45 Х/Ф "ДЖИЛЬИ"
04.05 Х/Ф "ЧТО, ЕСЛИ БЫ БОГ БЫЛ СОЛНЦЕМ?"

РОССИЯ - 1

06.00 "УТРО РОССИИ"
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 "С НОВЫМ ДОМОМ!"
11.00 "О САМОМ ГЛАВНОМ"
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 "КАЗАЧКИ НЕ ПЛАЧУТ. ЛЮДМИЛА ХИТЯЕВА"
13.50 Т/С "КУЛАГИН И ПАРТНЕ..."

РЫ"
15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
16.05 Т/С "ЕФРОСИНЯ. ПРОДОЛЖЕНИЕ"
17.50 Т/С "ВСЕ К ЛУЧШЕМУ"
18.55 Т/С "ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ"
19.55 "ПРЯМОЙ ЭФИР"
21.50 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
22.00 Т/С "ДОМ У БОЛЬШОЙ РЕКИ"
00.50 "ВЕСТИ +"
01.10 Д/Ф "СВИДЕТЕЛИ"
02.00 "ПРОФИЛАКТИКА"

КУЛЬТУРА

08.00 "ЕВРОНЬЮС"
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.25 Х/Ф "ВЕСЕЛЫЕ РЕБЯТА"
13.00 Д/Ф "ТУНГУССКАЯ СОНАТА"
13.45 Д/Ф "ИВАН АЙВАЗОВСКИЙ"
13.55 ОТКРЫТИЕ X МОСКОВСКОГО ПАСХАЛЬНОГО ФЕСТИВАЛЯ
16.15 "СЕКРЕТЫ СТАРЫХ МАСТЕРОВ"
16.30 М/Ф
16.40 М/С "ВОКРУГ СВЕТА ЗА 80 ДНЕЙ"
17.00 М/Ф "ОДУВАНЧИК - ТОЛСТЫЕ ЩЕКИ". "ГНОМЫ И ГОРНЫЙ КОРОЛЬ"
17.15 Т/С "ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА"
17.40 Д/С "МИР ЖИВОЙ ПРИРОДЫ"
18.05 Д/С "НЕВЕСОМАЯ ЖИЗНЬ"
18.35 С. ПРОКОФЬЕВ. СИМФОНИЯ №5
19.35 Д/Ф "КОГДА ЕГИПТЯНЕ ПЛАВАЛИ ПО КРАСНОМУ МОРЮ"
20.45 "ГЛАВНАЯ РОЛЬ"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15, 20.45 "ГЛАВНАЯ РОЛЬ"
11.40 Х/Ф "МУЖЕСТВО"
13.05 Д/Ф "ГЕРАРД МЕРКАТОР"
13.15 "ДОККАМЕРА"
13.55 Д/Ф "КОГДА ЕГИПТЯНЕ ПЛАВАЛИ ПО КРАСНОМУ МОРЮ"
14.50 "ПЯТОЕ ИЗМЕРЕНИЕ"
15.20 Т/С "ЖИЗНЬ КЛИМА САМГИНА"
16.30 М/Ф
16.40 М/С "ВОКРУГ СВЕТА ЗА 80 ДНЕЙ"
17.00 М/Ф "ШУРАЛЕ". "ТЕРЕМОК"
17.15 Т/С "ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА"
17.40 Д/С "МИР ЖИВОЙ ПРИРОДЫ"
18.05 Д/С "НЕВЕСОМАЯ ЖИЗНЬ"
18.35 С. ПРОКОФЬЕВ. ФОРТЕПИАННЫЕ ПЬЕСЫ
19.35 Д/Ф "РАЗГАДКА ТАЙНЫ СТОУНХЕНДЖА"
21.00 "ВЛАСТЬ ФАКТА"
21.40 Д/Ф "ЗОНА МОЛЧАНИЯ"
22.25, 02.55 АСАДЕМИА
23.15 "АПОКРИФ"
00.00 "ТЕ, С КОТОРЫМИ Я"
00.55 Т/С "ЛОНДОНСКИЙ ГОСПИТАЛЬ"
03.40 Д/Ф "ПИНЬЯО. СОКРОВИЩА И БОГИ ЗА ВЫСОКИМИ СТЕНАМИ"

АРИГ УС

07.00 "НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ"
08.00, 09.00, 12.40, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
08.35 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА

21.05 "САТИ. НЕСКУЧНАЯ КЛАССИКА"
21.45 "ОСТРОВА"
22.25, 02.40 АСАДЕМИА
23.15 "ТЕМ ВРЕМЕНЕМ"
00.00 "КТО МЫ?"
00.50 Д/Ф "ПИСЬМА МАТЕРИ"
01.30 "ДОКУМЕНТАЛЬНАЯ КАМЕРА"
02.15 КОНЦЕРТ "ВЕЧЕРНИЙ ЗВОН"
03.30 АНСАМБЛЬ СКРИПАЧЕЙ "ВИРТУОЗЫ ЯКУТИИ"

АРИГ УС

07.00 "НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ"
08.50, 12.40 "ВСЯ БУРЯТИЯ". ПОГОДА
08.20, 19.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА
08.45 ФОКУСЫ ОТ А.СУВОРОВА
09.15 "СКАМЕЙКА"
09.30, 13.05 "МАСКА"
10.25, 18.00, 20.00 Т/С "УНИВЕР"
11.30 Т/С "СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ"
13.30 М/С "ГУБКА БОБ"
14.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
14.30 "ДОМ-2. LIVE"
15.35 Х/Ф "ЗВЕЗДНЫЕ ВОЙНЫ. ЭПИЗОД-4"
18.30, 20.30 Т/С "ЗАЙЦЕВ+1"
19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС"
21.00 Х/Ф "ВЗРЫВ ИЗ ПРОШЛОГО"
23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
23.30 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ"
01.00 "ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА"

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25 "ЗУРХАЙ"
06.35 "ВАШЕ ПРАВО"
07.00, 12.15 "ОБЪЕКТИВ"
07.30 "ВКУСНО"
08.00, 21.20 "ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ"
08.05 М/Ф
08.25 Т/С "КАПРИ"
10.30 Т/С "СЕРДЦУ НЕ ПРИКАЖЕШЬ"
12.45 Х/Ф "QUO VADIS"
15.30 "ШКОЛЬНОЕ ТВ"
16.00 Х/Ф "СЕКРЕТНЫЙ ФАРВА..."

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25 "ЗУРХАЙ"
06.35, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ"
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 НОВОСТИ ДНЯ
07.30 "ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ"
08.00, 21.20 "ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ"
08.05 М/Ф
08.30 "В ПОГОНЕ ЗА ДРАГОЦЕННЫМИ КАМНЯМИ"
10.00 PRO-НОВОСТИ
10.30 Т/С "СЕРДЦУ НЕ ПРИКАЖЕШЬ"
13.05 Х/Ф "ОБЫКНОВЕННОЕ ЧУДО"
15.40 "КРОКОДИЛ"
16.40 "ТРАНСФОРМЕРЫ" М/С
17.10 Х/Ф "СЕКРЕТНЫЙ ФАРВАТЕР"
18.30 "ЗООПАРК. "ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ"
19.10 "БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ"
20.25 Т/С "ЧЕЛОВЕК ВОЙНЫ"
22.00 Т/С "КОМИССАР"
00.00 "ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ"
03.00 "НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ"

СТС «БАЙКАЛ»

07.00 "НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ"
08.00, 09.00, 12.40, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
08.35 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА

ТЕР"
17.30 "САМАРСКИЕ СУДЬБЫ"
18.00 "СПРОСИМ ПРЯМО" М.М. ГЕРШЕВИЧ
19.00, 23.30 "ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ"
19.30, 21.30, 23.00, 02.00 НОВОСТИ ДНЯ
20.00, 02.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ"
20.25 Т/С "ЧЕЛОВЕК ВОЙНЫ"
22.00 Т/С "КОМИССАР"
00.00 "ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ"
03.00 "НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ"

СТС «БАЙКАЛ»

17.05, 18.50, 20.05, 22.25, 23.45, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С "КОСМИЧЕСКИЕ СПАСАТЕЛИ ЛЕЙТЕНАНТА МАРША"
06.55 М/С "СМЕШАРИКИ"
07.00 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ МУЛТЯШЕК"
07.30 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ"
08.00, 15.30, 18.30 Т/С "ПАПИНЫ ДОЧКИ"
09.00, 13.30, 19.30, 00.00 "БОЛЬШИЕ ДЕТАЛИ"
09.30, 20.30 Т/С "СВЕТОФОР"
10.00, 13.00 "6 КАДРОВ"
11.00 Х/Ф "МУМИЯ. ГРОБНИЦА ИМПЕРАТОРА ДРАКОНОВ"
14.00 М/С "МУМИЯ"
14.30 М/С "ПИНКИ И БРЭЙН"
15.00 М/С "СКУБИ И СКРЕППИ"
17.30 "ГАЛИЛЕО"
20.00 Т/С "ВОРОНИНЫ"
21.00 Х/Ф "ЗАКРЫТАЯ ШКОЛА"
22.00 Х/Ф "БЛИЗНЕЦЫ"
00.30 "КИНО В ДЕТАЛЯХ"
01.30 Х/Ф "ЛЕГЕНДА ОБ ИСКАТЕЛЕ"

НТВ

05.55 "НТВ УТРОМ"
09.30 "СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ"
10.30, 11.20, 16.30, 19.30 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 "СЕГОДНЯ"
11.55 "ДО СУДА"
13.00, 03.40 "СУД ПРИСЯЖНЫХ"
14.25 "ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА"
15.40 "ДАВАЙТЕ МИРИТЬСЯ!"
17.30 Т/С "УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ"
20.30 Т/С "ДЕМОНЫ"
00.35 "ЧЕСТНЫЙ ПОНЕДЕЛЬНИК"

НТВ

05.55 "НТВ УТРОМ"
09.30 "ОЧНАЯ СТАВКА"
10.30, 11.20, 16.30, 19.30 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 "СЕГОДНЯ"
04.55 "ДО СУДА"
03.55 "СУД ПРИСЯЖНЫХ"
14.25 "ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА"
15.40 "ДАВАЙТЕ МИРИТЬСЯ!"
17.30 Т/С "УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ"
20.30 Т/С "ДЕМОНЫ"
00.35 Д/Ф "НАСТОЯЩИЙ ИТАЛЬЯНЕЦ"
01.25 "ГЛАВНАЯ ДОРОГА"
02.00 "КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК"
03.00 Т/С "ДЕТЕКТИВ РАШ"
07.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 "СЕЙЧАС"

01.25 "ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ"
02.10 "ФУТБОЛЬНАЯ НОЧЬ"
02.45 Т/С "ДЕТЕКТИВ РАШ"
05.05 "ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ!"

5 КАНАЛ

07.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 "СЕЙЧАС"
07.10 Д/С "ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО"
08.00 "ЖИВАЯ ИСТОРИЯ"
09.30 "СУД ВРЕМЕНИ"
10.25, 21.00 Д/С "КРИМИНАЛЬНЫЕ ХРОНИКИ"
11.30, 05.40 Д/Ф "ЧЕРЕПАШИЙ ПУТЕВОДИТЕЛЬ ПО ТИХОМУ ОКЕАНУ"
12.10, 13.30 Х/Ф "ПОТЕРЯВШИЕ СОЛНЦЕ"
14.40 Т/С "БАТАЛЬОНЫ ПРОСЯТ ОГНЯ"
16.00, 19.00, 21.30 "МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ"
17.00 "ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ"
20.00 Т/С "ОФИЦЕРЫ"
22.00 Т/С "ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК"
23.30 Т/С "БИТВА ЗА МОСКВУ"
01.00 "ШАГИ К УСПЕХУ"
02.00 Х/Ф "О, ГДЕ ЖЕ ТЫ, БРАТ?"
04.10 "ЖЕНСКИЙ ВЕЧЕР НА ПЯТОМ"

ДТВ

06.00 М/Ф
08.00 "ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ"
08.30, 18.30 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
09.30, 22.00 "ОПЕРАЦИЯ "ДОЛЖНИК"
10.00, 16.30 "ВНЕ ЗАКОНА. ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ"
10.30 Х/Ф "АТЫ-БАТЫ, ШЛИ СОЛДАТЫ"
12.30, 16.00, 21.00 "ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ"
13.00, 17.30 "СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ"
14.00 Т/С "CSI: МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ МАЙАМИ-7"
15.00, 23.00 "БРАЧНОЕ ЧТИВО"
17.00, 20.30 "СОСЕДИ"
19.30, 22.30, 00.30 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ"
23.30 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!"
01.00 "ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ"
01.45 Х/Ф "МЕЛКИЙ БЕС"
03.30, 04.35 Х/Ф "БАЙРОН. ПРИТЧА ОБ ОДЕРЖИМОМ"

5 КАНАЛ

07.10, 06.00 Д/С "ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО"
08.00 "ЖИВАЯ ИСТОРИЯ"
09.30 "СУД ВРЕМЕНИ"
10.25, 21.00 Д/С "КРИМИНАЛЬНЫЕ ХРОНИКИ"
11.30, 05.30 Д/Ф "ОПАСНЫЕ СВЯЗИ"
12.00, 13.30 Х/Ф "ПОТЕРЯВШИЕ СОЛНЦЕ"
14.30 Х/Ф "БАТАЛЬОНЫ ПРОСЯТ ОГНЯ"
16.00, 19.00, 21.30 "МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ"
17.00 "ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ"
20.00 Т/С "ОФИЦЕРЫ"
22.00 Т/С "ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК"
23.30 Т/С "БИТВА ЗА МОСКВУ"
01.20 Х/Ф "ПЯТЬ МИНУТ СТРАХА"
03.10 Х/Ф "ГОНЩИКИ"
04.40 "ВСТРЕЧИ НА МОХОВОЙ"

ДТВ

06.00 М/Ф
08.00 "ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ"
08.30, 18.30 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
09.30, 22.00 "ОПЕРАЦИЯ "ДОЛЖНИК"
10.00, 16.30 "ВНЕ ЗАКОНА. ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ"
10.30, 03.10 Х/Ф "ВЫСТРЕЛ В СПИНУ"
12.30, 16.00, 21.00 "ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ"
13.00, 17.30 "СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ"
14.00 Т/С "CSI: МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ НЬЮ-ЙОРК-4"
15.00, 23.00 "БРАЧНОЕ ЧТИВО"
17.00, 20.30 "СОСЕДИ"
19.30 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО"
22.30, 00.30 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ"
23.30 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!"
01.00 "ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ"
01.35 Х/Ф "БЕОВУЛЬФ"
04.55 Х/Ф "ЛЕТО ЛЮБВИ"

Отдел рекламы: 21-62-62

Вторник, 26

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
10.40 "ЖИТЬ ЗДОРОВО!"
11.50 "ЖКХ"
12.45 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
13.20 "МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
14.20 "ДЕТЕКТИВЫ"
15.00 "ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.20 "ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ"
16.20 "ХОЧУ ЗНАТЬ"
16.50 Т/С "ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО"
17.50 "ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ"
19.00 "ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ"
19.15 Т/С "СЛЕД"
19.55 "ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!"
20.55 "ПУСТЬ ГОВОРЯТ"
22.00 "ВРЕМЯ"
22.30 Т/С "БАЛЛАДА О БОМБЕРЕ"
23.30 Х/Ф "В СУББОТУ"
02.25 Х/Ф "СКАМЕЙКА ЗАПАСНЫХ"
04.05 Х/Ф "ОБВИНЕНИЕ ДОЧЕРИ"

РОССИЯ - 1

06.00 "УТРО РОССИИ"
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 "БАМБААХАЙ"
10.15 "ТАЙЗАН"
10.25 "УЛГУР"
10.40 "САГАЙ СУУРЯАН"
11.00 "О САМОМ ГЛАВНОМ"
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 "САМОУБИЙСТВО ПОСЛЕ ЧЕРНОБЫЛЯ. АКАДЕМИК ЛЕГАСОВ"
13.50 Т/С "КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ"
15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
16.05 Т/С "ЕФРОСИНЯ. ПРОДОЛЖЕНИЕ"
17.50 Т/С "ВСЕ К ЛУЧШЕМУ"
18.55 Т/С "ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ"

19.55 "ПРЯМОЙ ЭФИР"
21.50 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
22.00 Т/С "ДОМ У БОЛЬШОЙ РЕКИ"
00.50 "ВЕСТИ +"
01.10 Д/Ф "СВИДЕТЕЛИ"
02.00 "ПРОФИЛАКТИКА"
03.10 "ГОРЯЧАЯ ДЕСЯТКА"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15, 20.45 "ГЛАВНАЯ РОЛЬ"
11.40 Х/Ф "МУЖЕСТВО"
13.05 Д/Ф "ГЕРАРД МЕРКАТОР"
13.15 "ДОККАМЕРА"
13.55 Д/Ф "КОГДА ЕГИПТЯНЕ ПЛАВАЛИ ПО КРАСНОМУ МОРЮ"
14.50 "ПЯТОЕ ИЗМЕРЕНИЕ"
15.20 Т/С "ЖИЗНЬ КЛИМА САМГИНА"
16.30 М/Ф
16.40 М/С "ВОКРУГ СВЕТА ЗА 80 ДНЕЙ"
17.00 М/Ф "ШУРАЛЕ". "ТЕРЕМОК"
17.15 Т/С "ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА"
17.40 Д/С "МИР ЖИВОЙ ПРИРОДЫ"
18.05 Д/С "НЕВЕСОМАЯ ЖИЗНЬ"
18.35 С. ПРОКОФЬЕВ. ФОРТЕПИАННЫЕ ПЬЕСЫ
19.35 Д/Ф "РАЗГАДКА ТАЙНЫ СТОУНХЕНДЖА"
21.00 "ВЛАСТЬ ФАКТА"
21.40 Д/Ф "ЗОНА МОЛЧАНИЯ"
22.25, 02.55 АСАДЕМИА
23.15 "АПОКРИФ"
00.00 "ТЕ, С КОТОРЫМИ Я"
00.55 Т/С "ЛОНДОНСКИЙ ГОСПИТАЛЬ"
03.40 Д/Ф "ПИНЬЯО. СОКРОВИЩА И БОГИ ЗА ВЫСОКИМИ СТЕНАМИ"

АРИГ УС

07.00 "НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ"
08.00, 09.00, 12.40, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
08.35 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА

09.30 "МАСКА"
10.30, 18.00, 20.00 Т/С "УНИВЕР"
11.00 Т/С "СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ"
13.10 М/Ф
13.30 М/С "ГУБКА БОБ"
14.00, 19.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
14.30 "ДОМ-2. LIVE"
16.00 Х/Ф "ВЗРЫВ ИЗ ПРОШЛОГО"
18.30, 20.30 Т/С "ЗАЙЦЕВ+1"
19.20 "ТОЧКА ЗРЕНИЯ". ПОГОДА
19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС"
21.00 Х/Ф "ХОДЯТ СЛУХИ"
23.35 00 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ"
01.00 "ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА"

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25 "ЗУРХАЙ"
06.35, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ"
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 НОВОСТИ ДНЯ
07.30 "ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ"
08.00, 21.20 "ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ"
08.05 М/Ф
08.30 "В ПОГОНЕ ЗА ДРАГОЦЕННЫМИ КАМНЯМИ"
10.00 PRO-НОВОСТИ
10.30 Т/С "СЕРДЦУ НЕ ПРИКАЖЕШЬ"
13.05 Х/Ф "ОБЫКНОВЕННОЕ ЧУДО"
15.40 "КРОКОДИЛ"
16.40 "ТРАНСФОРМЕРЫ" М/С
17.10 Х/Ф "СЕКРЕТНЫЙ ФАРВАТЕР"
18.30 "ЗООПАРК. "ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ"
19.10 "БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ"
20.25 Т/С "ЧЕЛОВЕК ВОЙНЫ"
22.00 Т/С "КОМИССАР"
00.00 "ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ"
03.00 "НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ"

СТС «БАЙКАЛ»

07.00 "НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ"
08.00, 09.00, 12.40, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
08.35 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА

Среда, 27

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
«КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.05 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
10.40 «ЖКХ»
11.50 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
13.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ»
16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 «ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ»
19.15 Т/С «СЛЕД»
19.55 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
20.55 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «БАЛЛАДА О БОМБЕРЕ»
23.30 Д/Ф «СРЕДА ОБИТАНИЯ». «ЧЕМ ПАХНЕТ МАСЛО?»
00.30 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
00.50 Т/С «БЕЛЫЙ ВОРОТНИЧОК»
01.40 Х/Ф «ДЕВУШКА МОИХ КОШМАРОВ»
03.50 Х/Ф «ВЗЛОМЩИКИ»

РОССИЯ - 1

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 «С НОВЫМ ДОМОМ!»
11.00 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 «УКРАИНСКИЙ САМУРАЙ. ПРИНЦИП СТУПКИ»
13.50 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
16.05 Т/С «ЕФРОСИНЯ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»
17.50 Т/С «ВСЕ К ЛУЧШЕМУ»
18.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ

ДЕВИЦ»
19.55 «ПРЯМОЙ ЭФИР»
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «ДОМ У БОЛЬШОЙ РЕКИ»
00.50 «ВЕСТИ +»
01.10 Д/Ф «КУЗЬКИНА МАТЬ». «ЦАРЬ-БОМБА. АПОКАЛИПСИС ПО-СОВЕТСКИ»
02.00 «ПРОФИЛАКТИКА»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15, 20.45 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
11.40 Х/Ф «ЧАЙ И СИМПАТИЯ»
13.45 Д/Ф «СИРАНО ДЕ БЕРЖЕРАК»
13.55 Д/Ф «РАЗГАДКА ТАЙНЫ СТОУН-ХЕНДЖА»
14.50 «ЛЕГЕНДЫ ЦАРСКОГО СЕЛА»
15.20 Т/С «ЖИЗНЬ КЛИМА САМГИНА»
16.30 М/Ф
16.40 М/С «ВОКРУГ СВЕТА ЗА 80 ДНЕЙ»
17.00 М/Ф «КАРТИНКИ С ВЫСТАВКИ». «ДОМАШНИЙ ЦИРК»
17.15 Т/С «ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА»
17.40 Д/С «МИР ЖИВОЙ ПРИРОДЫ»
18.05 Д/С «НЕВЕСОМАЯ ЖИЗНЬ»
18.35 С. ПРОКОФЬЕВ. КОНЦЕРТЫ ДЛЯ СКРИПКИ С ОРКЕСТРОМ №1 И №2
19.35 Д/Ф «РАСШИФРОВАННЫЕ ЛИНИИ НАСКА»
21.05 «АБСОЛЮТНЫЙ СЛУХ»
21.45 «ГЕНЕРАЛЫ В ШТАТСКОМ»
22.10 Д/Ф «ПИНЬЯО. СОКРОВИЩА И БОГИ ЗА ВЫСОКИМИ СТЕНАМИ»
22.25, 02.55 АСАДЕМИА
23.15 «МАГИЯ КИНО»
00.00 «ТЕ, С КОТОРЫМИ Я»
00.55 Т/С «ЛОНДОНСКИЙ ГОСПИТАЛЬ»
03.40 Д/Ф «БАКУ. В СТРАНЕ ОГНЯ»

АРИГ УС

07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ»
08.00, 09.00, 12.40, 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
08.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА
09.30 «МАСКА»

10.30, 18.00, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.10 М/Ф
13.30 М/С «ГУБКА БОБ»
14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
14.20 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ».
14.30 «ДОМ-2. LIVE»
16.30 Х/Ф «ХОДЯТ СЛУХИ»
18.30, 20.30 Т/С «ЗАЙЦЕВ+1»
19.20 «АФИША». ПОГОДА
19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
21.00 Х/Ф «НЯНЬКИ»
23.35 00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
01.00 «КОМЕДИ КЛАБ»

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25 «ЗУРХАЙ»
06.35, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 НОВОСТИ ДНЯ
07.30 «БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ»
07.50, 21.20 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.00 М/Ф
08.30 Х/Ф «СОБАЧИЙ ПАТРУЛЬ»
10.00 ПРО-НОВОСТИ
10.30 Т/С «СЕРДЦУ НЕ ПРИКАЖЕШЬ»
13.05 Х/Ф «ЮБИЛЕЙ»
15.30 «КРОКОДИЛ»
16.30 «ТРАНСФОРМЕРЫ» МУЛЬТСЕРИАЛ
17.00 Х/Ф «СЕКРЕТНЫЙ ФАРВАТЕР»
18.30 «ГОРОДА МИРА»
19.00 «АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ»
20.25 Т/С «ЧЕЛОВЕК ВОЙНЫ»
22.00 Т/С «КОМИССАР»
00.00 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ»
03.00 «НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 09.20, 11.05, 12.05, 17.05, 18.55, 20.05, 22.25, 23.45, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «КОСМИЧЕСКИЕ СПАСАТЕЛИ ЛЕЙТЕНАНТА МАРША»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»

07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ МУЛЬТЯШЕК»
07.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
08.00, 15.30, 19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
09.30, 20.30 Т/С «СВЕТОФОР»
10.00 Х/Ф «ЗАКРЫТАЯ ШКОЛА»
11.00 Х/Ф «СТОЙ! А ТО МАМА БУДЕТ СТРЕЛЯТЬ»
12.40, 23.40 «6 КАДРОВ»
14.00 М/С «МУМИЯ»
14.30 М/С «ПИНКИ И БРЭЙН»
15.00 М/С «СКУБИ И СКРЕППИ»
17.30 «ГАЛИЛЕО»
20.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
21.00 Т/С «ЗАКРЫТАЯ ШКОЛА»
22.00 Х/Ф «АФЕРИСТЫ. ДИК И ДЖЕЙН РАЗВЛЕКАЮТСЯ»
00.30 «ИНФОМАНИЯ»
01.00 Т/С «ТЕОРИЯ БОЛЬШОГО ВЗРЫВА»
01.30 Х/Ф «ЛЕГЕНДА ОБ ИСКАТЕЛЕ»

НТВ

05.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 «И СНОВА ЗДРАВСТВУЙТЕ!»
10.30, 16.30, 19.30 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ВНИМАНИЕ: РОЗЫСК!» С ИРИНОЙ ВОЛК
11.55 «ДО СУДА»
13.00 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.25 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА»
15.40 «ДАВАЙТЕ МИРИТЬСЯ!»
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
20.30 Т/С «ДЕМОНЫ»
23.40 Х/Ф «ВРЕМЯ ГРЕХОВ»
01.30 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
02.30 Т/С «ПРЕСТУПЛЕНИЕ БУДЕТ РАСКРЫТО»
03.30 ФУТБОЛ. ЛИГА ЧЕМПИОНОВ УЕФА. ПОЛУФИНАЛ. «РЕАЛ» - «БАРСЕЛОНА»

5 КАНАЛ

07.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 «СЕЙЧАС»
07.10, 06.15 Д/С «ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО»
08.00 «ЖИВАЯ ИСТОРИЯ»
09.30 «СУД ВРЕМЕНИ»
10.25, 21.00 Д/С «КРИМИНАЛЬНЫЕ ХРОНИКИ»
11.30, 05.45 Д/Ф «ОТЦЫ-МОЛОДЦЫ»
12.00, 13.30 Х/Ф «ПОТЕРЯВШИЕ СОЛНЦЕ»
14.30 Х/Ф «БАТАЛЬОНЫ ПРОСЯТ ОГНЯ»
16.00, 19.00, 21.30 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
17.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
20.00 Т/С «ОФИЦЕРЫ»
22.00 Т/С «ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК»
23.30 Т/С «БИТВА ЗА МОСКВУ»
01.15 Х/Ф «СОТРУДНИК ЧК»
03.15 Х/Ф «СЕНТИМЕНТАЛЬНОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ НА КАРТОШКУ»
04.55 «ВСТРЕЧИ НА МОХОВОЙ»

ДТВ

06.00 М/Ф
08.00 «ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ»
08.30, 18.30 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
09.30, 22.00 «ОПЕРАЦИЯ «ДОЛЖНИК»
10.00, 16.30 «ВНЕ ЗАКОНА. ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ»
10.30, 03.05 Х/Ф «ЦЕНА СОКРОВИЩ»
12.30, 16.00, 21.00 «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ»
13.00, 17.30 «СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ»
14.00 Т/С «CSI: МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ НЬЮ-ЙОРК-4»
15.00, 23.00 «БРАЧНОЕ ЧТИВО»
17.00, 20.30 «СОСЕДИ»
19.30 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО»
22.30, 00.30 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
23.30 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!»
01.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
01.35 Х/Ф «ГНОМ ПО ИМЕНИ ГНОРМ (МОЙ НОВЫЙ НАПАРНИК)»
04.45 Х/Ф «ВСЕ ВОКРУГ ЗАСЫПАЛО СНЕГОМ»

Отдел рекламы: 21-62-62

Четверг, 28

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.40 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
11.50 «ЖКХ»
12.45 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
13.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20, 05.30 «ХОЧУ ЗНАТЬ»
16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 «ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ»
19.15 Т/С «СЛЕД»
19.55 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
20.55 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «БАЛЛАДА О БОМБЕРЕ»
23.30 «ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН»
00.30 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
00.50 «СУДИТЕ САМИ»
01.45 Х/Ф «ПИК ДАНТЕ»
03.45 Х/Ф «ПРЕСТУПНЫЕ МЫСЛИ»

РОССИЯ - 1

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 «ТОЛИ»
10.25 «УРОК БУРЯТСКОГО ЯЗЫКА»
10.30 «БУРЯД ОРОН»
11.00 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Д/Ф «ОХОТА НА «ОСУ»
13.50 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
16.05 Т/С «ЕФРОСИНЯ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»
17.50 Т/С «ВСЕ К ЛУЧШЕМУ»
18.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ

19.55 «ПРЯМОЙ ЭФИР»
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «ДОМ У БОЛЬШОЙ РЕКИ»
23.50 «ПОЕДИНОК»
00.50 «ВЕСТИ +»
01.10 «ВИКТОР НЕКРАСОВ. ВСЯ ЖИЗНЬ В ОКОПАХ»
02.10 «ПРОФИЛАКТИКА»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15, 20.45 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
11.40 Х/Ф «ДОМОЙ С ХОЛМА»
14.05 Д/Ф «РАСШИФРОВАННЫЕ ЛИНИИ НАСКА»
14.55 «ВЕК РУССКОГО МУЗЕЯ»
15.25 Т/С «ЖИЗНЬ КЛИМА САМГИНА»
16.30 М/Ф
16.40 М/С «ВОКРУГ СВЕТА ЗА 80 ДНЕЙ»
17.00 М/Ф «ШЕЛ ТРАМВАЙ ДЕСЯТЫЙ НОМЕР»
17.15 Т/С «ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА»
17.40 Д/С «МИР ЖИВОЙ ПРИРОДЫ»
18.05 Д/С «НЕВЕСОМАЯ ЖИЗНЬ»
18.35 С. ПРОКОФЬЕВ. СЮИТА ИЗ БАЛЕТА «ЗОЛУШКА»
19.15 Д/Ф «БАКУ. В СТРАНЕ ОГНЯ»
19.35 Д/Ф «КОД ВОЙНИЧА. САМЫЙ ЗАГАДОЧНЫЙ МАНУСКРИПТ В МИРЕ»
21.05 «ЧЕРНЫЕ ДЫРЫ. БЕЛЫЕ ПЯТНА»
21.45 Д/Ф «ВИКТОРИЯ ГОРШЕНИНА. Я И ДВА ГЕНИЯ»
22.25 АСАДЕМИА
23.15 «КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ»
00.00 «ТЕ, С КОТОРЫМИ Я»
00.55 Т/С «ЛОНДОНСКИЙ ГОСПИТАЛЬ»
02.55 АСАДЕМИА
03.40 Д/Ф «СТАМБУЛ. СТОЛИЦА ТРЕХ МИРОВЫХ ИМПЕРИЙ»

АРИГ УС

07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ»
08.00, 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
08.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА
09.00, 12.40 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА

09.30 «МАСКА»
10.30, 18.00, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.10 М/Ф
13.30 М/С «ГУБКА БОБ»
14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
14.20 «АФИША». ФОКУСЫ ОТ А.СУВОРОВА
14.30 «ДОМ-2. LIVE»
16.15 Х/Ф «НЯНЬКИ»
18.30, 20.30 Т/С «ЗАЙЦЕВ+1»
19.20 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ» ПОГОДА
19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
21.00 Х/Ф «НУ ЧТО, ПРИЕХАЛИ!»
23.35 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
01.00 «КОМЕДИ КЛАБ»

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25 «ЗУРХАЙ»
06.35, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 НОВОСТИ ДНЯ
07.30 «АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ»
07.55, 21.20 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.00, 14.45 М/Ф
08.30 Х/Ф «КУЛЬТУРНЫЙ ШОК»
10.00 ПРО-НОВОСТИ
10.30 Т/С «СЕРДЦУ НЕ ПРИКАЖЕШЬ»
13.05 Х/Ф «ЧИСТО АНГЛИЙСКОЕ УБИИСТВО»
15.00 «КРОКОДИЛ»
16.00 «ТРАНСФОРМЕРЫ» МУЛЬТСЕРИАЛ
16.50 Х/Ф «СЕКРЕТНЫЙ ФАРВАТЕР»
18.15 «ДЕВНИК ЭКСПЕДИЦИИ»
18.35 «ИНСТРУКТАЖ»
19.00 «РАДАР-СПОРТ»
20.25 Т/С «ЧЕЛОВЕК ВОЙНЫ»
22.00 Т/С «КОМИССАР»
00.00 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ»
03.00 «НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ»

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 09.20, 11.05, 12.05, 17.05,

18.50, 20.05, 22.25, 23.45, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «КОСМИЧЕСКИЕ СПАСАТЕЛИ ЛЕЙТЕНАНТА МАРША»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ МУЛЬТЯШЕК»
07.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
08.00, 15.30, 18.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
09.00, 13.30 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
09.30, 20.30 Т/С «СВЕТОФОР»
10.00, 21.00 Х/Ф «ЗАКРЫТАЯ ШКОЛА»
11.00, 23.50 «6 КАДРОВ»
14.00 М/С «МУМИЯ»
14.30 М/С «ПИНКИ И БРЭЙН»
15.00 М/С «СКУБИ И СКРЕППИ»
17.30 «ГАЛИЛЕО»
19.30 «БОЛЬШИЕ ДЕТАЛИ»
20.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
22.00 Х/Ф «ДОБЕЙСЯ УСПЕХА»
00.00 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ».
ЛУЧШЕЕ
00.30 «ИНФОМАНИЯ»
01.00 Т/С «ТЕОРИЯ БОЛЬШОГО ВЗРЫВА»
01.30 Х/Ф «ЛЕГЕНДА ОБ ИСКАТЕЛЕ»

НТВ

05.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 «РАЗВОД ПО-РУССКИ»
10.30, 16.30, 19.30 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «В ЗОНЕ ОСОБОГО РИСКА»
11.55, 04.35 «ДО СУДА»
13.00 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.25 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА»
15.40 «ДАВАЙТЕ МИРИТЬСЯ!»
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
20.40 Т/С «ДЕМОНЫ»
23.40 Х/Ф «ТОТ, КТО ГАСИТ СВЕТ»
01.25 «ДАЧНЫЙ ОТВЕТ»
02.25 Х/Ф «НЕПОКОРЕННЫЙ»
05.25 ЛИГА ЧЕМПИОНОВ УЕФА. ОБЗОР

5 КАНАЛ

07.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 «СЕЙЧАС»
07.10 Д/С «ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО»
08.00 «ЖИВАЯ ИСТОРИЯ»
09.30 «СУД ВРЕМЕНИ»
10.25, 21.00 Д/С «КРИМИНАЛЬНЫЕ ХРОНИКИ»
11.30, 05.55 Д/Ф «БЕЛЫЕ МЕДВЕДИ И ГРИЗЛИ: КОМУ ДОСТАНЕТСЯ ПОЛЮС?»
12.20, 13.30 Х/Ф «ПЯТЬ МИНУТ СТРАХА»
14.35 Х/Ф «БАТАЛЬОНЫ ПРОСЯТ ОГНЯ»
16.00, 19.00, 21.30 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
17.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
20.00 Т/С «ОФИЦЕРЫ»
22.00 Т/С «ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК»
23.30 Т/С «БИТВА ЗА МОСКВУ»
01.20 Х/Ф «СМЕРТЬ НА ВЗЛЕТЕ»
03.10 Х/Ф «ДВЕ СТРОЧКИ МЕЛКИМ ШРИФТОМ»
05.05 «ВСТРЕЧИ НА МОХОВОЙ»

ДТВ

06.00 М/Ф
08.00 «ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ»
08.30, 18.30 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
09.30, 22.00 «ОПЕРАЦИЯ «ДОЛЖНИК»
10.00, 16.30 «ВНЕ ЗАКОНА. ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ»
10.30 Х/Ф «АЗЛИТА, НЕ ПРИСТАВАЙ К МУЖЧИНАМ»
12.30, 16.00, 21.00 «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ»
13.00, 17.30 «СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ»
14.00 Т/С «CSI: МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ НЬЮ-ЙОРК-4»
15.00, 23.00 «БРАЧНОЕ ЧТИВО»
17.00, 20.30 «СОСЕДИ»
19.30, 22.30, 00.30 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
23.30 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!»
01.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
01.35 Х/Ф «ИСЧЕЗНОВЕНИЕ»
03.30, 04.50 Х/Ф «БАЙРОН. ПРИТЧА ОБ ОДЕРЖИМОМ»

Отдел рекламы: 21-62-62

Пятница, 29

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.40 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
11.50 «ЖКХ»
12.45 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
13.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ»
17.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
18.00 «ПРИНЦ И ЗОЛУШКА. УИЛЬЯМ И КИТ»
19.00 «ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ»
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.20, 22.30 «ДОСТОЯНИЕ РЕСПУБЛИКИ»
22.00 «ВРЕМЯ»

23.15 ХОККЕЙ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. МАТЧ ОТКРЫТИЯ. РОССИЯ - ГЕРМАНИЯ
01.35 СВАДЕБНАЯ ЦЕРЕМОНИЯ ПРИНЦА УИЛЬЯМА И КЕЙТ МИДДЛТОН
03.20 Х/Ф «МОЛОДАЯ ВИКТОРИЯ»
05.10 Д/Ф

РОССИЯ - 1

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 «МУСУЛЬМАНЕ»
10.15 «С НОВЫМ ДОМОМ!»
11.10 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР»
13.50 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
16.05 Т/С «ЕФРОСИНЯ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»

17.50 Т/С «ВСЕ К ЛУЧШЕМУ»
18.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 «ФАКТОР А»
23.30 ФЕСТИВАЛЬ «ЮРМАЛА»
01.20 Х/Ф «ОГОНЬ ИЗ ПРЕИСПОДНЕЙ»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
11.40 Х/Ф «НЕБОЛЬШОЙ ДИВИДЕНД ОТЦА»
13.15 Д/Ф «ПРОСТРАНСТВО ШАВКАТА»
13.55 Д/Ф «КОД ВОЙНИЧА. САМЫЙ ЗАГАДОЧНЫЙ МАНУСКРИПТ В МИРЕ»
14.45 «ПИСЬМА ИЗ ПРОВИНЦИИ»
15.15 Т/С «ЖИЗНЬ КЛИМА САМГИНА»
16.30 М/Ф

16.40 «В МУЗЕЙ - БЕЗ ПОВОДКА»
16.50 М/Ф «ЗАЙКА-ЗАЗНАЙКА»
17.10 «ЗА СЕМЬЮ ПЕЧАТЯМИ»
17.40 Д/С «МИР ЖИВОЙ ПРИРОДЫ»
18.05 «КТО МЫ?»
18.35 Г. МАЛЕР. СИМФОНИЯ №1
19.45 «ТИТАН»
19.45 «В ВАШЕМ ДОМЕ»
20.45 «СМЕХОНАСТАЛЬГИЯ»
21.15 Х/Ф «ВЕК МОПАССАНА. ПОВЕСТИ И РАССКАЗЫ XIX СТОЛЕТИЯ»
23.20 Д/Ф «ЛИНИЯ ЖИЗНИ»
00.10 Д/Ф «СТАМБУЛ. СТОЛИЦА ТРЕХ МИРОВЫХ ИМПЕРИЙ»
00.50 «ПРЕСС-КЛУБ XXI»
01.45 «КТО ТАМ?»
02.15 КОНЦЕРТ «ВОЛШЕБНЫЙ САКСОФОН»
02.55 Д/Ф «ВОДНАЯ ЖИЗНЬ»

АРИГ УС

07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ»
08.00, 09.00, 23.00, 00.30, 12.40 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА

08.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА
09.30 «МАСКА»
10.30, 18.00 Т/С «УНИВЕР»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.10 М/Ф
13.30 М/С «ГУБКА БОБ»
14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
14.20 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ»
14.30 «ДОМ-2. LIVE»
16.00 Х/Ф «НУ ЧТО, ПРИЕХАЛИ?»
18.30 Т/С «ЗАЙЦЕВ+1»
19.20 «АФИША». ПОГОДА
19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
20.00 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ»
21.00, 01.00 «КОМЕДИ КЛАБ»
22.00 НАША RUSSIA
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25

"ЗУРХАЙ" 06.35, 12.45, 20.10, 00.10 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ" 07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 23.30, 02.30 НОВОСТИ ДНЯ 07.30 "РАДАР-СПОРТ" 08.00, 23.20 "ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ" 08.05, 14.45 М/Ф 08.30 Х/Ф "УЧЕНЫЙ, ВОШЕДШИЙ В ФОЛЬКЛОР" 10.00 PRO-НОВОСТИ 10.30 Т/С "СЕРДЦУ НЕ ПРИКАЖЕШЬ" 13.05 Х/Ф "ЧИСТО АНГЛИЙСКОЕ УБИЙСТВО" 15.00 "КРОКОДИЛ" 16.00 "ТРАНСФОРМЕРЫ" МУЛЬТ-СЕРИАЛ 16.30 "ГОРОДА МИРА" 17.00 Х/Ф "ПОСЛЕДНИЙ РЕЙС "АЛЬБАТРОСА" 18.30 "ХУСЭЛ": ПРОГРАММА НА БУРЯТСКОМ ЯЗЫКЕ 19.00 "ВЕСТНИК НХ" 20.30 "ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ" 21.30 Х/Ф "СЫН ЗА ОТЦА" 00.30 "ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ"

03.10 "НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ"
СТС - «БАЙКАЛ»
05.55, 07.00, 09.20, 11.05, 12.05, 17.05, 18.50, 20.05, 22.25, 23.45, 00.25, 00.50, 01.30, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С "КОСМИЧЕСКИЕ СПАСАТЕЛИ ЛЕЙТЕНАНТА МАРША"
06.55 М/С "СМЕШАРИКИ"
07.00 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ МУЛТЯШЕК"
07.30 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ"
08.00, 15.30, 18.30 Т/С "ПАПИНЫ ДОЧКИ"
09.00, 13.30, 19.30 "БОЛЬШИЕ ДЕТАЛИ"
09.30, 20.30 Т/С "СВЕТОФОР"
10.00 Х/Ф "ЗАКРЫТАЯ ШКОЛА"
11.00 Х/Ф "ДОБЕЙСЯ УСПЕХА"
12.50 "6 КАДРОВ"
14.00 М/С "МУМИЯ"
14.30 М/С "ПИНКИ И БРЭЙН"
15.00 М/С "КУБИ И СКРЕППИ"
17.30 "ГАЛИЛЕО"
20.00 Т/С "ВОРОНИНЫ"
21.00 Х/Ф "БРОСОК КОБРЫ"

23.10 Т/С "ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ"
00.10 Х/Ф "ШЕСТЬ ЖЕН ГЕНРИ ЛЕФЕЯ"
01.55 Х/Ф "БЕЗ ВЕСТИ ПРОПАВШИЕ"
03.50 "Т/С "КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ"
04.50 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ КОНАНА-ВАРВАРА"
НТВ
05.55 "НТВ УТРОМ"
09.30 "ДАВАЙТЕ МИРИТЬСЯ!"
10.30, 16.30, 19.30 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
11.20 "СПАСАТЕЛИ"
11.55 "ДО СУДА"
13.00, 14.30 "СУД ПРИСЯЖНЫХ"
17.30 Т/С "УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ"
20.30 Т/С "ДЕМОНЫ"
22.30 "НТВШНИКИ" АРЕНА
ОСТРЫХ ДИСКУССИИ
23.35 "МУЗЫКАЛЬНЫЙ РИНГ НТВ"
СУПЕРБИТВА
01.10 "ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД"
02.00 ФУТБОЛ. ЛИГА ЕВРОПЫ

УЕФА. ПОЛУФИНАЛ. "ПОРТУ" - "ВИЛЬЯРРЕАЛ"
04.15 Х/Ф "КОРОЛЕВСКАЯ СВАДЬБА"
5 КАНАЛ
07.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30 "СЕЙЧАС"
07.10 Д/С "ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО"
08.00 "ИСТОРИЧЕСКИЕ ХРОНИКИ"
09.30 "СУД ВРЕМЕНИ"
10.25 Д/С "КРИМИНАЛЬНЫЕ ХРОНИКИ"
11.30, 13.30 Х/Ф "СОТРУДНИК ЧК"
14.10 Х/Ф "СМЕРТЬ НА ВЗЛЕТЕ"
16.00, 19.00 "МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ"
17.00 "ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ"
20.00 Т/С "ОФИЦЕРЫ"
21.00, 02.15 "МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ. О ГЛАВНОМ"
22.00 Т/С "ГРАЖДАНИН НАЧАЛЬНИК"
00.00 Х/Ф "СЕДЬМОЙ ДЕНЬ"
03.15 Х/Ф "ТЕСТЫ ДЛЯ НАСТОЯЩИХ МУЖЧИН"
04.40 Х/Ф "РОКИРОВКА В ДЛИННУЮ СТОРОНУ"

ДТВ
06.00 М/Ф "ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ"
08.30, 18.30 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
22.00 "ОПЕРАЦИЯ "ДОЛЖНИК"
10.00, 16.30 "ВНЕ ЗАКОНА. ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ"
10.30 Х/Ф "БЕРЕГИСЬ АВТОМОБИЛЯ"
12.30, 16.00, 21.00 "ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ"
13.00, 17.30 "СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ"
14.00 Т/С "CSI: МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ НЬЮ-ИОРК-4"
15.00, 23.00 "БРАЧНОЕ ЧТИВО"
17.00, 20.30 "СОСЕДИ"
19.30, 22.30, 00.30 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ"
23.30 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!"
01.00 "ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ"
01.35 Х/Ф "НЕПОДКУПНЫЙ"
03.20 Х/Ф "ВСЕ ВОКРУГ ЗАСЫПАЛО СНЕГОМ"
04.45 Х/Ф "ЛЕТО ЛЮБВИ"

Отдел рекламы: 21-62-62

Суббота, 30

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.15, 07.10 Х/Ф "МОЙ ЛАСКОВЫЙ И НЕЖНЫЙ ЗВЕРЬ"
07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
08.20 ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!
09.10 ДИСНЕЙ-КЛУБ
10.00 "УМНИЦЫ И УМНИКИ"
10.40 СЛОВО ПАСТЫРЯ
11.15 "ПРИНЦ И ЗОЛУШКА. УИЛЬЯМ И КЕЙТ"
13.15 Д/Ф "СРЕДА ОБИТАНИЯ"
14.10 Х/Ф "ВОЛГА-ВОЛГА"
16.10 Х/Ф "К-9: СОБАЧЬЯ РАБОТА"
18.00 КТО ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ?
19.00 Т/С "ОБЩАЯ ТЕРАПИЯ"
21.00, 22.15 "ФАБРИКА ЗВЕЗД. ВОЗВРАЩЕНИЕ"
22.00 "ВРЕМЯ"
23.40 ПРОЖЕКТОР ПЕРИСХИЛТОН
00.15 Х/Ф "ОДНАЖДЫ В ВЕГАСЕ"
02.10 Х/Ф "БАРТОН ФИНК"
04.20 Т/С "ВСПОМНИ, ЧТО БУДЕТ"
06.05 "ДЕТЕКТИВЫ"

РОССИЯ - 1

06.15 Х/Ф "СЕМЬ СТАРИКОВ И ОДНА ДЕВУШКА"
07.45 "ВСЯ РОССИЯ"
07.55 "СЕЛЬСКОЕ УТРО"
08.25 "ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ"
09.00, 12.00, 15.00, 21.00 ВЕСТИ
09.10, 12.10, 15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
09.20 "ВОЕННАЯ ПРОГРАММА"
09.50 "СУББОТНИК"
10.30 "ГОРОДОК"
11.05 "МЕДСОВЕТ"
11.15 "ВАКЦИНАЦИЯ - ШАГ НА ВСТРЕЧУ ЗДОРОВЬЮ"
11.30 "ЗДОРОВЬЕ НАЦИИ"
11.35 "ТЕЛЕВЕСТНИК ГОРСОВЕТА"
11.50 М/Ф "ШЭДИТЭ ХАНЗА"

12.20 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.50 "ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ"
13.20, 15.30 Т/С "СЕВЕРНЫЙ ВЕТЕР"
17.15 "СУББОТНИЙ ВЕЧЕР"
19.10 ШОУ "ДЕСЯТЬ МИЛЛИОНОВ"
20.15, 21.20 Х/Ф "ВАРЕНЬКА. И В ГОРЕ, И В РАДОСТИ"
00.20 "ДЕВЧАТА"
00.55 Х/Ф "ПРАВО НА УБИЙСТВО"
02.55 Х/Ф "8 ЖЕНЩИН"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
11.10, 02.55 "ЛИЧНОЕ ВРЕМЯ"
11.40 Х/Ф "ОСТОРОЖНО, БАБУШКА!"
13.05 "ЧЕЛОВЕК ПЕРЕД БОГОМ"
13.35 Д/Ф "СТАРЫЙ МОСТ В ГОРОДЕ МОСТАР. СВОД НАД БЕЗДНОЙ"
13.50 М/Ф "ДЕТЕКТИВНЫЙ ДУЭТ"
15.40 Д/Ф "ВОДНАЯ ЖИЗНЬ"
16.30 КОНЦЕРТ "ПОТЕШКИ БЕЗ ПОТЕХ"
17.30 Д/Ф "ЛИДИЯ СМИРНОВА. ИСПЫТАНИЕ ЧУВСТВ"
18.05 Х/Ф "МОЯ ЛЮБОВЬ"
19.25 "ИСКАТЕЛИ"
20.10 "РОМАНТИКА РОМАНСА"
21.05 "АНТОНИНА ШУРАНОВА. В ЖИВЫХ СЕРДЦАХ ОСТАВИТЬ СВЕТ"
21.45 Х/Ф "НЕОКОНЧЕННАЯ ПЬЕСА ДЛЯ МЕХАНИЧЕСКОГО ПИАНИНО"
23.30 СПЕКТАКЛЬ "ВСЁ КАК У ЛЮДЕЙ"
01.30 КОНЦЕРТ
02.25 М/Ф "В МИРЕ БАСЕН". "ДОГОНИ-ВЕТЕР"
03.25 "ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ С ЭДУАРДОМ ЭФИРОВЫМ"

АРИГ УС

08.00, 09.25 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
08.30 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ. НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ"

08.50 "АФИША"
08.55 М/Ф "БЕЙБЛЭНД"
09.05, 11.00 "ЖЕНСКАЯ ЛИГА"
10.30 "МУНГЭН СЭРГЭ". ПОГОДА. ФОКУСЫ ОТ А.СУВОРОВА
11.30 "ШКОЛА РЕМОНТА"
12.30 "ЕШЬ И ХУДЕЙ"
13.00 Т/С "УНИВЕР"
19.30 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ. НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА"
20.00 "НА НОЧЬ ГЛЯДЯ" С АЛЕВАНТУЕВЫМ. ПОГОДА
21.00 Х/Ф "ЗВЕЗДНЫЕ ВОЙНЫ. ЭПИЗОД 5"
23.35 "КОМЕДИ-КЛАБ". ПОГОДА
00.00 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ". ПОГОДА
01.00 "ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА"
01.30 "ХУ ИЗ ХУ"

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25 "ЗУРХАЙ"
06.35, 09.40 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ"
07.00, 09.00, 12.00 НОВОСТИ ДНЯ
07.40 "ВЕСТНИК НХ"
08.00, 22.25 "ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ"
08.05 "ТРАНСФОРМЕРЫ"
10.00 "ХУСЭЛ". ПРОГРАММА НА БУРЯТСКОМ ЯЗЫКЕ
10.30 Х/Ф "АЛЫЕ ПАРУСА"
12.40 Т/С "ЧЕЛОВЕК ВОЙНЫ"
16.00 "МИР НАПОЛНЮ МУЗЫКОЙ ДОБРА" КОНЦЕРТ ЛУДУБА ОЧИРОВА
17.00 Х/Ф "СЫН ЗА ОТЦА"
18.30 Т/С "КАПРИ"
19.30 "ВКУСНО"
20.00 "10 САМЫХ"
20.30 Х/Ф "ПОЛИЦЕЙСКИЕ"
22.30 "ПРО ОБЗОР"
23.00 "К-1. БОИ БЕЗ ПРАВИЛ"
00.50 "НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ"

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.00, 08.30, 08.50, 11.05, 17.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.50, 01.30, 01.50 ПОГОДА
06.00 Т/С "СОБАЧЬЕ ДЕЛО"
08.00 М/Ф "СТРАШНАЯ ИСТОРИЯ ВОЛК И ТЕЛЁНОК"
08.20 М/С "СМЕШАРИКИ"
08.30, 16.00 "БОЛЬШИЕ ДЕТАЛИ НА СТС-БАЙКАЛ"
09.00 Т/С "КАК Я ВСТРЕТИЛ ВАШУ МАМУ"
10.00 "ЕРАЛАШ"
11.00 "ЭТО МОЙ РЕБЁНОК!"
12.00 Т/С "ВОРОНИНЫ"
14.30 М/С "АЛАДДИН"
16.30 Т/С "ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ"
17.00 Х/Ф "БРОСОК КОБРЫ"
19.10 "6 КАДРОВ"
21.00 Х/Ф "ХРОНИКИ СПАЙДЕРВИКА"
22.45 Х/Ф "БУМЕРАНГ"
22.55 Т/С "ЗОЛОТОЙ НОСОРОГ"
01.55 Х/Ф "ПЕРСОНАЖ"
03.55 "Т/С "КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ"
04.55 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ КОНАНА-ВАРВАРА"

НТВ

06.05 Т/С "ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА"
08.40 М/Ф "АЙБОЛИТ И БАРМАЛЕЙ"
09.00, 11.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
09.20 ЛОТЕРЕЯ "ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ"
09.45 "ЖИВУТ ЖЕ ЛЮДИ!"
10.25 "ГЛАВНАЯ ДОРОГА"
11.20 "КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК"
12.20 "КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС"
13.20 "СВОЯ ИГРА"
14.15 "ТАИНСТВЕННАЯ РОССИЯ"
15.10, 20.25 Т/С "МЕДВЕЖИЙ УГОЛ"
00.25 "ШАНСОН ГОДА-2011"
03.40 Х/Ф "ЧЕСТНАЯ ИГРА"
05.35 ЛИГА ЕВРОПЫ УЕФА. ОБЗОР

5 КАНАЛ

07.00 М/Ф "ВОВКА В ТРИДЕВЯТОМ ЦАРСТВЕ", "ВИННИ-ПУХ", "ВИННИ-ПУХ И ДЕНЬ ЗАБОТ", "ВИННИ-ПУХ ИДЁТ В ГОСТИ"
09.50 Х/Ф "ПОДАРОК ЧЕРНОГО КОЛДУНА"
11.00, 19.30 "СЕЙЧАС"
11.10 Х/Ф "ЭТО БЫЛО В РАЗВЕДКЕ"
12.55 Т/С "БИТВА ЗА МОСКВУ"
19.45 Т/С "ОФИЦЕРЫ"
23.45 Т/С "ТИХООКЕАНСКИЙ ФРОНТ"
01.40 Х/Ф "ВСАДНИК ВЫСОКИХ РАВНИН"
03.55 Х/Ф "ВСАДНИК БЕЗ ГОЛОВЫ"
05.55 Д/С "ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО"

ДТВ

06.00, 08.30 М/Ф
06.15 Х/Ф "АЭЛИТА, НЕ ПРИСТАВАЙ К МУЖЧИНАМ"
08.00 "ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ"
08.20 "ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ"
10.30, 12.00, 01.25, 02.55 Х/Ф "ВОЗЗВАН ДЛЯ ДВОИХ"
13.30 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
14.30 Х/Ф "Я ШАГАЮ ПО МОСКВЕ"
16.05, 17.30 Х/Ф "ПОКРОВСКИЕ ВОРОТА"
19.00 Х/Ф "БЕРЕГИСЬ АВТОМОБИЛЯ"
21.00 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ"
23.00 "БРАЧНОЕ ЧТИВО"
23.30 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!"
Т/С "РЫЦАРЬ ДОРОГ"
04.20 Х/Ф "АТЫ-БАТЫ, ШЛИ СОЛДАТЫ"

Отдел рекламы: 21-62-62

Воскресенье, 1

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф "ЛЮБОВЬ ЗЕМНАЯ"
09.00 Х/Ф "БАРЫШНЯ-КРЕСТЬЯНКА"
11.15 Х/Ф "БЕЛЫЕ РОСЫ"
13.15 М/Ф "ПРИНЦЕССА И ЛЯГУШКА"
15.00 Х/Ф "КОРОЛЕВА БЕНЗОКОЛОНКИ"
16.30 "БОЛЬШАЯ РАЗНИЦА" В ОДЕССЕ
20.10 КОНЦЕРТ "ТОЛЬКО ТЫ"
22.00 "ВРЕМЯ"
22.15 "КАКИЕ НАШИ ГОДЫ!-1975"
23.40 Х/Ф "ПРЕДЛОЖЕНИЕ"
01.40 Х/Ф "АГОРА"
04.00 Х/Ф "ПСИХОЗ"
05.55 Т/С "ВСПОМНИ, ЧТО БУДЕТ"

РОССИЯ - 1

06.05 Х/Ф "КУБАНСКИЕ КАЗАКИ"
08.10 Х/Ф "ДЕЛО БЫЛО В ПЕНЬКОВЕ"
10.00 ЮБИЛЕЙНЫЙ ВЕЧЕР А. ПАХМУТОВОЙ
14.00, 15.15 Т/С "СЕВЕРНЫЙ ВЕТЕР"
15.00, 21.00 ВЕСТИ
18.00 "ПАРАД ЗВЕЗД". ПРАЗДНИЧНЫЙ ВЕЧЕР
20.15, 21.20 Х/Ф "ВАРЕНЬКА. И В ГОРЕ, И В РАДОСТИ"
00.20 "ДОБРЫЙ ВЕЧЕР С МАКСИМОМ"
01.45 Х/Ф "БЛЮЗ ОПАДАЮЩИХ ЛИСТЬЕВ"

КУЛЬТУРА

07.30 ЕВРОНЬЮС
11.10 Х/Ф "ВОЛЬНЫЙ ВЕТЕР"
12.30, 02.20 "ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО"
13.00 Д/Ф "ДЕТИ НОЧИ"
13.30 М/Ф "ДЕТЕКТИВНЫЙ ДУЭТ"
15.00, 02.55 Д/Ф "ГОД ЕЖА"
15.55 "ЗВЕЗДЫ ЦИРКА"
16.50 Д/Ф "ЕКАТЕРИНА МАКСИМОВА. КОГДА ТАНЕЦ СТАНОВИТСЯ ЖИЗНЬЮ"
17.30 БАЛЕТ "АНИЮТА"
18.45 Х/Ф "ЧУЖАЯ РОДНЯ"
20.15 Д/Ф "НИКОЛАЙ РЫБНИКОВ"
21.00 "ХРУСТАЛЬНЫЙ БАЛ "ХРУСТАЛЬНОЙ ТУРАНДОТ". БЕНЕФИС Ю. БОРИСОВОЙ"
22.10 ДМИТРИЙ ПЕВЦОВ. ПЕСНИ И РОМАНСЫ
23.05 Х/Ф "ГЕНРИХ VIII"

АРИГ УС

08.00 "М/С "ЭЙ, АРНОЛЬД"
08.25 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ. НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА"
08.50 ФОКУСЫ ОТ А.СУВОРОВА
08.55 М/Ф "БЕЙБЛЭНД"
09.25 "МУНГЭН СЭРГЭ"
09.40 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ. ПОГОДА"
10.00 "НА НОЧЬ ГЛЯДЯ" С АЛЕАНТУЕВЫМ.(ПОВТОР ОТ 23.04 11)
ПОГОДА
11.00 "ЖЕНСКАЯ ЛИГА"
11.25 НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
11.30, 19.50 К 350-ЛЕТИЮ ВХОЖДЕНИЯ БУРЯТИИ В СОСТАВ РОССИИ:

"БОРГОЙСКИЙ БРЕНД"
11.40 "БАЙКИ ИЗ КУХНИ"
11.45 "СКАМЕЙКА"
12.00 Х/Ф "ЗВЕЗДНЫЕ ВОЙНЫ. ЭПИЗОД 5"
14.25, 22.30 "КОМЕДИ-КЛАБ"
19.30 "ВСЯ БУРЯТИЯ". ПОГОДА
20.00 Х/Ф "ЗВЕЗДНЫЕ ВОЙНЫ. ЭПИЗОД 6"
23.00 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ". ПОГОДА
00.00 "ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА". ПОГОДА
00.30 Х/Ф "НЕБЕСНЫЙ КАПИТАН И МИР БУДУЩЕГО"

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25 "ЗУРХАЙ"
06.35, 09.00 "ВКУСНО"
07.05 Х/Ф "ПОЛИЦЕЙСКИЕ"
08.50, 22.55 "ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ"
09.30 "ХИТ-ПАРАД ИНТЕРЬЕРОВ"
10.00 "РАДАР-СПОРТ"
10.30 "ШКОЛЬНОЕ ТВ"
11.00 М/Ф "БЕКАССИН"
12.40 М/Ф "ИГОРЬ"
14.20 М/Ф "ДЕТИ ДОЖДЯ"
16.00 Х/Ф "КУБАНСКИЕ КАЗАКИ"
18.30 "КАПРИ СЕРИАЛ"
19.30 "ТАЙНЫ ДРЕВНОСТИ"
20.30 Х/Ф "ЧЕТЫРЕ ПЕРА"
23.00 "НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ"

СТС - «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.00, 08.30, 08.50, 11.05 ПОГОДА
06.00 Т/С "СОБАЧЬЕ ДЕЛО"

08.00 М/Ф "О ТОМ, КАК ГНОМ ПОКИНУЛ ДОМ", "КОЗЛЁНОК, КОТОРЫЙ СЧИТАЛ ДО ДЕСЯТИ"
08.20 М/С "СМЕШАРИКИ"
08.30, 16.00 "БОЛЬШИЕ ДЕТАЛИ НА СТС-БАЙКАЛ"
09.00 "САМЫЙ УМНЫЙ"
10.45, 13.00 "ЕРАЛАШ"
11.00 "ГАЛИЛЕО"
12.00 "СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО!"
16.30 "6 КАДРОВ"
16.45 Т/С "ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ"
17.15 Х/Ф "ХРОНИКИ СПАЙДЕРВИКА"
19.00 Х/Ф "АСТЕРИКС И ОБЕЛИКС ПРОТИВ ЦЕЗАРЯ"
21.00 Х/Ф "АСТЕРИКС И ОБЕЛИКС: "МИССИЯ "КЛЕОПАТРА"
23.00 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". ЛУЧШЕЕ
00.30 Х/Ф "РЕБЁНОК НА БОРТУ"
02.15 Х/Ф "НА ГРАНИ"
04.05 "Т/С "КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ"
05.05 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ КОНАНА-ВАРВАРА"

НТВ

06.25 Т/С "ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА"
09.00, 11.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
09.20 ЛОТЕРЕЯ "РУССКОЕ ЛОТО"
09.45 "ЕДИМ ДОМА"
10.25 "ПЕРВАЯ ПЕРЕДАЧА"
11.20 "ПИР НА ВСЬ МИР"
12.20 "ДАЧНЫЙ ОТВЕТ"
13.20 "СВОЯ ИГРА"
14.15 "ТАИНСТВЕННАЯ РОССИЯ"
15.10, 20.25 Т/С "МЕДВЕЖИЙ УГОЛ"
01.10 "В ЗОНЕ ОСОБОГО РИСКА"
01.45 Х/Ф "ЕЛЕНА ТРОЯНСКАЯ"

5 КАНАЛ

07.00 Д/Ф "ПОТЕРЯННАЯ КНИГА НОСТРАДАМУСА"
08.00, 05.30 Д/Ф "ОЛИМПИЙСКИЕ ИГРЫ ЖИВОТНЫХ"
09.00 М/Ф "ПРИКЛЮЧЕНИЯ КАПИТАНА ВРУНГЕЛЯ", "НУ ПОГОДИ", "КАНИКУЛЫ В ПРОСТОКВАШИНО", "ТРОЕ ИЗ ПРОСТОКВАШИНО"
11.00, 19.30 "СЕЙЧАС"
11.10 Х/Ф "КОНЕК-ГОРБУНОК"
12.40 Х/Ф "МАРЬЯ-ИСКУСНИЦА"
14.20 Х/Ф "ФИНИСТ - ЯСНЫЙ СОКОЛ"
15.55 Х/Ф "ВАРВАРА-КРАСА, ДЛИННАЯ КОСА"
17.40 Х/Ф "СВАДЬБА В МАЛИНОВКЕ"
19.45 Т/С "ЛЮБОВНИЦА"
23.30 Х/Ф "ИНТЕРДЕВОЧКА"
02.25 Х/Ф "ДОРОГОЙ ДЖОН"
04.40 "ВСТРЕЧИ НА МОХОВОЙ"

ДТВ

06.00, 08.30 М/Ф
06.20 Х/Ф "Я ШАГАЮ ПО МОСКВЕ"
08.00 "ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ"
10.10, 11.40, 01.25, 02.45 Х/Ф "ЧАРДЕИ"
13.30 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
14.30, 04.25 Х/Ф "МИМИНО"
16.30, 18.00 Х/Ф "ПО СЕМЕЙНЫМ ОБСТОЯТЕЛЬСТВАМ"
19.25 Х/Ф "ОСЕННИЙ МАРАФОН"
21.25 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ"
23.00 "БРАЧНОЕ ЧТИВО"
23.30 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!"
00.30 Т/С "РЫЦАРЬ ДОРОГ"

Буряадай мэдээжэ уран зохёолшо Рахмет ШОЙМАРДАНОВАЙ 50 жэлэй ойдо

«БҮРЭН-ХААНАЙ ХОРМОЙДО...»

Бүрэн-Хаанай оройхоо
Бүргэд нодөөр шэнжээ бол,
Ургэн ехэ Борьёогоо
Ульгэршлэн шэнжээ бол,
Наһанай найхы эдлээжэ
Найрлан хууһан үбэрдэл,
Баян хэшигээ дэлгээжэ,
Баясан хууһан эмгэйдэл...
Улгэн уудам Эдэн гол
Ульгэр домогоор баян хэн...
Тоонотойхон эргэйнгээ
Торгон хибс олбог дээр
Тобойлдон хууһан үбэрдэл
Толгой нюсгэн гүбөөнүүд.
Дүтэ дүтээн дабиалжа,
Дүхэриг болон жэрьенэ,
Дүтэ тамхаа бааюулжа,
Дүрбэн зүг рүү хурлына...

Д. УЛЗЫТУЕВ.

Зүб, эдэ үгэнүүдэй автор Буряа-даймнай бэлиг ехэтэ шүлэгшэн Дондог Улзтыуев мүн. Оройдохоноо 36 наһандаа энэ дэлхэйгээ халижа ошоһон, Шэбэртэ нотагаа, Буряад ороноо Росси гүрэн соогоо суурхуулан хууһан хаанаһаа ошожо ошожо, Бүрэн-Хаан, Борьёогой тала тухай шүлэг бэшэжэ үрдиһэн гэшээб гэжэ бодохоор. Тээд 1970-аад онуудаар нэгэ үедэ сурбалжалагшан ажалтай Эдэн аймагаар ябахалдаа, «Бүрэн-Хаанай хормойдо» гэжэ багханшые наа, ехэхэн удхатай номброшюра гаргажархинан юм.

Би энэ шүлэгэй мүнүүдэе арба гаран жэлэй саана, мүн республика соогоо суурхуулан, габыя ехэтэй, Эдэ голдоо тон хүндэтэй байһан, олон жэлүүд соо аймагаа хүйтлээрлэжэ яһан Сандаг Базарович Жаргалов тухай статья бэшээдээ, эхиндээ «хаджархинан» хүм. Юуб гэхэдэ, минни ханаашаар, шүлэгэй мүнүүдэ статьяимын удха шанарта тон таарамжатай байгаа. Энэшые удаа-гуур баһа таарамжатай ха, доро би шүлэгшэн, шүлэгшэд тухай дурсахаа наһанам...

Үнэхөөрөөшье Эдэ голоо «Бүрэн-Хаанай оройхоо бүргэд нодөөр шэнжээ бол» үшөөшье олон һонин һонин юумэнүүдэ оложо, мэдэжэ абамаар хабди.

...Үнгэрэн зуун жэлэй 70-аад оноор нэн ха. Инзагата нотаг тоонотой, ехэ мэдэлшэн-хубилгаан Очир эмгэйн (Буряадай Ванга) наһа барашахада, нотагай зон ехэтэ голхорлодоһон лэ юм бээ. Манай жэжтнхэдэ: «Ихэдээддүршээшээгүй байха даа. Энэ ехэ тахиланта Бүрэн-Хаанай хормойдо хэзээ сагташые ехэ-ехэ мэдээжэ зонууд гаражал байха гэһэн саанаһаа нэгэ тиймэ табисуур би юм» гэжэ хэлэжэ байгаа нэн. Тээд нээрээһээ бурхан гэшээ бии ха, али үгы наа, Бүрэн-Хаанай эзэн үе-үе болоод лэ нэгэ адха алтан шорой энэ тэрэ булангаараа адхажархидга хаш. Хараад үзтэ, энэ хадын баруун урда хормойдо, Үшөөгэйн голдо, Доржо Банзаров түрэн. С.Б. Жаргалов эгээ үбэр хормойд – Худагын адагта түрэн. Минни эгээ дуратай уран зохёолшодой нэгэн болохо Даша-Дабба Мункоев зүүн урда хормойдохи Инзагата нотагта түрэн. Гансахан «Бүргэд» гэжэ ном хэблүүлжэ үрдиһөншые наань, энэ зохёолшониёе би Х. Намсарев, Д.-Р. Батожабай, И. Калашников, Д. Улзтыуев, Д. Дамбаев, Н. Дамдинов гэхэ мэтэшлэн зохёолшодтой нэгэ шата хэмжээндэ табидга хүм (ингэжэ буряад арадай поэтесса Галина Раднаевшые тоолодог), Д.-Д. Мункоевые эхин шатадахи литературна багшамни байһан гэжэ айхабтар ехээр хүндэлдэг, 2007 ондо «Бүргэд» гэжэ номынь үшөө энэ тэрэ ороогүй үлэшэһэн зохёолнуудтайнь нэмэжэ шэнээр хэблүүлэе, наһанайнгаа ехэ буян хээ).

Очир эмгэйн наһа барашанай хүүлээр, үнэхөөрөөшье минни эжын шүүмжэлгэ хэжэрхинэн байха. Тиймэл хадаа бидэндээ оробол «компьютерна» толгойтой байгаа бээ. Тийгээгүйдэнь Рахметэй ханаань амардаггүй байгаа хаш. Нэгэтэ би хоёрдохи номоо гаргаха гэжэ тухашаржа, яража байхадаа, оршуулга хэжэ удааршан Рахметые үгы болгожорхёод, сүхалаа хүржэ байтарни, гэгтэ өөрөө ажал-ламини хонходоо гээшэ. «Эндэ хажууданаһи, «Үнэнэй» нэгэ таһалгада шини расказуудаар эгээ зууралдашод хуунаб, ерыһнаашаа», - гэгэ гээшэ. Баярлан би тэрэ зуураа тийшэ харайгаал нэн бээбэ. Тэрэмини халамгайшаг, хэнтэй нэм бэ шанга шангаар энээлдэжэ, тамхяа бааюулжа, саарһа наршагануулжа. ажалаа хэжэ байһан янза үзүүлнэ ха. Эдэш архинангаа багадаада, намайе мэхэлжэ дуудаб гэжэ ойлгоһон би һөөргөө сүхалаа хүржэ эхилшээб. «Хонходоо нэн бэшэ гүб, шини ажалые хэжэ байна гэжэ. Харыш энэ», - гэжэ хөөрлэжэ байха хоорондоо саарһан дээрэ юушые зураал, тэмдэглээд хаяжаршиба. Харахадаа би гайхаха абаа нэм; тэрэмини үнэхөөрөө ярижа байха зуураа орфографическа алдуунуудые обдорхоһоо байха, текстовой заһабарилга хэжэ, хуу хаража байһан байшад. Хэдидынь уншажа үрдинш гэжэ һүүлдэнь хурахадамини, һургуулин үхибүүдтэл адли уншажа байха сүлөөмини үгы, тиймэһээнь диагональнаар уншадагби» - гээ нэн. Рахметэй үнэнэй танилнууд болоод байһаншые наа, нэгтэ ямаршые газетэ дээрэ тэрэнэй манай республика соохи литературна хүгжэлтэ тухай томохон статья ородоор бэшээд байһынь уншажархихадаа, сэхэ руун хэлээ агша нэм: «Рахмет, шинингээ ингэжэ бэшэжэ шадха байхааршини омогорхожо, сагаан ханагаар атааржа байнам, би ингэжэ бэшэжэ шадхаһаа байха, бэшээд байһан юумэнэйшини хахадынь сохом ойлгожо шадгагүйб» гэжэ. Би эндэ өөрыгөө муудхаажыше байгаа наа, эшөөггүйб, зүб руун хэлээб. Рахметые ахашы наа, тэрэнэй хэлээшые анхалтайгаар шагнадаг, сэгнэдэг, зарим сагуудтаа өөрынгөө бэшээһэн зарим тэды юумэнэй түлөө хараалгаадшые абахадаа, отто гомдологгүй нэм. Энэл хүнһөө манай уран зохёолшодой хэнийһэн үнэн дээрэ тон талаан бэлгэтийб, ямараар бэшээдэг, хэниниһе һулаб гэжэ мэтэшлэн хуу бараниные дуулаха.

Би хэлэгшэ нэм: «Рахмет, би шини олонхи шүлэгүүдые ойлгоногүйб. Сэхэнь хэлээдэ, муушые гэгнэгүб, һайншые гэгнэгүб, юрэдөөл, муу ойлгоноб» гэжэ. Тэрэмини урдаһаани хараад энэхэ, гомдохгүй, хоюулан тоосолоодшые абахабди. Тэрэ татаар яһатан хүн байһандаа манай буряад поэтүүдтэ оробол, нэгэ ондоохоноор бэшээдг байһан гэхээ наһанайгүб. Юрэдөөл, саанаһаа нэгэ тиймэ, дэлхэйн арадуудай поэзиёе һайн мэдэхэ байһандаал (ехинхэдэ Ази түбинн), ганса буряад малгаар бэшэ, энэ-тэрэ олон онһоо эндэ хэрэгшээ, одоо гэшээ шэнэ шатын, 21-22 зуун жэлэй поэт байһан ха гү, бү мэдэе, би эндэ шүүмжэлгэ хэжээ наһанайгүб.

Энэ хүндэ шүлэг, номуудһаа ондоо юуш хэрэггүй байгаа, үнэхөөрөөшье саанаһаа нэгэ бурхантай табисуураар лэ энэ дэлхэйдэ түршэһэн, лун сэхэтэй хүн байгаа хаш. Иймэ зонууд юрын зон соо байхадаа ядардаг, зободог ха гү. Ажабайдал, гэр байра, алта мүнэ, ношхо зөөри гэхэ мэтээр ехэ һонирхохогүй, нэгэ тиймэ, даяншаа ламануудтал адли. Тиймэһээнь заримашуул Рахметэе бага зэргэ мүнэ, архи тамхи үгөөд лэ номуудһаа хэблүүлжэрхихэ, оршуулуулха. Нүгөөдүлһын дунда зэргын шүлэгүүдээ заһуулаад толилуулжархидгыше байһан гэжэ һураг суу хото соогоор ябажыше байгаа нэн. Хэн мэдэбэ. Дээрэ бэшээ нэм: Рахмет Шоймарданов ехэнхи уран зохёолшодто хүндэтэй байһан гэжэ. Аһаһаа уг гарбалтай Даша-Рабдан Дамбаев гэжэ поэтнай нэгтэ Рахметые «гений» гээ юм нэн. Тийгээһэн хажуудан байһан би, Геннадий Орлов хоёр «зай, Рахметэе тийгэрны ехэ бү үргээл даа» гээ нэмди. Энээниёе юнгэд дурдабши гэхэдэ, Рахметые тиймэ үндэрөөр сэгнэдэг нүхэдүдын бай-

һан гэхээ наһана хаб. Харин хэн, ямарнуудынь Рахмет Шойгулович Шоймардановые ойлгодоггүй. ехэ хүндэлдэггүй, сэгнэдэггүй, тоодо-гүйшые байһан бэ гэжэ сэхэ руун табижархихада: - элдэб носд-сайд, Инзагата нотагаархидынь (гайхахаар!) ба Эдэ голоорхидынь. Захаамниһаа уг гарбалтайн, ехэ зохид налгай Сэсэгма һамгатаа. ганса хубүүтээ гэр байра үгы яһала зободог. Президентшые хандагаа хэһэн, тээд хуу хоһон... (Буряадай Уран зохёолшодой хоһоон гэшэ мүнөө сагта, СССР гүрэнэй байха үедэхи гүрэнэй тэдхэмжын бэшэ, юрын олонитын хэмжээнэй боло-шонхой (общественная организация), тиймэһээ өөрөөшье арай шамай гэжэ байна).

Р.Шоймардановай һүүлшынь «Шэлэгдэмэл үдэшнүүд» (анхаржа абыт, баһа нэгэ һонин, ондоохон нэрэтэй), ойлгодог зонуудта, ехэ удхатай ном юм. Энэ номһоонь бага зэргэ, газетын хэмжээнэй зэргээр, ажалалта хэжэ үзэбди. Эндэ жэлэй арбан хоёр нара тухай шүлэгүүд оронхой («Времена года» гээд олонхи зохёолшод, ехэн-хидээ композиторнууд бэшэхэ ехэ дуратай юм). «Январь» гэжэ шүлэгөө наһанайнгаа нүхэр Сэсэгмадаа зорюулан. Шүлэгэйн эхиндэ мүнөөхи Д. Улзтыуевай шүлэгһөөнэй эниграф боложо ороһоно. «Апрель» гэгнэ шүлэгын дурдаһуу. энэнь намда ехэ һайшаагдаа юм, магад өөриймини энэ һайхан сагта түрэнэн хадамини гү

АПРЕЛЬ
Харалхан һуни үүлэд соо
аарадай эдэшхэ хаһа.
Ганса хүнэй зүүдэн соо
найдалай түрэхэ хаһа.
Галхи һури, хонидой
ургылан дүүлхэ хаһа.
Иууг дуряа үгөһлэн
хүүхэнэй уйлаха хаһа.
Гуушан наһаа тоолон,
бардамаар энэхэ хаһа.
Үндэр наһанай даһан дээр
шаналан галсарха хаһа.
Хаһа. Юумэн бүхэнэй
өөр өөрын хаһа.
Бүрээһэн жаргалда бэшэрэн,
зүрхээ үдэхэ хаһа.

«...аарадай эдэшхэ хаһа... Галхи һури, хонидой ургылан дүүлхэ хаһа... Юумэн бүхэнэй өөр өөрын хаһа...» Зүб, зохид таарууһан, тоб байса энэ хаһые харуулжа шадһан мүнүүд.

...Поэт Рахмет Шоймардановай энэ ном соонь ганса гуниг... Үнэхөөрөө хүнүүд наһанһаа хахасан ошохо нэгэ ушараар уридшан мэлхээрхидгэ ха. Хаанаһаа? Үшөө залууханууд аал лэ, һаншаһаа сайшанан, жаргаланта зоболонто юртэмсын жаран үндэр дабаануудые дабажа гараһан үбэгдтэл, зуу наһа наһалшанан дууша хүгжэмшэ үлгэр-шэдтэл адли, ямар холын хараа бол-долтой, удха шанартай мүнүүдэе түүрээдг гэшээб...

Дууһан ябахана дэлхэйдэ
түрөө хүм даа,
Дууһын наһан богони юм
гэгээдэг лэ даа,
Дууһинь дэлхэйдэ үлэдэг юм даа,
Дууһынь тандаа орхихолби даа...
- гэжэ Даша-Дабба Мункоев бэшээ нэн. Д. Улзтыуев Д. Дамбаев хоёртол адли мүн лэ оройдохоноо 36 наһандаа үгы хүн (Буряадаараа тэрэ аймшагтай 37 наһандаа гээ).

Харин Д. Улзтыуев ямар холын хараа бодитой мүнүүдэе орой-дохоноо 8 мүнүүд соо харуулжа шадһана гэшээб. Шагнаһабы:

...Адар ехэ шулуун дээр
Алтаные үзэг хиллээ наа,
Аадар, мундэр, һалхинда
Арилгадан эгээдэрхэ.
Арад зоний эдэхэйдэ
Ариун бодол тарна наа,
Арбан сая эгээдэ
Ама даһан мүнхэрхэ...

Эдэ алтан үгэнүүдын буряад арадайнгаа алтан албар соо «арбан сая жэлдэ» хадагалаатай байһан сохом!

Рахмет Шоймарданов «Шэлэгдэмэл үдэшнүүдэйнгээ» олонхон шүлэгүүд соо «ошохомини» гэжэ нүхэдтөө, уншагшадтаа, дүтнгөө хүнүүдтэ дуулгажа, гэрээд үгэнүүдэ хэлэжэ байһан мэтэ болоно...

... Ошохоһи, бусажаш болохогүй орон нотаг байдаг аа гү? - хайшаашыеб ото түхээрһэндэл, нам бэшэхэн эдэхэлли.

Үдэр бүри нэмхэн мэтэ үргэлжэе ошохо зөөшэмни, хоног бүри хоронхон мэтэ хогшожо абаашаха юумэмни...

Ошохоһи, бусажаш болохогүй орон нотаг ябахэ гээбл - орхихо хаб даа хамагаа: хуби заяагаа, наһан хүүдэрэ.

Гансал
хайшаашыеб ото түхээрһэн эдэхэллээ
хаанаш хаяха аргамгүй - хилэ гаталха пайзаяа!...

ЭЛЕГИ
Зай, шигээд замхаашые гээлэй эдир наһан. -
Зүүдэе суглуулха халуун хаһа оролой.
Зүүдэньше гэжэе - сээжымни уутын оёрто зуун жэлэй тооһо дүбтэһэн бороо. Бороо соогоур мэлмэрнэ бэхэн дуһалнууд - борбилоо шубуудай, хүнүүдэй хара мүнүүд.

Бороогой хүүлээр Борьёо таламни дунгаржа, булагай эхиндэ үри бэем, наадхуулхал. ...Ури бэемни... өө, үри бэемни хожом үтэлһэн абадаа элһэн үргөө бодхоожо, наһанай утада жаргалтайшые нэрэ мартаһан нарба сагаан наһаа тэндээ хааха...

Хожом... хожом - түмэн жэлэй ошоходо, хохимой тархимни таладаа сайдаад гараха. Эржэн сагаан яһан аяга соомни Энэ наһанайми бадар - балга бороо сэлсыжэ байхал...

... яһан аяга соомни энэ наһанайми бадар - балга бороо сэлсыжэ байхал...»

...Аймшагтай, гунигтайшые үгэ-нүүд, тээд хайшаа ошохоһи, хүнэй наһан мүнхэ бэшэ, хэзээ нэгтэ булта энэ дэлхэйгээ халин ошохоһи. Ямар гүнзэгы, философско удхатай мүнүүд гээшээ! Үхэл, наһан тухай үдэр буришые наһаа, ойлгожо, бодомжоло байхада, хүн түрэлтэндэ муу бэшэ, туһатайшые байжа магадгүй гэжэ Далай ламашые хэлһэн байдаг. Эдэ бүгдые уншажархёод байхадаа, энэ ёһотой талаан бэлгэтий, бэжээд байһан Поэдэй шүлэгэй мүнүүд гэжэ ойлгохоор. Би дээрэ дурдаа нэм - Р. Шоймарданов зүрхэ сэдхэлээрэе ганса буряад поэт бэшэ гэжэ, бэшэ буряад поэтүүдтэ оробол, нэгэ ондоохоноор лэ бэшээдг байһан гэжэ. Шүлэгүүдтэнь үгын хоһон гоболто гэжэ үгы, олонитын удхатай гэшые, үргэн далайша абһан мүнүүд. Буряад хэлэнэйнгээ баялыгы улам хурсаар удхалжа, олон олон ондоо аялга, хүгжэм нэмээнэ ха. Энэнь тон һайшаалтай, энээгээрэ Р. Шоймарданов онсо илгаржа шадһана.

Номойнгоо эгээ һүүлдэ «ШОГ» шүлэг бэшэ...

Юун дээрэ, юрэдөө, бэшгэлэггүй гэгшэ шүлэгүүд - елгэр сагаан саарһан, гарай аршуул, гэгдлэһэн автобусой билет, гунагар хуһанай үйһэн, гар дээршые, элһэн дээршые, тэнгэрэшые һиллэгдэе мүнүүд, тангил инагай нюдэней сэггүдэ, уураг тархидашые, улан зүрхэндөөшье хадагаа... Өөрынгөө хуурсаг дээрэл аржыса зурахань - үлөө.

...«Шог» шүлэг, харин бидэ энээниёе «Гуниг» гэжэ нэрлэхэ хабди. Поэдэй наһан соогоо саарһан дээрэ орхинэн эгээ һүүлшынь мүнүүд. Тээд... тээд... үнэн дээрэе боло-ходо, Рахметнай үнэхөөрөөшье, өөрынгөө хуурсаг дээрэ һүүлшынгээ шүлэгэй һайхан мүнүүдэе аржыса зуражархёод, энэ дэлхэйтээ, хубуун һамган хоёртөө, нүхэдтээ, Борьёо талатаа, Бүрэн-Хаантаяа хахасан хахасангаа ябашоол даа...

Александр ЛЫГДЕНОВ,
Россиин Уран зохёолшодой холбоной гэгшүүн,
Исай Калашниковай литературна шангай лауреат,
Буряад Республикын соелой габыяата хүдлэмэршэн.

Буряад драмын театр - Захааминда

БУУРАЛНУУДАА БАЯРЛУУЛАА,
БАГАШУУЛАА ХҮХЕЭГЭЭ

Апрелийн 1-нээ эхилж, захын Захаамин аймгад түрэл Буряад Түрэнэй Ажислай Улаан Тугай орден то академичек театрай-най артистнууд айлилаа. Уни холын театрай зүжэгүүд харашгүй захаминаархин авар найман зүжэг, «Нютагай соло» гэнэн хоёр Гала-концертүүдье аймагай түб Закаменскын иэзлэгдэн Соёлой эхэ ордон соо (эндэхи танхим соо энэл театрай креслэнүүд табиятай), аймаг соогоо эгээл эхэ соёлой байшануудтай Санага, Үлэгшэи нота-гуудта харашадай анхаралда табяа.

Аяар мартын 25-наа эхилж, Дархинтаһаа угтай Ехэ-Сахирай басаган, театрайнгаа музейе даагша, культурологийн дид-доктор, Буряадай, Россинсоёлойгабьяата хүдэлмэрилэгшэ Валентина Бабуева аймагай хүтэлбэрилэгшэдтэй, эмхи зургаануудай коллективүүдтэй, сээрлигүүдэй хүүгэдтэй, хургуулинуудай хурагшадтай уулзалгануудые үнгэргэжэ, түрэл театрайнгаа түүхэнээ эхилээд, ажабайдалтайн танилсуулханаа гадна, слайд дээрэ харуулжа байгаад, харуулагдаха зүжэгүүд болон наадаха артистнууд тухай уран гоёор хөөржэ, олонийтын анхарал эхэтэ хандуулаа.

Тиихэдэ нютагайнгаа артистнар тухай бүри найнаар хөөрөө юм ааб даа:

Театрга Буряадай арадай, Россин габьяата гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй олоной омогорхол болоһон Содном Хажитов, Олег Бабуев хоёр амжалта түгэс нааданад. Тиихэдэ залуу халаан гэхэд, мүнөө амаралтада гараад байһан Сэсэгма Дондокова болон Дүтэлүүр нютагай, Закаменск хотын 5-дахи хургуули дүүргэн Гильнара Будаева хоёр эршэмтэйгээр талаан бэлигээ харуулжа эхилээ. – гэжэ Валентина Дамдиновна онсолон тэмдэглээ.

Театрай дарга Россин габьяата артист Д.Н. Султымов маанатай уулзахадаа, нэн түрүүн харашадай эдэбхитэйгээр ябахание урматгайгаар тэмдэглээ, энэ ажалые урагшалһан аймагай гулваа В.В. Аюшеев соёлой таһагай дарга Д.Ж. Балданов хоёрто баяр баясхалангаа мэдүүлээ:

– Энэ үе сагай эрхээр шахардуухан байдалда Захааминай аймагай хүтэлбэрилэгшэд айхабтар эхэ эмхилдэхы ажал ябуулаа. Шөнэлэгдэн аймагай Соёлой ордон эхэтэ найшаагдаа. Манай артистнарай байрлаһан профилакторин байшан баһал мүнөө сагайхар шөнэлэгдэжэ яла-сала болонхой, дулаан, халуун-хүйтэн уһатай, үдэрэй гурбан халуун хоолтой амар жаргажа байбади. Гол шухалан гэхэдэ, зүжэг бүхэндэ танхимаар дүүрэн харашад байгаад, артист бүхэниэ найн найханаар угтажа байхадань, бидэ бүгэдэн бултаараа баяртайбади. Тиигээд Захааминай бүхы зондо, хүтэлбэрилэгшэдтэ халуун баяраа мэдүүлнэбди, ажабайдалдань алтан дэлхэйн бүхы найн найхание хүргэнэбди хүндэтгэйгөөр!

Ехэ даргын найн найхан ханамжые дуулаад, артистнарай ханамжые шагнаабди. Артистнуудай аха захашуулай нэгэн болохо, энэ труппые хүтэлжэ ябанан Россин габьяата артист Д.Д. Бочиктоев ахатан:

– Заха холын Захааминара тоогүй оло ергэдэ, олон найн нүхэдтэй болонхойб. Теэд лэ энэ гастроллин найн тальены онсолон тэмдэглэбэл, нимэ байна. Сагай шэрүүниэ дабажа, хоёр эхэ хүтэлбэрилэгшэд Виктор Васильевич Доржо Норбосампилович хоёрнай эб хамта үгэ хүүрээ ойлголсожо, Буряад театрайнгаа артистнуудтай залгаа эхэ Захааминай улад зоние улаан нюураарнь уулзуулжа баярлуулһаниннь болоод даа. Ууха эдихэнээ эхилээд, байра байдал баян дэлгэр байжа, улад зоний олоороо ерэнхэндэ баггүй эхэ баяртай, сэдхэл зүрхэмни оболсожо, ханаамни тэб тэгшл даа! – гэжэ уран гоёор мааналдаа хөөрөө.

Баһал театрай аха захатанай нэгэн Олег Дамдинович тоонто нютагтаа ерээд:

– Бүхы Буряадаа, Ага, Усть-Ордагай тойрогуудые, Халха-Дотор Монголнуудые, юрэнхидөө, Ази, Европо түбинүүдье эсэхээрэ болооб даа, али элдэб зон зургаантай уул-

загдаа, гэбэшье түрэл аймагайнай бүгэдэ зоной нимэ халуунаар угтажа байһанда урма баяраар сэдхэл зүрхэмни халижа байна даа. Тиимэнээ түрэн нютагайнаа, түрэл дайдынгаа арад түмэндэ халуун амар мэндээ, амаршалгаа, үрээл юрөөлнүүдээ багтаа болгон баринаб хүндэтгэйгөөр! – гэжэ хэлээд, баярлахынгаа тэндэ баһал уяраад абаба. – Хори Хэжэнгэнээ, Баргажан Хурамхаанһаа, илангаяа аглаг тэнюун Агаһаа залуу артистнууд урган гаражал байһал даа. Харин манайшын нютагай бэлиг түгэлдэр оюун ухаата хүүбүд, басагаднай даншые хаа холуур дэлин ябашана гэшьэ аал? Түрэл театрамнай «нэтэрһэн Содном алмайрһан Олег» хоёр лэ (Буряадай арадай, Россин габьяата артистнууд Содном Хажитов, Олег Бабуев) нарбаа сайшоод, шүүд гэжэ хүлөөшэрэжэ ябахадань, залуу зандан ульһатайхан зандаанууд ерэхэн бииз гээд хүлээхэдэмнай, Сэсэгма Гульнара хоёрһоомнай ондоо няд гэмээ наадаха артистнар үгыл даа!

Тиихэдэ булганда мэдээжэ Иван Цыбикжапов:

– Ай гэжэ даа, Захаамин дайдааргнай тоогүй оло ябагдаал даа. Мүнөө ерэнхэндэ, танил талуудтаа уулзаһандаа багташагүй эхэ баяртайб.

Захааминай дайдаар наадан ябааб,

Залитай залуу наһандаа.

Зула мэтэ залуулан

Мүнөө ерэнхэндэ урматгай,

Заяанайми залгаа эхэ зам

Захааминһаал заяатай байгаал,

– гэжэ энэхэн сэдхэлэйнгээ оёрто мүнөө бодожэ ябаналби даа, – гэжэ уяраһанаа сэхэ мэдүүлээ.

Мүнөө үедэ театрай аха захануудай нэгэн болоһон Дашацырен Дашинамжилов:

– Урдандаашые урин дулаанаар угтуулдаг хэмди. Мүнөөшье найн найханаар угтаа, дулаан, харуул, сээр, халуун хүйтэн уһатай сариуун байрада байлгада, үдэрэй гурбан садхаалтай – яһалал урматгайбди. Наһатайшаг билдэнэр энэ профилакторин мэргэжэлтэдтэ массажые хүүлэжэ, нюрта хээрээ тэниилгэжэ байгаабди, – гэжэ урматгайгаар хөөржэ байгараа, Дашацырен Дарижапович голхоролтойгоор нэмээ: – Захааминай тайзангууд дээрэ ламаһаа эхилээд лэ, Ленин багшын, мүнөө хүүгэдтэ Карабас-Барабасай ролнуудые гүйсэдхөөб. Теэд лэ аймагай түб хотодо олоной бани үгы юм байна. Гайхажэ гэлыбэб даа. Сагай эрхээр шадалтайшаг зон өөһэдын хубийн банитай юм ааб даа, харин хотын юрын ажаллад яаха болоно гэшьэб. Тэрээхэн ванна соохоноо шолшоогоноод лэ дүүрээ юм гү?

– Хотын захиргаан энэ хүшэр байдалые ойлгодог лэ даа. Теэд үнөөхил мүнэгэ санганай эхэ гаргашатай олоной бани хүдэлгэжэ биранагүйл даа. Өөһэдынгөө ажалшадта ханаала табидаг эмхинууд доро дороо саунатай. Паязаһабарилдаһан Соёлойнай ордоной тамирай таһагта баһал шэнэ сагай эрилтэдэ таараһан сауна хүдэлжэ эхилэнхид даа, – гэжэ, тэндэ ахатанаа оруулжа, хүлын доло гаргаабди. Байрлаһан профилакториндые биил даа, үшөө хуша модоор хэгдэнэн, бэе махабадые эмшлэхэ торхошые биил даа, теэд эдэмнай хуу түлөөһэтэ ха юм.

Түрүүшынгээ гастрольдо гаран манай Гульнарын хөөрөө тэрэ зандань дамжуулай:

– Бурядай соёлой колледждо 4 жэл соо эрхимээр хуража, улаан дипломоор дүүргэжэ нэмби. Артистын мэргэжэл шудалхадань, Михаил Елбоновой класста хураһандаа омогорходогби. Мүнөө театрта

хүдэлжэ ябахадань, Содном Даревич Олег Дамдинович хоёр нютагайнай аха захатан болон Олег Цыденович Светлана Данзановтаяа (баһал манайхин. Ред.) намаяа дэмжээд, дүнгөөд байхадань, урматгай, урагшаа ханаатай гэххэлдэгби. Энэ гастрольдо «Алтан оньһон гү, али Буратинын шэнэ уршагта ябаданууд» гэнэн В. Массальскиин зүжэгтэ Гол ролнуудай нэгые, сээр сэгэс Мальвинье нааданаб. «Али-Баба болон 40 дээрмэшэн болон үшөө эрдэмтэ попугай шубуун» зүжэгтэ Раджанын роль гүйсэдхөөд, Гала-концертдэ эгээл дүтэ ханагад Галина Дашеева-Базаржаповагай «Захаамин» шүлэгые уянгатуулааб.

Наһаншые ябажа байна (оройдоол 25-яа хүржэ ябаһан аад. Ред.), ахатануудайнгаа дэмжэлгээр няд гэнэн гол ролдо наадаа, бэлиг талаангаа дүүрэн харуулжа, нэрээ нэрлүүлхэ, солоёо дуудуулжа дүүрэн ханаан байна.

Н.Ч.Шабаев, О.Д.Бабуев хоёр багшанартай, хурагшадтай хуртангай үедэ

Тиигээл хаа түрэл театртаа хүйһөөрөө холбогдожо, улам дээрэ дэбжээжэб гэжэ ханагдана.

Гэр бүлын талаар гэхэдэ, наһанайнгаа нүхэртээ дээрэ ниилүүлжэ, айл болонхойбди. Захааминай юм даа – «нотатайшые хаа, нютагайхибди» гэжэ инаг дурнай галта хүсөөр бэе бээе олоол юм бээбди. Мүнөө үедэ багахан ролнуудые гүйсэдхэнэб. Тиихэдэ манай Очир Хандуевич Шагдууров буряад арадай онтохонуудай удхаар өөрын зүжэг табижа байхай. Тэрэн мүнөө «Тарган Замай Мангадхай хоёр» гэнэн нэрэтэй, магад нэлгэгдэжэшые болохо. Минии ханахада, эхэл удхатай, хүн зоной, илангаяа, эдиршүүлэй зүрхэ сэдхэл хүлгөөхэл зүжэг даа. Эндэ манай ахатан Олег Дамдинович бидэ хоёр муу талын героинуудые наадахабди. Теэд яахабши, артист хадаа найн муе оёроһоонь удалан харуулжа шадаха ёһотой ха юмбибди.

Иимэ аятай зулгы, сэхэ сээр хөөрөө шагнаад байхадань, дүтын Дүтэлүүр нютагай, Закаменскын 5-дахи хургуули эрхим бэрхээр дүүргэнэн Гульнарамнай талаан бэлигтэ дүүрэн гэршэлжэ, академичек театрай эрхим артистнарай нэгэн боложо, нютаг нугынгаа нэрэ солье өөдөн үргэжэ, олондо гайхуулжа, магтуулжа ябахашни болтогой гэжэ найн ханаагаар найхан заяа үрээл даа.

Эндэһээ уламжалан хэлэхэдэ, түрэл Буряад театртаа Захааминай 18 хүн амжалтатгайгаар хүдэлжэ ябана гэжэ омогорхолтойгоор тэмдэглээ:

– Артистнуудһаа гадуур гээд лэ, – Валентина Дамдиновна хургаа

даран омогтойгоор тоолоо:

– Н.Ч.Шабаев – уран зохёолой таһагые, хүгжэмэй таһагые Б.В. Ламаева (Санага) даажа, тайзан дээрэхи ажалые О.Х.Шагдууров хуу ябуулаа (мүнөө дээдэ хургуули дүүргэжэ, режиссёр болоһон), радиоцехымнай Д.Т.Шагдууров хүтэлбэрилэнэ, бүхы ажалымнай Б.Н. Норбоев (бултадаа Хамнин) ябуулдаг. Тиигээд лэ баһал Хамнин Т.Х.Шагдуурова, Ёнгорбойн Л.С.Семенова, Мэлын Ж.С. Ринчинова, Хуртагын Р.Б. Хандуев, Үлэгшэнэй Т.Б.Гармаева гэнэн ажалшад олон даа.

– Захааминда эгээл олон буряад зомнай ажаһуудаг гэжэ мэдээжэ. Тиихэдэ торгон буряад хэлээрэ хөөрэлдэгэнь найшаалтай. Пургуулиин багшанартай, хурагшадтай уулзалга үнгэргэхэдэмнай, түрэл хэлээ, үндэһэн зохёолнуудаа, соёлоо, урлалаа найн мэдэлгэ байһанаа гэршэлээ, – гэжэ Буряадай арадай артистка Должин Тангатовая

номгон хэжэнгынхи аад лэ, хада уулдаа Захааминай дайдые баһал гоёшоогооб даа, – гэжэ ханалаа хэлээ.

Эрхэ «Эдир Будамшуугай» конкурсуугуулан, Олег Дамдинович Бабуев буряад хэлэ бэшгэй, литературын багшанараар уулзажа, «мастер-класс» үнгэргөө. Эндэ байлһан Николай Чимитович Шабаев баһал сэнтэй заабария үгэлсөө. Эдэ хоёрто Ёнгорбойн Бата Бортын Энхэ хоёр найшаагдаа. Тиигээд лэ энэ хабар-зундаа хүбүүдые бэлдэхэ, удаань намартаа Олег Дамдинович өөрөө ержэ бэлдэхэхэб гэжэ найдуулаа.

– Үбэр, Халха Монголһоо, Баргаһаа, Ага, Усть-Ордаһаа хүбүүд ерээд лэ, гол шангуудыемнай абаад лэ ябажа байха, харин дуулгата Захааминай дуутай шуутай хүбүүд үгыл даа! – гэжэ Олег Дамдинович голхоролоо мэдүүлээд, энэ жэлдэ Захааминай хүбүүд, багшанар, оролдыг даа гэжэ эхэтэ урялаа.

Санагада Б.Ж.Д. Логинов гулваа түрүүтэй соёлой эдэбхитэд Николай Дашевич Таисия Гармажаповна Намсараевтан, Валентина Дымбрыловна Бадмаеваһаа эхилээд лэ, олоной хабаадалгатайгаар Утаата Далахайн, Ёнгорбойн зон эб хамта түрэл театрайнгаа коллективые, тэндэ хүдэлдэг нютагаархинаа халуунаар угтаа. Үлэгшэндэ баһал хани халуунаар угтажа, хүндэлжэ, хүндэтэ айлшадан хонуулжа амаруулаа.

Хото хүдөөгэй харагшадта Мүхын («...Гэртээ байдаг болохони»), Лёха-«Скорородой» («С.С.С.Р.»), «Али-Баба» соо Бэлигто попугай шубууе, Болдые («Эх»), Жорж Олфейе («Сел-Ви») гүйсэдхэнэн Буряадай габьяата артист Сэнгэ Ломбоев эхэтэ найшаагдаа гэжэ онсолон тэмдэглэмээр. Юрынхидөө залуу артистнууд Солбон Субботин, Булад Динганорбоев, Дарима Цыденова, Дарима Гылыкова, Дабачу Юндунова, Галина Галсанова болон бусад эрхим найнаар наадажа, харагшадые баясуулаа. Иихэдэ түрэлхи буряад хэлэмнай, соёл искусствамнай хүгжээжэ байна гэжэ батаар этигэмээр.

Зүжэгүүд ород хэлтэйшые харагшадта баһал найшаагдаа. Синхронно оршуулга эхэ найн байгаа, булганда ойгосотой уянгата хоолойгоор оршуулагша уншаа гэжэ тэмдэглэнэл.

Эрхим хүндэтэ Ошороор ошотон Доржо Норбосампилович! Буурал эхэ Буряадайнай Булганда хүндэтэй,

бүгэдэндэ мэдээжэ, Буурал хангай Захааминда илангаяа хүндэтэй

Буряад бэрхэ артистнарай! Заяан холын аялга Заяан аман Захааминай Заяашан болон тодорбот! Замтнай - шугам сэхэ, Зааһантнай - заяанай зам, Захиһантнай захяа болон Захааминда тогтог лэ! Заяан холын аялга Заяан аман Захааминай Заяата зоной зүгһөө: Бүгэдэ зоноо баясуулжа, Бууралнуудаа баярлуулжа, Багашуулаа хүхэжэ, Баяр баясхаланда хүргэжэ, Урма баяртай, Урагшаа ханаатай, Урма зоригтой Уян нугархай наада зугаагаараа Урмашуулжал ябыт даа буряад арадаа!

Түрэл найхан театртаа Түшгэлжэ бүгэдэ араднай Түрэл хэлээ, соёлоо хүгжөөхые оролдог лэ!

Сэнгэ РИНЧИНОВ. Захаамин.

Барханай арадай театрай мүнцэлхөөр 75 жэлэй ойдо

Республика дотороо Баргажанай болон Хурамхаанай аймагууд эзэл олон арадай театруудтай гэжэ алдаршааар үншнэй гээд мэдэжэ. Тэднэй дунда эзэн түрүүн эмхидхэгдэхэн Барханай арадай театр байгша мэдэжэ май харын 24-дэ эмхидхэгдэхээр 75 жэлэйнгээ ойн баярыг нэрэтэй түрэтэйгөөр тэмдэглэхэнь. Энэ бүхы республикыннай соёлой театрта дуратайшуулай ехэ һайндэр болоно.

АССР-эй Верховно сүүдэй заседателээр гурба удаа томилогдоһон. Олонитын хүдэлмэридэ эдб-хитэйгээр, бүтээсэ ехэтэйгээр, үнэн сэхээр хабаадаг багша Барханай найман жэлэй хургуулин нютагай комитедэй түрүүлэгшээр, Барханай сомоной Советэй эхэнэрнүүдэй советдэй

жа, бүхы республика дотор, мүн гадуурше мэдээжэ болоһон. Эдэ дурдагдаһан, мүн ондоошье жүжэгүүдтэ Будажаб Дмитриевна харагдаһадай дура татаһан рольнуудыг гүйсэхдэһэн. Энэ бүгэдэ театрай жасада хадагалагданхай. 1968 ондо республикын багшанарай уншалгада «Обучение

эгшэ нүхэр Будажаб Дмитриевнада шүлэгэй иимэ мүнрүүдыг зориулаһан байна.

Байгаалин эрьсые үдэр бүри гайхаһаар, Барханайгаа гудамжаар аалин гэхшэлнэт. Барагдашагүй дуунуудай аялга шагнаһаар,

БУУРАЛ БАРХАНАЙ БУЯНТАЙ БАСАГАН

Далан табан жэлэй турша соо энэ театр улад зоноо ургажа ябаһан үетэниие уран найханда, уран үгэдэ дурлуулха хэрэгтэ тон ехэ үүргэ дүүргэнэ. Энэ хугасаа соо олон үе болбосорон гаржа, наһан соогоо марташагүй ехэ хүмүүжүүлэл абажа, бусад арадуудай дунда өөрын хараа бодолтой, түрэлхи хэлээ найнаар мэдэхэ хүнүүд болоно. Энэ театрта олон зон сүлөө сагаа гамнангүйгөөр хүдэлжэ, нютаг зойнонгоо сэдхэл бодолдо гэрэл ошо бадаруулаа. Тиймэһээ ганса Барханаа Россин арадай хоёр артист, Бурядай арадай болон габыата артистууд, соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэд олоор урган гаранхай.

Байгша Сагаалгандаа ерэн наһанай нюрган дээрэ гаранан республика дотороо үргэнөөр мэдэжэ Буряад Республикын габыата багша Будажаб Дмитриевна Будаевагай бүхы наһан Барханай арадай театрай нягта холбоотой.

Ургэн ехэ Баргажан нютагта Галтай гэжэ онсо удха түгэлдэр нэрэтэй нютагта 1922 оной үбэлэй эхин нарада Буда Аюшевич Дмитриевэй гэр бүлдэ Будажаб Басаган түрэнэ намтартай. Найман наһатайдаа Галтайн эхин хургуулида орожо, амжалтатай дүүргээд, тэрэ жэлдэ Хурамхаанай дунда хургуулин табадахи класста хуража эхилбэ. Удаань 1942 ондо Баргажанай аймагай арадай гэгээрэлэй таһаг бүлэгэн ухаатай, бэрхэ хурадаг, эмхэ журам хайтай басагыг Аргатын дунда хургуулида багшалхыень эльгээбэ.

1942 оной август нараһаа 1947 он болотор Аргатын долоон жэлэй хургуулида багшалба. Тийхэдэ мүн лэ табадахиһаа долоодохи классуудта түрэлхи хэлэ заадаг болобо. Юуб гэхэдэ, Будажаб Дмитриевна залуушые наа, тэрэ үеын хүндэ байдалда эрдэм хуралсалаа үргэлжлүүлээ. 1944 ондо Улаан-Үдэдэ багшанарай училищы заочноор дүүргэжэ, мэргэжлэт багша болоһон. Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ заочноор хураха гэгшэ ёһотой бататаршалга байгаа гэжэ хануулха дуран хүрэнэ. Улаан-Үдэ хүрэхэ, мүн лэ нютагаа бусахань олон үдэр хоногуудай ябадал байгаа. Нэгэ гэгшэ ошонон зайнь табан зуун километр, автомашинна гэжэ хаанаһаа байхаб даа. Тэрэ сагта гансал эрдэм номдо эрид эрмэлзэһэн залуушуул хуража шададаг байһан. Харин нютагаа бусахадань, бүри ехэ ажал хүдэлмэри хүлээжэ байха. Илангаа хүдөөгэй багшын ажал үдэрһөө үдэртэ дүүрээ гэжэ байхагүй. Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ бүхы Совет ороной хургуулинуудай багшанар арад зоной дунда ойл-

Б.Д. Будаева

түрүүлэгшээр хүдэлхэн. Олон үгэ зугаагүйгөөр, саг дары зүб тээшнэ ямаршы асуудалнуудыг шийдхэжэ шадаха эршүүшье заримдаа үсөөн ушардаг.

Он жэлнүүд ябажа, үри хүүгэд түрээжэ, гэртэ газашье ажал ехэ боложол байгаа. Будажаб Дмитриевна унтаха нойроошье мэдэнгүйгөөр ниитын даабаринуудыг дүүргэхынгэ хажуугаар 1940 онһоо эхилжэ, уран найханай, арадай театрай эдб-хитэн болоһон. Бээр үндэр, ехэ хара нодэтэй, ута хара тээгэтэй, яб гэмээр, ойлгосотойгоор үгэ хэлдэг багша түрэл театрайнгаа ендэр дээрэ жэллээ жэлдэ шэнэ рольнуудыг гүйсэхдөө. 1965 ондо бүхы Россин уран найханай харалгада хабаадажа, нэгдэхэ шатын дипломоор шагнагдаһан. 1967 ондо Красноярск хотодо үнгэргэгдэхэн арадай театруудай зональна харалгада хабаадажа, лауреадай дипломантын үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн. 1973 ондо Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэхэн Зүүн Сибирийн арадай театруудай зональна харалгада мүн лэ хабаадаһан. 75 жэлэй түүхэтэй Барханай арадай театр тэрэ үеынгөө эгээл балигтэй драматургнуудай жүжэгүүдыг табидаг байһан. Театрай эхи табигша Радна Ешонович Ешонов түрэл Буряад драмынгаа театртэй харилсаа холбоотойгоор хүдэлжэ, артистуудай мэргэжэл шадабарие үргэхэ жүжэгүүдыг табидаг байһан.

Энэ түүхэтэ арадай театр Хоца Намсараевай «Гайшагай ташуур», Г-Н.Гениновэй «Соёла болон Баташулуун», А. Абдулиной «13-дахы түрүүлэгшэ», Д-Р. Батожобайн «Төөригдэхэн хуби заяан» болон залуу драматургнуудай олон жүжэгүүдыг табид-

изложению и сочинению учащихся на русском языке в бурятской начальной школе» темэдэ элидхэл хэжэ, илажа гараад. Бүхэсоюзна уншалгада Москва ошожо, магтаалтай бусажа, түрэл хургуулингаа хурагдаһангаа омогорхол болоһон.

Дүй дүршлэтэй багша республикын болон аймагай олон тоото уншалгануудта хабаадажа, аша тунатай элидхэлнүүдыг хэһэн намтартай.

1978 ондо республикын багшанарай VII съезд дээрэ «Творческая работа учащихся на уроках бурятского языка и литературы» гэгэн темэдэ элидхэл хэһэн. Тэрэ үедэ Барханай дунда хургуулин хурагдаһангаа бүтээлнүүд «Буряад үнэн» газетэдэ саг үргэлжэ толилогдожо байһан. Буряад Республикын габыата багша Будажаб Дмитриевнагай хурагдаһан булта шахуу дээдын хургуулинуудта ородог, түрэлхи хэлэнэйшье багшанар болоһон байдаг.

Түрэлхи хэлээ хари хэлэн шэнгээр шудалжа эхилхэн үеын сагта Будажаб Дмитриевна табан жэлэй туршада аймагай түрэлхи хэлэнэй багшанарай методическа бүлгэмые хүтэлбэрлэхэн. Энэ харюусалга ехэтэй ажалда бүхы дүршлөө зориулжа, хургуулинуудай хоорондо эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулаһан.

Багшын ажалай ветеран районой Хүндэлэлэй дэбтэртэ оруулагдаһан. Хурамхаанай аймагай багшанар, Барханай арадай театрайхид хэһэн ехэ ажаларнь омогорходог. СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй 1946 оной августын 15-най Указар «1941-1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда шэн габыата ажалай тулөө» болон «1941-1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай илалтын 30 жэлэй ойдо» гэгэн медальнуудар шагнагдаһан. Мүн лэ Агуу Илалтын 40 жэлэй ойн хүндэлэлэй медаль үбсүүшье гоёдог.

Ленинэй нэрэмжэтэ түрэл колхозойнгоо байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баяртай дашарамдуулагдаһан амаршалгын бэшгэ тон ехэ удхатай. Эндэ бүхы шахуу наһанайн үнгэрхэн. Будажаб Дмитриевнагай хурган шабинар айл бүхэндэ бии. Тэднэр бултадаа дуратай багшынгаа хэһэлнүүдыг, түрэл арадынгаа түлөө ажаллаха, нэрэ сольынь үргэхэ гэжэ хэлэхэн үгэнүүдынь мартадаггүй. «Мянгаад жэлэй хэнгэрэлэй суураан» гэгэн ном соогоо олон удаан жэлнүүдтэ хургаал заабаринуудынь шагнажа, хөөрлэдэжэ, нүхэсэжэ ябаһан

Баргуужан дайдынгаа шэгые энхэрнэт. Түрэлхи хэлээ түбин манлайда суурхуулаһан, Түмэн сэргэшдэй түүхэ хөөрнэт шабинартаа. «Эрэлхэг зоригойн эхинэй зулайда Эхын үрээл тогтоо юм», - гэнэт бидэнэртээ. Баргуужан - гуа, Алан-гуа эжынэрэйнгээ Баярай аялга сэдхэлдээ суглуулнат. Олоһон хэһээлээ олоһоо ойлгуулхааяа Омог мэдэрэлээр оршоноо туяаруулнат. Бархан үндэрэй хэһэгээр тамиржаһан, Бүртэ Шонын угай дэбгэр уншанат. Ургэн Баргажанай зоолоор түбхинэхэн, Унэр баянай утаһа бэхээр залганат.

Будажаб Дмитриевнагай гэртэ ороходо, бүхэли музей болохоор амаршалгын бэшгүүдыг, Хүндэлэлэй грамотануудыг, манай республикын Президент Леонид Потаповһаа эхилээд, Россин Президент Владимир Путинэй, Дмитрий Медведевэй, мүн бусад харюусалгата нюурнуудай, гална Вячеслав Наговицынай амаршалгын бэшгүүдыг уншажа боломоор. Эгээл үнэтэй сэнтэйнь гэхэдэ, олон жэлдэ суг хүдэлхэн нүхэлэйнь амаршалганууд сэдхэл зүрхэ уяруулдаг.

Манай республикын олонхи артистууд гастрольнуудта ябахадаа, Будажаб Дмитриевнада айлшаар орожо, зүрхэ сэдхэлээ тэнилгэжэ гарадаг.

Улир мойһоор хангалтаһан хабарай эсэстэ, зунай эхиндэ Барханай арадай театр ойн баяраа тэмдэглэхээ бэлдэжэ байнхай. Энэ һайндэр олоной харгы зүбөөр заажа үгэдэг бэлигтэй багша, артистка, олонитын ажаябуулагша Будажаб Дмитриевнагай гурбан хубуун, гурбан бэринь, харин дүрбэн ашанарынь, арбан гушанарынь, нютаг зониинь, түрэл хургуулин, нүхэдэнь республикыннай хүтэлбэрлэгшэд, нүхэдэнь сэнхир хадагаар заатагүй амаршалхан лабтай.

Манай республикын ниислэл хотодо ажаһуудаг соёлой бүлэг эдбхитэд Будажаб Дмитриевна Будаева, мүн лэ Барханайгаа арадай театрыг амаршалжа, шэнэ амжалтануудыг, шэнэ үндэрнүүдыг хөөснэ.

Д. ДОРЖИЕВА,
Буряадай арадай поэт.

Буряад арад эртэ урда саһаа хойшо уг изагуураа мэдэхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулдаг байһан юм. Ушар тиймэһээ буряад нютаг бүридэ арадай аман зохёол, түүхэ, үльгэр домогуудыг найн мэдэхэ үбгэжөөл гү, али дунда наһанайшье хүнүүд нютагайнгаа зондо, мүн холо ойгууршы мэдээжэ болоод ябадаг байгаа. Минни түрэл Баян-Гол нютагта Даба Саланович Чимитцыренов, Даба Гармаевич Гармаев, Дынцыма Будаевна Мыжигова болон бусад Баргажанай улад зоной уг изагуурше найн мэдээжэ, тодорхойгоор хөөрөжэ үгэдэг гээд олонодо мэдээжэ байгаал даа. Аяар холын 300 жэлэй саада тээ Эхирид Булагад гэжэ нэрэтэй хоёр хубууд, (Энги дороһоо гаранан Эхирид, бүхын нүхэн сооһоо гаранан Булагад) хадаа Баргажан буряадуудай уг изагуурай эхи табинан гэжэ үльгэр домогууд соо дамжуулагдадаг байна.

Эхирид - хубүүниинь Зонхи, Зонхиин хубүүд Нэрхэг, Нэрхэгэлдэй; Нэрхэгэй хубүүд Пэнгэлдэр Шонохоёр, Нэрхэгэлдэйн хубүүд Абзай, Баяндай.

Баргажанай буряадуудай дунда Шоно Пэнгэлдэр хоёрһоо уг изагууртай хүнүүд

«Юһэн тугай хүлдэ» гэгшэ конкурсо
УГАА МЭДЭХЭ – УГАА ЕХЭ ЗОРИЛГО

илангаяа олон юм. Тодорхойлон хэлэбэл, Нэрхэгэй Шоно аяар 7 (долоон) хубүүтэй байһан: Шоно – Басай, Борсой, Бурлай, Нэтэб, Боогол, Соогол, Түмэнтэй. Эдэ олон хубүүдэй эхэн Шобхон гэжэ нэрэтэй бэрхэ удаган байһан юм гэлсэдэг.

Би өөрөө «Шонын долооной» нэгэн бурлайһаа уг изагууртай, үри наһанайн нэгэн болоноб.

- Та уг изагуураа мэдэхэ гүт? Ямар омогойбта? - гээд асуудаг хэн.

- Би Шоноб! - гэхэдэмни, - ямар шоно? - гэхэ.

Шоно аяар 7 (долоон) нэмнай. - Би Шүбтэхэй шоноб! - гэхэдэш, абагүй болохо.

Бурлай шоно гэгшэн гурбан хубүүтэй хэн:

Оторшо, Шүбтэхэй, Заяхай. Шүбтэхэйн хубүүн Абагал, Абагалай хубүүн Уудай,

Уудайн хубүүн Бортхо, Бортхын хубүүн Монгол, Монголой хубүүн Мэлзэй, Мэлзэйн хубүүн Шунхалаан, Шунхалаанай хубүүд Шиимаан, Аюша, Аюшын хубүүд Ошор Банзар хоёр, Ошорой хубүүн Доржо, Доржын хубүүд Степан, Владимир, Борис.

Минни эсэгэ Очиров Доржо Аюшевич 1906 ондо түрэнэ, Хурамхаанай аймагай Хара Модон гэжэ нютагай «Эбтэй байдал» гэжэ тэрэ үеын түрүүшын гэхээр колхозой түрүүлэгшээр 5-6 жэл соо ажаллаад, найнаар ажаллаһанайнгаа түлөө хазаар, ногто болон бусад тоногтой хатарша, гүйдэлшэ, шаргатай мори бэлэг абажа, Баян-Гол нютагаа бусаһан түүхэтэй. Минни багшагай ябаханда, хүнүүд «нагасани, абашни хэн бэ?» гэдэг байгаа. Тийгэжэ асууханда, дүтын уг гарбалаа мэдэдэг гү, али үгы гү гээд туршадаг байгаал даа. Минни абга Будаев Сабдай Цыренович бэрхэ юрист

байһан тула нютагайнгаа ажалша малша зонойнгоо аша туные хамгаалдаг гээд аймаг соогоо магтуулдаг байһан гэхэ.

Буряадай гүрэнэй багшанарай институтай багша, түүхын эрдэмэй кандидат, Хурамхаан нютагай Жамсаран Сажинович Сажинов минни уг изагуур тухай өөрөө бэшээд үгэһэн юм. Би тэрэниинь хэзээдэше мартахагүйб.

«Угаа уһанда хаяһан», «нагаса, абгашашье мэдэхгүй», «тэнгэрийн тэб гэжэ бууһан» гэхэ мэтэ үгэнүүдыг улад зоной дунда шоглон нагад хэлэжэ хүхилдэдэг байһынь мартангүй ябахар ааб даа. Мүнөө үгэдэ манай залуушуул уг изагуураа мэдэдэггүй, мэдэхээ оролдогшьегүй. Энэ хэрэгтэ бидэ өһөдөө, үндэр наһатай болоһон эхэ, эсэгэнэрнын, бүхы түрэлхид зэмэтэй.

Цэдэбжап Сахаровай «Баргажан буряадуудай түүхэ бэшгүүд», Цэжэб Цэрэнновэй «Баргажан буряад зоной түүхын тобшо бэшгэ» гэгшэ номууд сооһоо шухала хэрэгтэй баримтанууд абагта.

Степан ОЧИРОВ,
РФ-гэй Журналистуудай холбооний гшүүн.

«Ю НЭН ТУГАЙ НҮЛДЭ» гэнэн конкурсно

УРШАГТА ҮДЭР

Үсгэлдэр архи уужа ехэдүүлэн Ангаанай бэе ехэл муу ябана. Ажалдаа ошонониинь, ехэ шухала ажал үгы хэбэртэй. Тракторайнгаа хажуугаар хэды-хэды эрьбелдээд, гаражнаа гаража, магазин тээшэ алхалба. Тэндэ нэгэ юумэ оложо, толгойгоо захаха зорилготой ха. Магазин дотор хүн зон үгы, гансал наймаашан байна.

Ангаанай орожо ерэхэдэ, наймаашан Дулма:

- Ангаан!.. Үриез хэзээ асаржа үгэхэбши? - гэбэ.

- Хари даа... Дулма-а, салингаа абахадаа үгэхэб гээ хэмнэйб даа... Дулмахаан... (Урагша, хойшоо ябасагаана.) Үшөө нэгые минии нэрэ дээрэ бэшээд үгыш даа?

- Юу?! Ши намнаа хэды дахин зээлээр архи абааши? Мүнгээс бусаажа үгөөгши? Үгы!.. Түлэз асаржа үгэхэб гээ нэнши, алин бэ тэрэшни? Үгы!.. Бүри хаяхан... намар үбнэ асаржа үгэхэб гээд, архи абаа нэнши. Асаржа үгөө нэн гүш? Үгы! Үшөө тиигээд намнаа зээлээр эрижэ байхаш. Яахан нэнхэлгүй хүмши! Яба, яба, гар эндэһэ! - гэжэ Дулмын шашахадань, Ангаанай толгой бүри ехээр үбдэжэ:

- Зай, Дулмаа, болиш даа! Халаг даа! - гэжэ хашхараад, газашаа гүйжэ гарашаба.

Ангаан үбэлэй хүйтэн агаараар амилжа, сэдхэлээ номгодхоод, ажал уруугаа ошохо байна гэжэ бодоод, алхалжа ябатарнь, урдаһаань нэгэ ангида хамта хурахан Барбаадай гэдэг нэрэтэй унаган нүхэрнь эржэ ябаба.

Барбаадай дүтэлжэ ерээд:

- Энэ ши, Ангаан, яахадаа аадарай үүлэн шэнги харлашоод ябанаши? Үбдэшөөгши!.. Али хэмэл үбшэн гү? - гээд, шара шүдэнүүдэ ирзайлгаба.

- Тиймээ! Хэмэл үбшэн!.. Дулмаһаа нэгэ юумэ абаха гэнэмни, элдэб эсын юумэ шашаад, толгоймни бүри ехээр үбдэшөө. Ай - яа, яаха болоо гээшэб?! Барбаадай, шамдамни юумэ үгы юм гү?

- Өө! Намдашни... Пайнаар ушараа хэлээ наашни, юоншье байха, - гээд, Барбаадай ташаагаа тулаад, хамараа үргөөд, мийэд - мийэд гэнэ.

- Зай! Барбаадай үүримни, намайгаа үни зобоонгүй, хэлэхэ хаа, хэлыш? Юун шамдамни бии юун бээ? Али мунгэтэй гүш?

- Үгы даа... Пөөе!.. Уржадэр бишни Дамбын Доржын таби

наһанай баярта байгаа бэлэйлби. - Зай, байгаа, байгаа нэн гэлэйш! Тиигээд?..

- Үгы, хүлэгыш даа. Хүнэй хөөрэхын аргагүй, юун болотороо ержогоноо хүмши?! Шагнын!.. Зай, тиигээд лэ олон зон сулгараа. Хүндэ ямбашье аймшагтай һайн байба. Хүн зон хүхилдөө. Погтолгоншье болоо. Бишье бага-сага муудан алдааб. Ябаха дээрэм Доржын хамган минии хармаанда: «Хүршэдөө», - гээд, нэгэ хахадые хэжэрхөө нэн. Би хэдышье һогтуу хаа, тэрэ архиаа гэртээ оруулаагүйб.

Ангаанай шүлһэн гоожоод: - Уужархёо гүш?! - гэбэ.

- Үгы! Юундэ ууба гээшэбиб? Уунхай байгаад... Үгы, би тэрэ «хахадаа» һүри соо нюугаа нэмби. Аа?! Гайтай гүб? Зай, тиигээд лэ шиниимни талаан болобо ха

юм. Тэрэшни тэндээл маанадые хүлэжэ хэбтэнэ. Хэншье хараагүй, хэншье мэдэхгүй. Па-һа-һа!

- Пи-һи-һи! Ошохомай гү? Танайдаа ошохомай гү?

- Зай, тээд ошохо болоо гүбди даа. Ябая!..

Тэрэ хоёр ехэл яаралтай Барбаадайтан тээшэ алхалба. Арай гэжэ хүрээжэ ерэтэрнь, үдэ наран болошобо.

Барбаадайндаа хоёрхүйхэршүүд ерээд, нэмээхэн үбһэнэй хорой тээшэ сэхэ ошобо. Барбаадай нэгэ аса барижа, һүриез тойрожо ябаад лэ, үбһэ хэмхэлжэ оробо. Тиигээд нилээдгүй һүриез тойрожо ухашалаад: «Ангаан! Төө тэрэ аса абал даа, хоюулаа бэдэрэе», - гэбэ.

Ангаан тэндэ байһан аса абажа, һүриһөө үбһэ зулгаажа оробо. Ай, хөөрхы, хоёр барһад һүриез барг дууһан задалжа хаяба. Энэ үдэ хашаагай үүдээр Барбаадайн дүү хүбүүн Баяр орожо ерээбэ. Баяр намартаа сэрэгэй албанһаа табигдажа ерээд, Улаан-Удын технологическа хургуулиин бэлдэхлэй ангида ороод хуража байһан оюутан. Мүнөө шэнэ жэлэй амаралтаар ерэнхэй. Уурал бааяжа байһан Барбаадай дүүгээ харамсаараа, хажуудань гүйжэ ерээд:

- Ши тэрэ минии нюуһан архиие абажа уужархёогши? Нюухыемни хараһан байгаалтайш? - гэжэ ганирба.

- Ахай! Та, юрэдөө, болигтыл даа! Шал һогтуу байгаа хүн гүт? Хаана нюуһанаа ханахагүй!

- Юу ханахагүй гэжэ? Пүри руу хээ нэмнэйб...

- Па-һа-һа! Та тэрэ үбһэнэй хоройн хахада хүр саһа руу шэхээ нэмнэйт!..

Баяр тэрэ дары хүр саһан тээшэ ошожо, саһа руу гараа хээд, шэлтэй архи гаргажа, ахадаа харбайба. Барбаадай тэрэ шэлээ абажа, дотор хармаандаа хэбэ.

- Тью, шоорто! Нээрээ, ехэ һогтуу байгаа гээшэ гүб?.. Гансата хэлэхэе яана гээшэб, хүндэ һүри задалуулжа байха...

- Үгы, тээд, би һая ерээбэ хаямбиб! Үглөөнэй намнаа хурахаа яадаг хүмта?

Ангаанай нюдэнүүд ялалза-шанхай...

- Зай, Барбаадай, хаана уухамнай бэ?

Эгээл энэ үдэ Барбаадайн эжы гэрһээ гаража ерээбэ.

- Пээ! Энэ, юрэдөө, юун боложо байна гээшэб, үбэл дунда һүриез задалжа хаяхадаа?! Барбаадай, һүриез юундэ задалба гээшэбши?

- Эжы!.. Бидэ юумэ бэдэрээлди даа...

- Юугээ бэдэрбэ гээшэбши? Пүри соомнай алта, мунгэн байба гү? Олоо хаа, алэз наашань!.. Юрэдөөл, энэ һүриез һөөргөн монсогойлогты, һүниндөө хүдэлнэ гүт, яанат! - гээд, хүгшэн гэртээ орошобо.

Ангаанай бэе үглөөнһөө муу һэн тула һүүлшингээ хүсэ гаргажа, һүри задалалсаад, үшөө дахин монсогойло болоходоо, досоонь ехэ муу боложо, хоёр хүлнүүдын һалганалдан һуларба; тархинь эрхэхэдэл гээд, хоройһоо хоёр гараараа барисалдаад:

- Барбаадай, аа! Намдаа нэгэ жаахан юумэ хэжэ үгыш даа? Досоомни ехэ муу болошобол, - гэжэ амиа абажа ядаһандал шэбэнэбэ.

Барбаадайшье ехээр эсэшэһэн хэбэртэй:

- Зай, нүхэрни... нээрээшье, нэгэ-нэгэ юумэ балгаагүйдэшни аргашни халаба ха ... - гээд, үбэрһөө үнөөхи архиаа гаргажа, хажуудахидаа харбайба. Бүхэли үдэрөөрөө толгойгоо зажа ядаһан Ангаан архиин шэл саб шүүрээжэ абаад, хомхойгоор «гүлд-гүлд» гэтэр гудамжижа оробо. Ошороо хүлэжэ байһан Барбаадай ханаагаа ехээр зобожо:

- Пөөе, һөө! Ааларыш! Хүрөөгыш! Намдаа үлээгыш! - гээд, Ангаанай гарһаа шэлтэй архиаа хуга татажа абаад, баһал ехэ гэгшээр гудамжиад абаба. Тиигээд хоюулаа үбһэнэй хорой түшөөд, тамхияа аһаажа, нэгэ бага абаагүй зогсобо. Тийһээр Ангаанай досоонь ехэл уужам боложо, толгойнь сэлмэбэ хэбэртэй; үбэлэй хүйтэн сэлгезн агаараар амилан, хомхойгоор тамхияа татана.

- Зай, Ангаан, досоошни уушхарба гү. Энэ задалһан һүриез дахин ябталха болоолди даа. Хайшан гэхэбши, иигээд хаяха бэшэ. Баяр хамһалсана ааб даа. Үлээшээ һүлдэ уугуужабди.

- Зай, яахабши, задалаа нэн хойноо обоолхоһоо бэшэ аргагүй!.. Гурбуулаа асануудые барижа, хүдэлжэ эхилбэ.

Тиигээр һүришье бодожо, Баяр яаралтай хэбэртэй:

- Клуб ошохомай, - гээд, ябашаба.

Барбаадай үлэһэн шэлтэй архиаа гаргажа:

- Гэртэ орожо уухамнай гү? Али эндэ һалгаахамнай гү? - гэжэ Ангаанһаа асууба.

- Эндээ, эндээ!.. Юу хахад шэлэй түлөө гэртэ орожо байхабиди?

- Уршагтай үдэр болобо.

Тархияа заһаа хадаа Таяа һамгандаа бээ тушаахамни. - гээд, Ангаан гэр тээшээ алхалаа нэн.

Содном ШАГДАРОВ.

ФУКУСИМА
Мүнөө һүни зүүдэлбэб:
тэнгэриһээ гэнтэ
Мянга түмэн метеоридууд
унаба эндэ.
Газар дэлхэй амиды юумэндэл
гэнтэ
Годирон, эбхэрэн, долгитон
байба эндэ.
Хүрһэтэ Газарай нюрган дээрэ
нэгэтэ
Хүн боложо түрөө бэлэйб эндэ.
Бүмбэрсэг дэлхэйн нэгээтэйе
нэгэтэ
Бага наһандаа ойлгоо бэлэйб
эндэ.
Пургуулида эхин дуулаа нэмби
тиихэдэ
Пураһан далай, хураагүй балай
гэжэ.
Олон юумэ ойлгожо абаа нэм
тиихэдэ,
Он жэлнүүд ошоожол ябаа
тиихэдэжэ.
«Атом» гэжэ үгэ зоние сошоон
һүрдөөбэ,
Ажабайдалай гүйсэ хаана яана
түргэдэбэ,
Америкын эзэмшэд нэнхэл
муутай гэлдэбэ -
Атомай бомбо Японой аралда
һүжэрөөбэ.
Могойн харатай адли харатан
бии болобо гэбэ,
Милитаристнуудһаа бидэ
айхагүйбди гэлдэбэ,

Арад зондоо амгалан байдал
асархабди гэбэ,
Абарха заяашамнай аюулгүй
атом гэлсэбэ.
Аюулгүй атом мандаха тугнай
болобо,
Америкэшье һөөргөө манай
нүхэр болобо,
Урдын амалһан үгыс ула
дахинаа болгообо,
Ураан гэдэг зүйлые манай
найдал болгообо.
Харин нэгэтэ үнөөхил баруун
зүгтэ гэбэ
Хара Мориной Үрмэдэһэн
тэнһэрбэ гэлсэбэ.
Хүн зон ханаа үнөөндэ дахинаа
абтаба,
«Хүрөө», «болёо», «атом
хэрэггүй» гэлдэбэ.
Зүгөөр эрдэм ухаан дэмы хүндэ
үгтөөгүй гээ,
Зоной эрилтые хангаха арга
энэл болоо гээ,
Ураанһаа шанга хүсэн дэлхэй
дээрэ үгы гээ,
Ульгам атомаа хүллөөгүйдэ
болёо гээ.
Хоёр мянган арба нэгэнэй март
һара ерээбэ,
Фукусимын атомай зууха
гантажа эхилбэ,
Гай зоболон зоние гансата
хохидуулба,
Гасаланта байдалда гэнтэ
гэдэниие оруулба.

Бахын ханаан хаана юм, хүнэй
ханаан иимэ юм:
«Байгаалиин баялигые уудалан
ухашалха;
Замбуулинай үнэтэ
буусануудые эзэмдэхэ;
Зохид байдал маанарта атомай
элшэ асарха».
- Газарай габаһаа «бандидууд»
гарадаг юм гэгшэ,
Гэмгүй хүнүүдые
«террористнууд» үшөө алагша,
Хара Үрмэдэһэн, Хиросима
яагаа, Фукусима?
- Хаёо, шаналаад яахашниб
нимэ тиймэ юумэ.
Урагшаа хара, Хиросима!
Урагшаа хара, Фукусима!
Урагшаа, Хара Үрмэдэһэн!
Урагшаа, ухаансар хүн, хүн!
Тайлбари.
Хара Мориной Үрмэдэһэн - Чер-
нобыль.
БҮХЭ БАРИЛДААН
Мори урилдаан,
Бүхэ барилдаан,
Бай харбалдаан,
Шагай наадаан -
Түүхын түрын уламжаан,
Түүнэй түбшэн хуралдаан.
Эрын гурбан нааданай
Эхин наадан болохо
Буряад, монгол яһатанай
Бүхэ барилдаан гэхэ.

Дабталга:
Үтэр ябыт наадандаа,
Үзыт, харыт барандаа!
Эрэгтэй хүсэтэн барилдаа.
Эршэтэй шангаар тулалдаа!
Уран мэхэ гаргалсаа,
Унан барин хаялсаа!
Үү - ай, халаг даа!
Унашбал даа!
Булиһан бүхэ
Бүргэдэй маягаар
Бүжэглэбэ даа.
Аа-ээ, бараа, бараа даа!
Абарга бүхын соло дуудаа!
Нэгэниинь хүсэ тамиртай,
Нүгөөдэнь нугархай бэетэй,
Наадахинь шанга барисатай,
Саадахинь сохом мэхэтэй.
Дабталга.
Досоо дэгээ хэхэдэнь,
Газаа гохо харуулна,
Ашаад хаяха гэхэдэнь,
Ара тээшэнь сабшана.
Дабталга.
Шуран хүбүүн һамбаалжа,
Шамбай бүхэдэ довтолбо.
Шангаар бэедэнь аһажа,
Шадал тэнхээнь һалгаба.
Дабталга.
Хүдэр бэетэнэй барилдаан,
Хүсэ тамирай тулалдаан,
Уртын үргэн туршалдаан.
Уласай хүхюун тухиралдаан.
Дабталга.

Ч.Шонхоровой зураг

НААДАН
Урин зулгы харасатай,
Уралан зураһан нюуртай,
Уян нугархай бэетэй,
Ухаан түргэн бодолтой.
- Хэн бэ?
- Мэдэнгүйб!
Зангаар түбшэн хэбэртэй,
Зүрхэ сэдхэлээр зөөлэнтэй,
Зоной дунда хүндэтэй,
Золтой хубитай гэлтэй.
- Хэн бэ?
- Ойлгоногүйб!
Үһэн дээрээ сүүжээтэй,
Үнгэ бүриин зүүдхэлтэй,
Үгын тобшо хэлэтэй,
Үнэнһөө шамда дуратай.
- Хэн бэ?
- Аа! Таагаа одоол!
- Хэн бэ?
- Хэлхэгүйб одоо!

Миний ээсэ, энэ наһанайм харгыда үргээжэ табиһан эжымни, Логинова Долгор Лусановна, Утаата нютагай суута дархан Доржын Лусанай (Гожоглоо) бага басазаншын байһан юм. Бүри хэдэби оноор юм, «Буряи» үнэн газетэдэ бэшээтэй байгаа һэн: «Агуурхэ Агван Доржисов Зихаминаар ябаханда, Утаата хүрээсэ, хүлээжэ байһан баянда хоноггүй, дархан Гожоглоо Лусанайда тогтоожэ, дасанай гоболто хэлсэхьмөн дарханда хандажа, зугаалсажа хоноод гараһан юм». Заахандаа баабайнгаа дарханайн гэрэй галын үглөөгүүр эртэ түлжэ бэлдэхэ ажалтай һэм гэжэ миний Долгор ээсэ хөөрөгшэ һэн. Тийгэхэ туураа, эдээр өөртөө бэлдэжэ хээд, абаһадаг һэм гэдэг бэлэй.

Шадалтайшаг айлай бэри залуудаа боложо, ссылкэдэ ябагдаһан юм гээд, байлай олон юмэ хэлэдэггүй һэн. Үбгэнэйнгээ нэрээр - Логинова Долгор боложо, залуудаа мал ажалай бүхы хүндэ хүшэрые дабаа, ябааб гэхээ бэшэ олон юмэ өөр тухайгаа хөөрэхэ дурагүй һэн. Эжынгээ юу хэлэхэ гэһые - тэрэ дайнай урдашы, дайнай үедэшы, һүүлдэшы - ямар сагай байһые мүнөөл ойлгоно гээшэ бээбэ даа.

Намае олонхубуутэй Охинова Санжит (миний эсэгын Бандеев Фёдор Бадмаевичай түрэлэй) бүлгөө 1952 ондо үргэжэ абаа һэмди гэдэг һэн.

1937 ондо миний баабай жолоошоной курс дүүргэһэн юм. Дайнай урда Монголд Баян Түмэн гэжэ газарта сэрэгэй алба дүүргэжэ, 1942 ондо фронтдо Великие Луки гэжэ город шадар хүндөөр шархатажа, нэгэ хүлгүй болоһоншы һаа, 1950-яад онуудһаа эхилжэ, колхоздоо шофёрдоо хүдэлжэ эхилэ һэн. Яагаад ганса хүлгэй хүн ашаанай машинаар ябадаг байһан юм гэжэ гайхаар. Тэрэ үедэ хуулишы бараг гэхэ гү, али харгыда тинимэ олон машинануудшы хомор һэн гү, 2-дохы классай жолоошон, миний эсэгэ, сцепление гараараа дарахар ута барюул хэжэ бээдэ тааруулаад, колхозой ямаршы жолоошонһоо дутуугүйгөөр 30-аад шахуу жэлнүүдэй хугасаада хүдэлжэ гараһан түүхэтэй. Эндэ миний эжын үүргэ аймагтар эхэ. Сэхын хэлбэл, миний эжы шэнги шадмар бэрхэ һамгагүй һаа, баабайм яажашы жолоошоноор хүдэлжэ шадахагүйн лабтай. 6-7 наһатайдаа һанахадам, үблэй янгинама хүйтэнэй үглөөнэй харанхыда Долгор эжым ашаанай машина доро гал түлжэ, нүхэрэйнгөө машиньны халаажа, үглөө бүри бэлдэдэг һэн. Миний гэмгүй томошог боложо, эсэгэдэ тунхатай болоторны, эжымни үбэл зуншы болог, гансаараа абадам машинын эбдэрһиние хуу хэлсэдэг байгаа. Томо мөөрэнүүды абалсаха, соорхойень няалсаха, һөөргөн тодхолсохо, тоһодолсохоһоо эхилээд - хэды олон эрэшы хүнэй

ядарха ажалы хээб даа миний эжы?! Хажуугаарн эхэнэр хүнэй ажал барагдаха бэшэ даа. 2-3 хайнаг үнээды харагша һэмди. Юундэ хайнаг малда дуратай байгаа гэхэдэ, миний һанахада, эдэ мал үбэлдөө бага үбһөөр, тобиороо ондо орохо шадалтай шэрхи мал хадань миний эжы тинимэ мал баридаг байгаа хаш. Үдхэн хүтэйһөө гадна, бага үбһэ үбэлдөө эдидэгын лэ хэрэгтэй байгаал ёһотой. Юундэб гэхэдэ, маанадай багада зундаа ганса эхэнэртэ заха зуха сабшажа үбһэ тэжээл бэлдэхэднэ, хүндэхэн байгаа гээшэ хадаа.

Иимэ хүшэр уялгатайшы һаа, миний эжы багаһаа дурлаһан дархалалгаа нэгэтэшы орхөөгүй. Заахан лэ сүлөө, забай гарахада, дархалжал хууха. Гожоглоо Лусан баабайһаан үлэһэн арһан туулмагтай, мүнгэн дээрэ элдэб угалза сохиго түмэрнүүдын һанадагби. Эхэнэрнүүдэй элдэб гоёлтонууды: нийхэ, бэлэлиг, бугаагууд - хэды олон гоё һайхан зүүдхэлнүүды хээгүйб даа, гайхажэ барашагүй.

Нэгэ гоё таяг-тулгуур, үшөө юушы һэм даа - хуу мүнгөөр гоёгдоһон гоё-гоё зүйлнүүды абаад, 1959 ондо Улаан-Үдэ хот ошоһынь һанагшаб. Тэдэ бүтэһэн уран бүтээлнүүдын Москвада үнгэргэгдэхэ Буряад искусствын 2-дохы декадада табигдаха боложо, эжымни, Долгор Логинова, баабайтаймни Москва ошоһынь һанадагби. Москваһаа ерэхэдэ, юу хараһанаа, илангаа цирк гоёшоһоноо хоюулаа эхэ гоёор зугаалагшад бэлэй... Пүүлдэ, бүри һаяшаг, хаанашыб уншаа һэм, миний эжын мүнгөөр дархалһан бүтээлнүүд үшөө 1940 ондо Москвада болоһон түрүүшын искусствын декадада үзэхэлэндэ табигдаһан юм гэжэ. Үнэн юм гү, мэдэнгүйб, гэбшы 1959 онойл декадада бээрээ Москва ошожо ерэхынь һайн һанадагби.

Тэрэ үсын дархан хүн багахан шэрээ дээрэ галайнгаа үүдэндэ һуугаад лэ, хажуудаа заахан хүн тэбхээсгтэ һуулһан дүшэ (наковальня) дээрэ бүхы уран гоё бүтээлнүүдэ хэдэг байгаа.

Тэрэ сагта Хуртагада Наринай гү, али Булагай дободо ганса айл, Хангид-Заарин гэжэ алдартай, Гэмсэн Балбар (Бала) гэжэ нэрэтэй, Өөлэд-хамниган угтай хүн

«Юһэн тугай хүлдэ» гэхэ конкурсдо

“АМИДЫ БУРХАМНИ – ЭЖЫМНИ!”

«УГ ИЗАГУУРНИ»

Тетрадьһаа таһалһан хуудаһан дээрэ карандашаар элдэб угалза гоёлтонууды һанан зураад, һүүлдэнь нимгэхэн үйһэн (береста) дээрэ тэрэнэ буулгадаг һэн. Тойруулан хайшалжа абаад, тэрэ угалзаа хабтагай мүнгэн лист дээрэ һиилэхэ, һүүлдэнь - лаб (смола) дээрэ саана наанаһаан сохижо, тоншоһоор байтарн лэ - гоё угалзанууд барбайлдаад, аржылдаад гарашаһан байгша һэн. Хэдэн үдэр, хоногой ажал, харин бэшэ гэрэйнгээ элдэб ажалай хоорондуур дархана хэжэл байдаг бэлэй. Яажа үрдидэг байһынь мүнөөл гайхадагби.

Дархалһангаа хажуугаар миний эжы ямар бэлигтэй баряһан байгаа? Хүл, гараа булгалһан, хухалһан, тамдалһан, хабиргаа, оморюугаа (ключица) хухалһан хэды олон зон манайда үбэл зунгүй - түүхэрэн жэл соо ерэдэг байгаа? Зарим зоной хүлэйн үенүүды һүхын эшэ гэшхүүлжэ байгаад, үлмыгөөрөө дараад, тас-тас гэтэр байрадань оруулаад үгэхэ. Хухарһан сэмгэ, яһынь барижа хабсаруулаад, хабтанууды өөрөө дархалжа хээд, хухарһан газартань тойруулан яб байса уяжа үгөөд, нарин ябаарай, тэды, тэды хоног соо гээд табигал байха.

Шуһа ханаха (кровопускание) онсо шадал мэдэсэтэй һэн даа. Толгойн үбдэхэдэ, араталадань ээд банкаар татуулаад, ханаад үгэхэ, эхэнэрнүүдэй хүлэйн шайган хойнохоно хаджа ханаад, нэгэ хэды соо муу шуһынь гаргаад үгэхэ. Олон лэ улад зон баярые хүргэжэ, һая болотор миний эжыдэ эмшэлүүлэ һэм гэлдэдэг

һэн. «Долгор эжым намай хүлтэй, гартай болгоһон» гэхэ зон олон бэлэй.

Миний эжы ямар уран оёдолшон һэм? Санагын гоёмсоо һанхуур нилээд олон эршүүл эжымни оёһон хром сабхуар хахинуулаа даа. Хэды олон басагад, бэрээд - хонин, хурьган буряад дэгл-нүүды оюулжа үмдөөб? Түрэл болохо ээ, ашанарһаан эхилээд - олохон хүнүүд - мүнөөшы болотор миний эжын хэһэн һэгээ дэбидхэрнүүд дээрэ унтанад ёһотой. Оёолой хүлэй машинаар, ябууд дундаа тооной, намдаа хургуулин үмдэ, бээлэйһээ эхилээд, өөд үмдэхүүлээд байгша һэн. Пая болотор баабаймни 2-3 хонин дэглнүүд намда бии һэн. Хуушараашы һаа, орон дээрэ дэлгээды, хушаады унтадаг һэм. Эдэ баһал эжым оёһон бүтээлнүүд.

Миний Долгор эжы хүхөөр сабшажа, элдэб багахан барилга хэхэдэ, ямаршы эрэ хүнһөө дутахагүй хүн байһан юм. Багахан хурса хүхэтэй байха. Модо тэбхэрлэжэ, брус болгожо, хүхөөрөө хайгаад - элдэб далибын тулга, баһана хуулга.

Пургаагуудаар хуушанай хашаа барихынь харахада, омогорхоһоор һэн даа. Хабшалганууды дүрбэн талаһаан шорон шобхоор үзүүлжэ ерээд, дэри модод дээрэ гү, али хүлэжэ табижа хуурийн хургааг мододой хоёр талаһаан тэдэ хабшалайнууды газарта шаажэ үгөөд, хара голто гэжэ бургааһаар үргэлдэхэ. 5-6 ряд хургаагуудаар бариһан хорёогоо найгахагүйн түлөө үшөө аталга хэжэ үгэхэ. Богонишог хабшалгануудаар-хэрээслэжэ, доодо нэжээд модонууд дээгүүр хоёр тээһэнь гасаад газарта шаахадань, хашаа хорёо гуйбаха, найгахагүйл даа.

Ямаршы хэһэн юмэнүүдын уран хүнэй гараар хэгдэһэн гэжэ мэдэхээр һэн. Эдэ хашаа хорёонууд олохон жэлнүүдтэ ёһоороо ербүлдэжэ байдаг һэн.

Пургуулида ошохоёо үглөөгүүр бодоһодом, Долгор эжым галаб эртэ бодоһон, гал түлигдэжэ, сай бусалһан, гэр соо үни дулаан ходоодо байдаг бэлэй. Үдэш орой маанадтаа үдэшин хоол, лапшаатай шүлэшаана эдүүлээд, өөрөө дарханынгаа багахан хайрсагаа хугадаа хабшуулаад:

«Унтаха, амарха зон унтагты, би үшөө заахан ажалтайб», - гээд, гаража, дарханынгаа хотондо ябашадаг һэн.

Хэдыдэ унтаад, хэдыдэ бодо-дог байһан юм, баарһан эжымни, мүнөөшы болотор мэдэгшгүйб. Ажалгүй мин, үдэр дунда хууха, хэбтэхынь нэгэшы хараагүйб эжыгээ. Миний ном баряад хэб-тэхэдэ, үбшэн бэшэ хүн үдэр дунда яажа хэбтэхэ юм гэжэ гайхадаг һэн.

Үбһэнэй үедэ гурбан халаатай хуһаар аса дархалжа, хургадань түмэрөөр шобхо үзүүр хэжэ, өөрөө магазинһаа шэлэһэн хажуураа эшлээд, дабтажа, бүлюудэжэ бэлдэхэ. Эгшээдэм, намда, өөртөө уран хурсаханууд аад, хүнгэн барюул эшэнүүдтэй хажуурнууды бэлдэдэг бэлэй. Үбһэ сабшаха, тармаха, сомоходоош эсэхэ гэшэ мэдэхгүй, угаа зүрхэтэй хүн бэлэй, баарһамни.

Багашагтаа би ходо эсэбэб, амархам гэжэ, эрхэм ехэдэһнээ ехэнхидэ, эжыдэ тума яма болохоб. Тийгэхэдэм эжымни нэгэтэшы шангаар хаража гү, али элдэбээр шангааршы дуугараагүй юм. «Амарыш даа, горхондо ошо, шунгаад, тэнхэ орошохо бизэш, хүбүүм», - гэхэ.

Үбһэ хурялгын ажалай сайлалгын забарта сайлажа хуухадаа, тэнгэри, хада уулануудай оройнууды шэртэжэ: «Хөөрхы даа, нигээд лэ мэдэнгүй байхадамнай, намарай шэнжэ хаа-яагүй орожо эхилшээб даа, - гэхэ. Тэрэ сагай хуули засагай хатууда юм һэн гү, али зон бүхыдөө засаг түрээ хүндэлдэг, сахидаг хадаа юм гү - колхозой сабшаланһаа холо, бургааһан, хадын ташалангаар лэ бухалшалагша бэлэйбди. Эндэ тэндэ 1-2 бухал сабшажа, тэдээнээ тармуурнуудайнгаа эшэнүүд дээрэ үргэжэ суглуулхадби. Хахад һара ябажа, нэгэ обоохой, болдогор нэрэтэй юмые сомоо болгошо һэмди.

Иимэл хүн байһан юм даа, миний эжы, Буряадай түрүүшын эхэнэр - дархан, баряша, оёлошо, барилгаша, намда, үргэһэн хүбүүндэ, энэ дэлхэйн эгээл зөөлэн, энхэргэн, дүтэ һанаха амиды бурхамни, Долгор Доржеевна Логинова - ЭХЭМНИ!

Виктор БАНДЕЕВ,
хүбүүнинь.

«Нютагай домогуудһаа»

“МИНААХАЙЕ МЯНГА БОЛГОХОБ”

Түрлөө түрэл тоонтомни
Түүхээр баян нютаг юм.
Төөби таабайн харуултай
Тэнюун амгалан нютаг юм.

Нээрэшы, миний түрэнн Захамнайн аймагай Хуртага нютаг түүхэ домогуудаар баян юм. Жэшээ болгон, нютагайнгаа үбгэ эсэгын уг изагуур тухай домог хөөржэ үгэхэм.

Урдын урда сагта монгол уг гарбалтай зарим зон Монголһоо тэрэбэжэ, Буряад нютагуудта нүүжэ ерэхэн байна. Тэрэл үедэ Минаахай гэжэ нэрэтэй буряад хүн

Монголһоо Бэшэгтэ хабсагайн замаар нүүжэ, Түнхэнөөр тойрожо, Галууга нуурай хажууда ажаһууба. Минаахай үншы болонгүй, тэрэ нютагһаа ябаха болобо. Юундэб гэхэдэ, нэгэ хүбүүндэнь томо шу-буун гэнэ хээ. Тийгээд лэ тэрэ тааруу газар бэдэрһээр, газар уһа шэнжэлһээр ябатараа, Хуртага нютагта гурбан хүбүүдтээ ерээжэ нютагжаһан түүхэтэй юм.

Тэрэ сагта Хуртагада Наринай гү, али Булагай дободо ганса айл, Хангид-Заарин гэжэ алдартай, Гэмсэн Балбар (Бала) гэжэ нэрэтэй, Өөлэд-хамниган угтай хүн

ажаһуугаа һэн.

Хангид-Заарин наһа барахынгаа урда тээ һүүлшынхы Баруун ууладаа гаража, ургажа байһан дүрбэн тэгшэ мододы тэмдэглэбэ. Тэрэнэй наһа бараһан хойно, хүбүүдын тэдэ модод дээрэ саха хэжэ, эсэгээ тэрэн дээрэ табиха байгаа. Хангид-Заарин хүбүүдэ тэмдэглэһэн мододыемни олоод ерэгты гэжэ эльгэхэдэнь, гурбынь олоод, нэгынь олонгүй, ондоо модо отолжо зоогоод бусаа.

Тийхынь мэдэжэрхэн Хангид-Заарин ехээр сухалаа хүрээжэ, Минаахайе эльгээбэ.

Минаахай булта дүрбэн мододынь оложо, саха хээд бусаһан гэхэ. Хангид-Заарин сэдхэлээ ханажа, наһа барахадаа: «Өөлэд-хамниганай үрэ һадаһа таһалжаб, харин Минаахайн үрэ хэдэн мянган жэлдэ харахаб, һахихаб», - гэжэ хэлэһэн юм гэхэ.

Тэрэ гэрэнһээ хойшо манай нютагта Минаахайһаа тараһан хэдэн үрэ һадаһан баян тарган ажаһуудаг, харин Баруун уулада, Хангид-Заариние табиһан газарта, жэл бүри ехэ тахилга тахидаг заншалтай болонхой.

Сэсэгма ХАНДУЕВА,
8-дахи классай хурагша.

СҮЛӨӨ САГ - СЭНТЭЙ САГ

РАСПИСАНИЕ ХУРАЛОВ ИВОЛГИНСКОГО ДАЦАНА

«Начинайте с сегодняшнего дня практику десяти благих деяний незамедлительно».

ХII Пандито
Хамбо лама Итигэлов.

Молебны проводятся в Иволгинском дацане ежедневно. Каждого 8, 15 и 30 дня по лунному календарю служатся молебны «Отошо», «Ламчог Нинбо» и «Мандал Шива». Каждый понедельник и пятницу проходит обряд по ушедшим «Лного намши».

Каждый 29-й день лунного месяца проходит хурал «Арбан Хангал», посвященный десяти Защитникам Учения.

Приглашаем всех желающих принять участие в молебнах.

СОГЧЕН ДУГАН

21 апреля - Банзарагша (для детей). Начало в 9:00.

21 апреля - Хурал, посвященный XVII Пандито Хамбо Ламе Лубсан Нима Дармаеву (с. Нижний Бургалтай, Джидинского района).

22 апреля - хуга намши (за ушедших). Начало в 9:00.

23 апреля - Алтан гэрэл. Начало в 9:00.

24 апреля - Цэдо (за долголетие). Начало в 9:00.

24 апреля - Намсарай (за финансовое благополучие). Начало в 11:00.

25 апреля - хуга намши (за ушедших). Начало в 9:00.

26 апреля - Доржо Жодбо. Начало в 9:00.

26 апреля - День поклонения Богине Янжиме (с. Яригта Баргузинского района).

27 апреля - Юм, Нити, Додигалсан. Начало в 9:00.

28 апреля - Сундуй. Начало в 9:00.

29 апреля - хуга намши (за ушедших). Начало в 9:00.

30 апреля - Табан Харюулга. Начало в 9:00.

1 мая - Алтан гэрэл. Начало в 9:00.

САХЮУСАН ДУГАН

Ежедневно с 8:00 в Сахюусан дугане проводится служба «Балдан Лхамо ба Жамсаран Сахюусан».

24 апреля - Намсарай (финансовое благополучие). Начало в 11:00.

ЖУД ДУГАН

«Ямандага». Начало в 9:00.

«Табан харюулга» (Сагаан Шухэртэ, Хамчу Нагво, Дорже Намжом, Шераб Нимбу, Ногоон ба Сагаан Дара Эхэ) на бурятском языке. Начало в 14:00.

22 апреля - Сандуйва Зажуд. Начало в 9:00.

23 апреля - Мандал Шива. Начало в 9:00.

24 апреля - Ямандага, Намсарай сахюусан. Начало в 11:00.

26 апреля - Жадамба. Начало в 9:00 и 14:00.

27 апреля - Дэмчог идам. Начало в 9:00.

27 апреля - Цэдо (за долголетие). Начало в 14:00.

29 апреля - Сандуйва Зажуд. Начало в 9:00.

30 апреля - Ямандага, Шернин Дуддог. Начало в 9:00 и 14:00.

ГУНРИГ ДУГАН

Ежедневно проводится служба «Гунриг хурал». Начало в 10:30 (в Дари Эхын Сумэ).

Будда Вайрочана (бур. Гунриг, тиб. Нампар Нангдээ, букв. «Солнечный», «Лучезарный») - один из пяти Дхьяни-Будд, Будда Самбохогакая, символизирующий изначальную мудрость абсолютного пространства.

Гунригай ного намши - служба за ушедших.

ЧОЙРА ДУГАН

Ежедневно проводится служба, посвященная Защитникам Учения Гомбо и Гонгор Сахюусанам. Начало в 9:00.

Гомбо Сахюусан (Шестирукий Махакала) - проявление Бодхисаттвы Авалокитешвары в гневной форме. Гонгор Сахюусан (Белый Махакала) считается не только подателем богатств, но и силы, знания и духовности.

С понедельника по субботу проводится хурал на бурятском языке: «Табан харюулга» (Сагаан Шухэртэ, Хамчу нагбо, Доржо Намжом, Шэрнин, Ногоон ба Сагаан Дари Эхэ). Начало в 14:00.

Можно заказывать обряд: «Шэрнин Дуйдод», «Мандал Шива».

МААНИИН ДУГАН

Ежедневно Доржо Жодбо, Санжад Монлам. Начало в 11:00 ч.

21 Апреля (19) - Юрөөл. Начало в 14:00.

22 Апреля (20) - Зургаан юрөөл. Начало в 14:00.

23 Апреля (21) - Табан харюулга (Сагаан Шухэртэ, Хамчу нагбо, Доржо Намжом, Шэрнин, Ногоон ба Сагаан Дари Эхэ). Начало в 14:00.

24 апреля - Алтан Гэрэл. Начало в 9:00.

25 апреля - Юрөөл. Начало в 14:00.

26 апреля - Сунды (собрание сутр). Начало в 14:00.

27 апреля - Сунды (собрание сутр). Начало в 14:00.

28 апреля - Юрөөл. Начало в 14:00.

29 апреля - Зургаан юрөөл. Начало в 14:00.

30 апреля - Табан харюулга (Сагаан Шухэртэ, Хамчу нагбо, Доржо Намжом, Шэрнин, Ногоон ба Сагаан Дари Эхэ). Начало в 14:00.

ЭТИГЭЛЭЙ ХАМБЫН ОРДОН

Ежедневно проводится «Шалши Сахюусан». Начало в 8:00.

Шалши Сахюусан - это Четырехликий Махакала.

ДАРА ЭХЫН СУМЭ

Ежедневно проводится служба «21 Дари Эхэ». Начало в 9:00.

Практика Зеленой Тары помогает преодолеть страх и беспокойство; почитающие ее также верят, что она способна исполнять желания, устранять все виды страдания и приносить счастье. Когда к Таре обращаются с призывом, она немедленно спасает от восьми видов бедствий.

Телефон горячей линии:
8-800-100-3-108

АФИША
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БУРЯТСКИЙ АКАДЕМИЧЕСКИЙ ТЕАТР
ДРАМЫ ИМ. Х. НАМСАРАЕВА

23, суббота 18:00

Д. Мэндсайхан «ЭХЭ» (Мать) драма

В колледже искусств им. П.И. Чайковского

25, понедельник 11:00, 15:30

В. Массальский «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧИК ИЛИ
НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ БУРАТИНО» сказка

В ГРДТ им. Н.А. Бестужева

26, вторник 11:00, 15:00

Г. Башкуев «АЛИ-БАБА, СОРОК РАЗБОЙНИКОВ И ОДИН УЧЕНЫЙ ПОПУГАЙ» сказка идет на русском языке В ГРДТ им. Н.А. Бестужева

27, среда 18:00

Н. Шабаев «ГЭРТЭЭ БАЙДАГ БОЛОХОМНИ» (Отныне я буду жить дома)

Почти комедия В ГРДТ им. Н.А. Бестужева

30, суббота 18:00

Г. Башкуев «ШЭНЭ НАМГАН» (Новая жена) комедия

В колледже искусств им. П.И. Чайковского

Спектакли идут в синхронном переводе на русский язык.

Наушники выдаются при предъявлении паспорта.

Справки по тел.: 22-25-37, 66-80-41

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ РУССКИЙ ДРАМАТИЧЕСКИЙ ТЕАТР
ИМ. Н.А. БЕСТУЖЕВА

22, пятница 12:00, 16:00

«ЧУДО-КОЛОКОЛ» сказка-мюзикл в 2-х действиях А. Зайцевский

23, суббота 12:00,

«ЛЕТУЧИЙ КОРАБЛЬ» музыкальная сказка в 1 действии В. Ткачук

18:00 «СЛИШКОМ ЖЕНАТЫЙ ТАКСИСТ»

эксцентрическая комедия в 2-х действиях, Р. Куни

24, воскресенье 18:00

«ЭТИ СВОБОДНЫЕ БАБОЧКИ» блюз в 2-х частях, Л. Герш

28, четверг 16:30

Творческий вечер заслуженного деятеля искусств БРОЙКО Вадима

Михайловича «ГОРЕ ОТ УМА» комедия в 2-х действиях А. Грибоедов

30, суббота 12:00

ПРАЗДНОВАНИЕ СВЕТОЙ ПАСХИ

18:00

«ON, ONA, ОКНО, РОКОЖНИК» angliska comedia v 2-h actah, Р. Куни

Касса: 23-50-10, 23-51-71

БУРЯТСКИЙ РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ТЕАТР КУКОЛ «УЛГЭР»

21, четверг 14:00

Ш. Нимбуев «ЗАРХАЙ - СЫН ТАРХАЯ»

22, пятница 14:00

Ш. Нимбуев «ЗАРХАЙ - СЫН ТАРХАЯ»

23, суббота 12:00, 14:00

Г.-Х. Андерсен «РУСАЛОЧКА»

24, воскресенье 12:00, 14:00

Г. Остер «КОТЁНОК ПО ИМЕНИ ГАВ»

27, четверг 14:00

М. Батоин «ХУН-ШУБУУН» (НЕБЕСНАЯ ДЕВА - ЛЕБЕДЬ)

28, пятница 16:00

Э. Жалцанов «ДЕРСУ»

29, суббота 12:00, 14:00

Ш. Перро «КРАСНАЯ ШАПОЧКА»

30, воскресенье 12:00, 14:00

«МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМОЧКА»

Справки по тел. 21-37-64, 66-80-20

БУРЯТСКАЯ ГОСУДАРСТВЕННАЯ ФИЛАРМОНИЯ

22, пятница 16:00

Благотворительный марафон по сбору средств на возрождение Шулуутского дацана «ГАНДАН ДАРЖАЛИН»

23, суббота 12:00,

Концерт учащихся музыкально-гуманитарного лицея им. Д. Аюшеева

«МУЗЫКА РОДНОЙ БУРЯТИИ»

15:00

Концерт учащихся детской школы искусств №3

«ЦВЕТИ, БУРЯТИЯ»

28, четверг 18:30

Сольный концерт Натальи ЮРГИНОЙ (сопрано)

29, пятница 18:00

Отчетный концерт учащихся детской школы искусств №4

30, суббота 15:00

Концерт учащихся детской школы искусств №5

«ИЗ ГЛУБИНЫ ПРОШЕДШИХ ЛЕТ»

Справки по тел.: 21-51-27

КОНЦЕРТЫ

26, 27, 28 апреля в концертном зале ДК «Рассвет» театр песни и танца «Байкал» представляет шоу «БЛЕСК АЗИИ».

21 апреля в 18.00 в ГРДТ им. Н.А. Бестужева состоится концерт хора им. М. Пятницкого.

25 апреля - отборочный тур регионального конкурса народного танца «Цветок Байкала».

«Организатор торгов - конкурсный управляющий Романов В.Ю. сообщает, что 02.06.2011 г. в 12-00 по адресу: Республика Бурятия, г. Улан - Удэ, ул. Лимонова, 3, состоится открытый аукцион по продаже имущества ИП Бардахева В.М.:

- ЛОТ №1 - нежилое помещение, общей площадью 235,7 кв.м., номера на поэтажном плане литер А2:1, 2, 2а, 3-14, условный номер 03:23:000000:41/2000-000016, расположенное по адресу: Республика Бурятия, г. Улан-Удэ, ул. Ключевская, д. 40.

Начальная цена лота - 5 082 248 (пять миллионов восемьдесят две тысячи двести сорок восемь) руб.

Шаг аукциона 10 (десять) % от начальной стоимости по каждому лоту.

Победителями торгов признаются участники,

предложившие наиболее высокую цену за выставленный на продажу Лот.

Победители торгов обязаны заключить с Продавцом договора купли - продажи в течение 10 дней и оплатить стоимость имущества, установленную по результатам торгов, не позднее 30 дней со дня подведения итогов торгов.

Время подведения итогов торгов - дата проведения торгов.

Для участия в торгах претенденты обязаны оформить Заявку, заключить договор о задатке и внести задатки в срок не позднее 17:00 «31» мая 2011 г. в размере 25 (двадцать пять) % от начальной цены каждого Лота на расчетный счет ИП Бардахева Валерий Маркович, ИНН 032500327871, №4080281010000004972, в ОАО АК «Байкал-банк» г. Улан-Удэ, к/с 3010181020000000736, БИК 048142736 или в кассу должника.

Ознакомление с условиями торгов, характеристиками объектов торгов, иной информацией по торгам и прием заявок проводится по адресу: 670002, Республика Бурятия, г. Улан-Удэ, ул. Лимонова, д. 3, офис конкурсного управляющего В.Ю. Романова с 10-00 до 12-00. Заявки принимаются только в указанной форме, заявки, направленные по почте, электронной почте, не принимаются и не рассматриваются.

К заявке должны быть приложены следующие документы:

для юридических лиц:

подтверждение оплаты задатка, заверенные копии устава, свидетельства о государственной регистрации, присвоении ОГРН, о постановке на налоговый учет, выписка из ЕГРЮЛ;

решение органа управления юр.лица о приобретении имущества; документы, подтверждающие полномочия лица, подающего заявку.

для физических лиц:

подтверждение оплаты задатка, копия паспорта.

Дополнительная информация по тел.:

(301-2) 44-52-12.

ВЫШЛИ В СВЕТ 2 КНИГИ ВИКТОРА ШОНО

НОВАЯ КНИГА

«У ОЗЕРА ЦАГААН-НУУР» - путевые заметки о современной Монголии. Менталитет жителей соседней страны, быт и нравы кочевников. Великолепная и нетронутая природа величественной и таинственной Дархадской котловины Хубсугульского аймака Монголии, где до сих пор практикуется самый древний вариант монгольского шаманизма. Автор присутствовал на обрядах чёрных шаманов-дархатов и воочию убедился в силе духов этих священных мест.

Автор выражает благодарность и почтение сабдаку (духу) озера Цагаан-Нуур, молодой красивой женщине, позволившей написать эту вещь за девять дней.

«ПЕПЕЛ НА ЛАДОНИ» - роман-исповедь автора о двойственности души, присущей нам с рождения. В романе отражена яростная борьба и белого и чёрного начала в человеке, ведь в человеке заложено многое. Почему именно любовь способна сотворить чудо и спасти человека, летящего в пропасть зла подобно метеориту? Каким образом полыхающий священный огонь любви способен противостоять черным силам?

В романе «Пепел на ладони» автор даёт свой ответ, многие сцены написаны в пограничном состоянии меж двух миров, некоторые (это правда, как бы это не было парадоксально) написаны набело, без помарок. Поток фраз течет ровно и последовательно, плавно заполняя сюжет, где невозможно выбросить ни строчки, чтобы не потерять смысл мысли. Автор посвящает роман своим родителям - Ивану Сахаровичу и Марии Алексеевне.

Выражает благодарность и почтение священным местам Дархадской котловины Хубсугульского аймака Монголии, овевяной легендами, людям, населяющим этот суровый, но благодатный край; стране, давшей миру человека тысячелетия - Чингисхана.

По вопросам приобретения книг обращаться по тел.: 8-964-405-75-08.

ХҮН ЖАРАНАЙ САГААГШАН ТУУЛАЙ ЖЭЛ

ХАБАРАЙ АДАГ ХАРА ЛУУ (ЕХЭ) НАРА

6 САГААН МЭНГЭТЭЙ, ГАЛ НУУДАЛТАЙ

Бэлигэй 23, апрелин 25, нохой үдэр, понедельнигтэй үйлэ алиниие бүтээбшье бүтээхэ. Хулгана, хонин, бар, морин жэлтэндэ хайн. Шэмэг зүүхэ, эм найруулха, равнайла, дасан, дуган ба шүтээн бодхохо, худалдаа хэхэдэ ехэ хайн. Баяр, хурим хэхэ, хубсаһа үмдэхэ, бүжэг хатар, наада хэхэ, хэшэг даллага абаха, бурхан, тэнгэри, лусые тахиха, бэри абаха, гэр бариха, хубсаһа эсхэхэ, холо газар бусадай нютагта ошохо, «Жинсрэг» бүтээхэ, дайсаниие номгодохо, харюулга балин гаргаха, үхибүү тэжээхэ, урлаха ухаанда нураха, хурал суглаа хэхэ, заргалдаха, агнаха, модо нуулгаха, байшангай хуури тахиха, «Цэдуб» уншуулха, инагы хуряаха, эм ууха, эмшэлхэ, хулгайшаниие мүрдэхэ, захиргаанай ажалшан болохо, тушаал хүлээн абахада хайн. Тахья, гахай жэлтэндэ муу. Замда гараха, эд агуурһа, эрдэни газашань үгэхэ, мал абаха, гаргахадэ ехэ муу. Ном соносохо, худаг малтаха, ажалшаниие абаха, туһа хэрэгий бүтээхэ, нүүдэл хэхэ, нюуса зүблөө хэхэ, дэмы яриха хөөрөхэ, үнэ угааха, модо таһалха, тангариглаха, эмгэн, үбгэн үхэбэл, хэшэгэй хүрэн эбдэрхэ, хүрэнгэ зараха, хургуулида орохо, багша шаби болохо, үри зээли абаха, эхэнэр хүниие төөнхэ, хүрэг дүрэ зурахада муу. **Һайн сагынь:** 8 ч 40 м – 10 ч 40 м, 14 ч 40 м – 18 ч 40 м, 20 ч 40 м – 22 ч 40 м.

Үнэ абхуулхада, алдар түгэс жаргалантай болохо.

Бэлигэй 24, апрелин 26, сагаагшан гахай үдэр, вторникто наһанһа хагасаха болоно. Хутагын ирэ үдэртэ – зүү тахиха, ханаха, төөнхэ, хутага мээс хурсадаха, операци хэхэдэ муу. Хулгана, нохой, могой, морин, гахай жэлтэндэ хайн. Худалдаа хэхэ, бурханиие тахихада ехэ хайн. Мал гаргаха, дайсан, тодорые номгодохо, хэшэг даллага абаха, субарга бодхохо, гэрбариха, хубсаһа эсхэхэ, холо газар бусадай нютагта ошохо, ажалшаниие абаха, ехэ үйлие эхилхэ, «Цэдуб», «Намсарай» уншуулха, ваан үгэхэ, ном номлохо, хурим найр хэхэ, милаан хэхэ, лама болохо, тарни тоолохо, харюулга хэхэ, ногтуу галзуе номгоруулха, «Жабтуй» бүтээхэ, угаал хэхэ, сахюусанда мүргэхэ, эхэнэрие дуудаха, үнэ хиргаха, элшэ эльгээхэ, эд таваар абаха, агнаха, шаби болохо, бэшэг үргэхэ, будаха, шорой малтахада хайн. Бэшэн, тахья жэлтэндэ муу. Бэри абаха, хүдөөлхэдэ ехэ муу. Эм найруулха, замда гараха, хэрүүл, тэмсэл хэхэ, эсэргүүсэхэ, нүүдэл хэхэ, равнайла, малтаха, хобхолхо, зураг зураха, худаг малтаха, тангариглаха, хурал суглаа хэхэ, хуншуу хэрбоһо гаргаха, бузар хэхэ, бэлбэсэн эхэнэртэ ошохо, модо таһалха ба гэмтээхэ, уулада абирхада муу. **Һайн сагынь:** 6 ч 40 м – 8 ч 40 м, 10 ч 40 м – 14 ч 40 м, 18 ч 40 м – 22 ч 40 м.

Үнэ абхуулхада, үбшэн гараха.

Бэлигэй 25, апрелин 27, хара хулгана үдэр, средада согы олохо болоно. Хутагын ирэ үдэртэ – зүү тахиха, ханаха, төөнхэ, хутага мээс хурсадаха, операци хэхэдэ муу. Луу, нохой жэлтэндэ ехэ хайн. Хулгана, үхэр, бар, бэшэн, гахай жэлтэндэ хайн. Баяр хурим хэхэ,

худалдаа аралжаа хэхэ, хубсаһа үмдэхэ, шүтээниие бариха, замда гарахада ехэ хайн. Шэмэг зүүхэ, бүжэг хатар, наада хэхэ, эдые бүтээхэ, хэшэг даллага абаха, үзэг, зурхайда нураха, түшэмэл болохо, модо, ногоо тариха, «Дашизэгбэ», «Дашидондуб» номууды уншаха. Туһа хэрэгий бүтээхэ, бурханиие тахиха, шадал хорихо, модо абаха, үхэр ба мори абаха, хургуулида орохо, үриэ нэхэхэ, зураг зураха, хүрэгдүрсэһинилэхэ ба бүтээхэ, шорой малтаха, гэрэй хэлсээ хэхэдэ хайн. Морин жэлтэндэ ехэ муу. Могой, хонин жэлтэндэ муу. Хүдөөлхэ, бэри абаха, мори урилдуулхада ехэ муу. Хубсаһа эсхэхэ, ажалшаниие абаха, үхибүү абаха, үзэл үзэхэ, зохилдохо, найрамдаха, шуһа гаргаха, хуншуу хэрбоһо гаргаха, зарга тэмсэл хэхэдэ муу. **Һайн сагынь:** 10 ч 40 м – 12 ч 40 м, 14 ч 40 м – 16 ч 40 м.

Үнэ абахада, шодон үбдэхэ.

Бэлигэй 26, апрелин 28, харагшан үхэр үдэр, четвергдэ сахилгаан мэтэ буухын аюул ерэнэ. Могой, тахья жэлтэндэ ехэ хайн. Бар, туулай, хулгана, бишэн, морин жэлтэндэ хайн. Замда гараха, бэри абаха, буянай үйлэ хэхэ, шүтээниие бариха, модо нуулгаха, мори, үхэр абахада ехэ хайн. Хулгай, дээрмэһээ нэргылхэ, үзэгэй эрдэм ухаан, шэдин хүшэндэ нураха, ном номлохо, соносохо, эм найруулха, түшэмэл болохо, модон, ногоо тариха, газар малтаха, урлаха, наада хэхэ, мал худалдаха, хутага урлаха, дарханай үйлэ, бурханиие тахиха, хэшэг даллага абаха, нүгэлөө наманшалха, нүүдэл хэхэ, амаратгай ушарха, ваан үгэхэ, үрэ таряа абаха, хангай гэр нэхэхэ, агнаха, загаһа бариха, засаг захиргаанай ударидагша ажалшан болохо, тушаал хүлээн абахада хайн. Хонин жэлтэндэ ехэ муу. Үхэр, луу, нохой жэлтэндэ муу. Хубсаһа эсхэхэ, худалдаа аралжаа хэхэ, байшангай хуури тахиха, үнэлдэхэ, зүблэлдэхэ, «Жабтуй» бүтээхэ, угаал хэхэ, зальбарха, гашуудаха, буртаг хэхэ, бузар хэхэ, операци хэхэ, үргэмжэлэл хүлээн абаха, бэшэг үргэхэдэ муу. **Һайн сагынь:** 8 ч 40 м – 10 ч 40 м, 14 ч 40 м – 16 ч 40 м, 20 ч 40 м – 22 ч 40 м.

Үнэ абахада, амгалан жаргалтай болохо.

Бэлигэй 27, апрелин 29, хүхэ бар үдэр, пятницада хэлэ ама болоно, айха болоно. Морин, тахья жэлтэндэ ехэ хайн. Могой, нохой, хонин жэлтэндэ хайн. Лама болохо, эм найруулха, замда гараха, бэри абаха, хүдөөлхэ, буянай үйлэ хэхэ, равнайла, «Жинсрэг» бүтээхэдэ ехэ хайн. Дайсаниие дараха, сахюусаниие тахиха, хурим найр хэхэ, ухаанда нураха, бурханиие тахиха, мал худалдаха абаха, ажалшаниие абаха, амараг нүхэр болохо, худалдаа аралжаа хэхэ, нүхэрие шүтэхэ, байшангай хуури тахиха, ваан үгэхэ, урлаха ухаанай үйлэ хэхэ, нүхэрие эрижэ олохо, хэшэг даллага абаха, модо хухалха, тангаригые хааха, дасан дуганиие нэргээхэ, ном номлохо, модо абаха, эмшэлхэ, багша шаби болохо, шадал хорихо, хургуулида орохо, будаха, үриэ нэхэхэ, эд таваар, үри зээли абахада хайн. Бар, туулай, бишэн жэлтэндэ муу. Үри зээли түлэхэ, нүүхэ, хубсаһа

эсхэхэ, ажалшаниие абаха, эм ууха, «Жабтуй» бүтээхэ, угаал хэхэ, солиг гаргаха, үхибүү хүлдэ оруулха, газар малтаха, нохой абаха, хүрэг һиилэхэ ба бүтээхэ, эдэнэй гэр барихада муу. **Һайн сагынь:** 6 ч 40 м – 8 ч 40 м, 12 ч 40 м – 14 ч 40 м, 16 ч 40 м – 20 ч 40 м.

Үнэ абахада, сэдьхэл амгалан болохо.

Бэлигэй 28, апрелин 30, хүхэгшэн туулай үдэр, субботодо эд элбэг, баялиг болоно. Хонин жэлтэндэ ехэ хайн. Гахай, үхэр, бар, туулай, бэшэн жэлтэндэ хайн. Хубсаһа үмдэхэ, шэмэг зүүхэ, эд малые абаха, эм найруулха, худалдаа аралжаа хэхэдэ ехэ муу. Баяр хурим хэхэ, бүжэг хатар, наада хэхэ, «Цэдуб», «Намсарай» уншуулха, худаг малтаха, барилгын үйлэ хэхэ, замда гараха, ажалшаниие абаха, хүдөөлхэ, «Дашизэгбэ», «Дашидондуб» номууды уншаха, хаан, түшэмэлтэй уулзаха, буянай үйлэ хэхэ, лусые тахиха, үгэлгэ үгэхэ, бурханиие тахиха, хубсаһа урлаха, гэр бариха, засаг захиргаанай ударидагша ажалшан болохо, будаха, мал хүрэглэхэдэ хайн. Хулгана, тахья жэлтэндэ муу. Бэри абахада ехэ муу. Эд газашань үгэхэ, хэшэг даллага абаха, үзэл хэхэ, үбшэнтэниие анха газашань гаргаха, дасан дуган байгуулха, нүүдэл хэхэ, нохой худалдаха абаха, бэлбэсэн эхэнэртэ ошохо, «Жабтуй» бүтээхэ, угаал хэхэ, нялхые газашань гаргаха, нүдөө эмшлүүлхэ, тушаал хүлээн абаха, агнаха, загаһа бариха, хургуулида ороходо муу. **Һайн сагынь:** 12 ч 40 м – 14 ч 40 м, 16 ч 40 м – 18 ч 40 м.

Үнэ абахада, хэрүүл болохо.

Бэлигэй 28, майн 1, улаан луу үдэр, воскреснидэ эд бараа арьбажана. Бишэн жэлтэндэ ехэ хайн. Луу, хулгана, гахай, хонин жэлтэндэ хайн. Хурим найр хэхэ, буянай үйлэ хэхэ, бурханиие тахиха, «Жинсрэг» бүтээхэ, лусые тахиха, дайсаниие номгодохо ехэ хайн. Мал гаргаха, равнайла, ваан үгэхэ, түшэмэлдэ тушааха, таряа тариха, мори хургаха, эм найруулха, лама болохо, номдо нураха, шүтээн бодхохо, «Цэдуб», «Намсарай» уншуулха, мал худалдаха абаха, туһа хэрэгтэй үйлэ хэхэ, харюулга балин гаргаха, үзэл үзэхэ, түмэр урлаха, эмтэй газарай эзэниие тахиха, бээе угааха, хубсаһа үмдэхэ, ном заалгаха, бэшэг үргэхэ, гэр бариха, шэнэ гэртэ орохо, тушаал хүлэжэ абаха, засаг захиргаанай ударидагша ажалшан болоходо хайн. Нохой, үхэр, бар жэлтэндэ муу. Ханаха, төөнхэ, бэри абаха, онгосо тахиха, хүдөөлхэ, сөөрмө, һубаг татахада ехэ муу. Байшангай хуури тахиха, хубсаһа эсхэхэ, эд агуурһые газашань үгэхэ, замда гараха, хүүргэ заһаха, газар малтаха, гашуудаха, ехэ үные гаталха, загаһа бариха, тангариг тахиха, нүүдэл хэхэ, шулуу хобхолхо, модо хухалха, хүрэг дүрсэ зураха, үри зээли абаха, толгойн үбшэн заһахада муу. **Һайн сагынь:** 8 ч 40 м – 10 ч 40 м, 14 ч 40 м – 18 ч 40 м, 20 ч 40 м – 22 ч 40 м.

Үнэ абахада, хэрүүл болохо.

Буддын шажанай Сангхын зурхайша лама Лобсан Чойзин (СОТНИКОВ И.В.).

СОНОСХОЛ

Зүүн зүгэй зуун шэдин аргаар эмшэлдэг Бай Шугуан эмшэндэ хандажа аргалуулхыетнай «У-ТУЭЛЬ» гэнэн хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэм урина. Үе мүсын, гэдэхэ доторой, зүрхэ худалай үбшэнгүүдые тэрэ аргалдаг юм.

Улаан-Үдэ хотын Терешковагай үйлсын 2 «В» хаягаар оршодог («Баянгол») худалдаа наймаанай түбэй 309-дэхи кабинеттэ үглөөнэй 9 саһаа үдэсын 18 саг хүртэр тэрэ эрхэтэдые хүлээн абана.

Иимэ утаһаар хонходохо болохо: 8-924-652-40-27; 45-63-81. Воскресени – амаралтын үдэр. 13.00-14.00 – үдэрэй забһарлал.

ЗАЯА НАЙТАЙ, ЗАНГААР

НАЙХАН НҮХЭРНАЙ

Ойв баяр

Үлэгшэн нютаг соогоо солотой суутай дайнай болон ажалай ветеран Цырендоржи Дашиевич Гармаевай дүрбэдэхи үринь боложо, Шагдаржаб хүбүүн 1951 оной хабар алтан дэлхэйдэ түрэн бэлэй. Аханар, эгшэнэр, дүүнэр сооһоо онсо илгаатай, илангаяа шог дуутай, дэлгэр абари зантай, бидэнэр үетнөө наада зугаагаараа мүнөөшье болотор хүхэжэ, баярлуулжа ябадаг ёһотойл нүхэрнай юумэл да. Иимэ хүнүүд тухай зоной хүн гээд хэлсэдэг.

Ивалгын гидромелиоративна техникум дүүргээд, нютагтаал ажаллахааа зорее һэн. Наһанайнгаа нүхэр Галина Содномовнатай шэбэнэхээ нэгэ үгэтэй тааран, дүшөөд жэл соо дүүрэн хэшгэтэй, үри

хүүгэдэр, ашанар, зээнэрээр үнэржэн ажаһууна.

Эдэ хоёрнай нютагай шарай болохо зон. Фермернүүд болоһоор үнинэй, хонин ажалдаа ябаһаар. Байдалда дарагдаагүй, байдалаа үргөөд ябадаг гээ һаа, бата зүбөөр хэлэгдэн гээшэ.

Шагдаржаб Цырендоржиевич, 60 наһа гүйсэһөөршни, жабхалан ехэ ойгооршни шамаяа амаршалаад, нимэл арьбажалтай баян, амгалан тэнюун, зон соогоо золтой, олон соогоо одотой ябахыеш хүсэнэбди. Панаһан бодоһоншни наадгүй бүтэжэ байг, хүсэһэн зорихоншни хүсэтэй шадалтайгаар бэлэжэ байг. Орон нютагай хажууна бурхад шамайемнай харалсан, үелһэн гансатаа үри хүүгэдэйнгөө анхаралаар хүрээлэгдэн, «алтан аба, эжы», «буурал үбгэн аба, хүгшэн эжы» гүүлэн, элүүр энхэ, эльгэ тэниглэн жаргажа гургажа һуухыеш хүсэнэбди.

Заяа найтай хубияа Залан гүйсэд эдлэжэ, Золтой, согтой, зугаатайа Зоригжол найхан ябыш даа!

Үлэгшэндөө суг һураһан үетэн нүхэдшни.

Манай хүндэтэ эжы ЛЮБОВЬ РИНЧИНОВНА энэ хабарай дулаахан, ургы сээсэгэй халбаржа байха үедэ 50 наһанайнгаа ой угтажа байна.

Эжымнай Загарайн аймагай Асагад хайхан нютагта тоонтогой. Сэхэ зантай, сагаан ханаатай. Мүнөө маанадайнгаа хүүгэдые хаража, гэртэ һуудаг. Эжыгэ энэ найхан дэмбэрэлтэ үдэрөөршни үнэн зүрхэнһөө ииэгэжэ амаршалнабди.

Табилан дэлгэр дэлхэй дээрэ Таби наһаа гүйсэблэши, Тангил найхан нүхэртгээ Танил нүхэдөө урибалши, Түрэл гаралшни бултадаа Талархан шамаяа амаршалнабди!

Талаангай, хэшгэтэй, буянтай Таатай ябахыешни хүсэнэбди! Хэһэн ажалшни бүтэсэтэй байг!

Хүбүүд, басагадшни бэлигтэй байг! Аша зээнэршни азатай байг! Үнгэтэ дэлхэйн һайниие Үнэн зүрхэнһөө хүсэжэ, Олон удаан жэлнүүдтэ Урматай, зоригтой ябыт даа!

Амаршалагшад: Чингис, Саян, Аюр - хүүбүүдынь, Андрей, ашанар, аха дүүнэр.

Улаан-Үдэ хото.

ПАВЛОВ

Анатолий Константиновичай

наһа бараһан ушараар нүхэдынь дүтын зондо, түрэл гаралдань гүнээгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Учредители: Президент, Народный Хурал, Правительство Республики Бурятия

И.о. гендиректора-гл. редактора - Т.В. САМБЯЛОВА
Редактор - Г.Х. ДАШЕЕВА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

И.М.Егоров, Б.Г.Бальжиров, П.Л.Носков, М.В.Калашников, И.В.Смоляк (Правительство РБ), А.С.Коренев, Ц.Б.Батуев, В.Р.Булдаев, Ц.Э.Доржиев (Народный Хурал РБ), Д.Б.Гуродармаева (зам. редактора), С.Б.Байминова (ответсекретарь), Н.Д.Бадмаринчова, Л.В.Очирова, А.А.Фадеева, В.Г.Гомбоева, Б.В.Балданов, В.Д.Дамдинова.

АДРЕС:
670000, г. Улан-Удэ,
ул. Каландаришвили, 23.
ГУП «Издательский дом
«Буряад үнэн»»
Учредитель -
Правительство
Республики Бурятия

Подписной индекс 73877
Газета зарегистрирована ФГУ
«Восточно-Сибирское
межрегиональное
территориальное
управление».
Регистрационный №Б0079
e-mail: unen@mail.ru

Газета набрана и сверстана в компьютерном центре Издательского дома «Буряад үнэн».
Отпечатано с готовых диапозитивов в ОАО «Республиканская типография» тиражом 4500 экз.
Объем 6 п.л.
670000, г. Улан-Удэ, ул. Борсова, 13.
Подписана в печать 24.02.2011 в 17.00
Общий тираж изданий ИД «Буряад үнэн» - 18000 экз.
Цена свободная.

ТЕЛЕФОНЫ: 21-54-54 - приемная, 21-68-08 - первый замгендиректора, 21-64-36 - редактор, 21-60-21 - замредактора, 21-60-21 - ответсекретарь, секретариат, 21-66-76 - компьютерный центр, 21-54-93 - отдел культуры и истории, 21-54-93 - отдел молодежи, 21-23-67 - бухгалтерия, 21-54-93 - отдел социальных проблем, 21-63-86 - отдел экономики и политики, 21-55-97 - издательский отдел, 21-54-93 - редакция журнала «Одон», 21-50-52 - подписка и распространение.

Редакция принимает печатные рукописи. Рукописи и фото не рецензируются и не возвращаются. Автор несет ответственность за представленные материалы. За содержание объявлений редакция ответственности не несет. Все справки у рекламодателя.

* Материалы на платной основе.
ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ - каб. 1, 13 (1 этаж),
Тел.: 21-62-62, тел./факс: 21-54-54

ДАРМАА ХАМБЫН ДАЯАН БИСАЛГАЛАЙ НЮТАГТА

Манай
уулзалганууд

Зэдын аймагай Дээдэ-Ториниин хургуулиин урилгаар М.Р. ЧОЙ-БОНОВ түрүүтэй Буряадай уран зохёолшодой бүлэг энэ нютаг хүрэгжэ, Ивалгын дасанай үндэсэ хуури табигша, хамба-лама Лубсан-Нима Дармаевай дурасхаалда зориулагдаһан уулзалгада хабаадаһан байна.

Эдэ хэд бэ гэбэл, Буряадай ахамад үсын уран зохёолшод Михаил Батонин, Дулгар Доржиева, Чингис Гурев, литература шэнжэлэгшэ, «Байгал» журналай редактор Виктор Жапов, уран гуурһаяа һаянай туршажа эхилһэн Сергей Доржиев болон Альберт Уланов болоно. Нютагай зүгһөө хургуулиин директор П.Л.Бадмаева түрүүтэй зон зохёолшодые халуунаар угтан абаа. Энэ хэмжээ ябуулга Буряад ороной Росси гүрэнэй бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойдо зориулагдаа.

ИВАЛГЫН ДАСАН ХААНА ҺАА ЭХИТЭЙБ?

Лубсан-Нима Дармаев 1890 ондо Торини аймагай Гэдээн-Нюгада түрэн юм. Долоон һаһатайһаа Сартуул-Булагай дасанда үгтөөд, габжа болотороо ургаһан, 20-ёод онуудай һүүл багаар энэ дасанайнгаа шэрээтэ болоһон намтартай. Хамалган хашалганай үедэ Наушки-Хяагта гэһэн түмэр харгын барилга дээр мууража унаад байхадань, һаһа дүүрээ гэжэ түрмын харуулашад ханаад, ханааб руу бэеын хаяжархиһан байгаа. Эгээл иимэ мэдээгүй хэбтэхэдэнь, Тори нютагай Сосоров Гомбожаб оложо, гэртээ асарһан, удаань Дээдэ-Торини зүүн хүндын жалгада бэеэ нюухадань, агы нүхэ оложо үгэһэн түүхэтэй.

Аяар гурбан жэл соо бисалгал хэжэ байһан энэ агы нүхэндэнь бидэниие, зохёолшодые нютагайхид абаашаба. Түүхын багша, хизаар ороноо шэнжэлэгшэ Б.Ч.Дамбаев экскурсовод болоо. Хадын хормойһоо өөдөө тэгэндэнь хүрэтэр шахуу модон гэшхүүр-лестницэ табсантуулан табигданхай, Дармаа хамбын даяанай газарта сэхэ хүргэнэ. Энэнь 263 табсан юм ха. Энээхэн өөдөө зүдхэн зүргөөр Дээдэ-Торини зон хамба ламада эдихэ ууха хоол

зөөдэг байгаа.

Арадаймнай түүхэдэ, бурхан шажан дэлгэрүүлгэдэ агуу үүргэ дүүргэһэн зүргэһэн, агы нүхэн лэ... Анхандаа бүтүү шэдхэ шэрэнгитэй ой байһанаа түймэр гараад, шэнгэрүүлжэрхиһэн, мүнөө эндэ һаруул. Газар доогуур холуур татан тодхоһон нариихан соргоор утан бадхан гарадаг һэн ха. Үбэлэй уга үдэшнүүдэй, зунай һэргэг һунинүүдэй үедэ үндэр санаарган номоо уншажа, маани мэгзэмээ эхэ хамаг амитан зургаан зүйлэй түлөө, эб найрамдалай, энхэ тайбанай түлөө зориулдаг байгаа. Шажан мүргэлэй дам саашадаа һаадгүй хүгжэхын түлөө, энэ хэрэгтэ өөрингөө оруулха үндэр үүргые зүгнэн мэдэрһэндэл мүргэл үргэлын хангайн хүсэнтэй ниилэн, бүри эршэтэй, бүтэхэнь дамжаггүй болодог һэн ха.

Эндэ, дэлхэе доһолгоһон зүришэлдөөн хөморолдоонһоо холо боди сэдхэлын бодото шанараа гүнзэгээрүүлэн, дүтын ерээдүйдэ өөр дээрэнь бууха үндэр заяа хубиие нэгһэн хүлээһэндэл бэлэй...

Эндэ ангуушан Нянтай Чой-доковтой уулзажа, засагта бэеэ тушаалгуулһан юм. Дахинаа түрмэдэ ороод, 1944 ондо табигдаһан байна. Дид хамба лама Хайдуп Галсановтай оборонын жасада мүнгэ зөөри суглуулжа эльгээгээ. Өөрһөө 34 мянган түхэриг оруулһан.

1944 ондо Буряад орондо буддын шажанай дасан байгуулха тухай зууршалгатайгаар Москва Сталинда ошоһон, зүбшөөл асарһан бэлэй. Энэнь түүхын, оюун ухаанай, хүзэг бишэрэлэй талаар хүгжэлтымнай агууехэ шата боложо үгэһэниинь, асари удха шанарын арад зоноймнай ухаанда үшөөл бодотоор мэдэрэгдээгүй мэтэл... Иигэжэ хамба-лама Дармаевай үүсхэлээр, хүтэлбэри доронь Ивалгын дасан баригдаһан.

Дайнай һүүлээрхи жэлүүдтэ Буряадай буддын шажангай талаар уласхоорондын харилсаанууд шэнэ шатада гараа. Дармаа хамба Эб найрамдалай тала баригшадай II болон III Бүхэсоюзна конференцинуудтэ хабаадаһан,

табан гүрэнүүдэй хоорондо Эб найрамдалай Хэлсээ баталха талаар Бүхэдэлхэйн Советэй уриалда хүзэгшэдэй гар табиулха талаар ехэ хүдэлөө үүсхэһэн байна.

Энэ дэлхэйтэй хахасан ошоходоо, Дармаа хамба хоёр гараа үбдэг дээрэ табяад, номоо уншажа хууһан түхэлдөө мордохон юм гэлсэдэг. Агууехэ багша ламын гэгээн дурасхаалы Буряадай олонитын, тэрэ тоодо дээдэ-ториниинхидай иимэ наринаар сахижа байхань саглашагүй буянай гэршэ гээшэл!

ЖЭГҮҮР БОДОЛ, ЖЭНХЭНИ СОЁЛ

Дармаа хамбын даяанай газарһаа буугаад, хургуулиин актова залда орожо, хүүгэдэй табигдан концерт хужарлан харабади. Ород хэлэ болон литературын багша Э.Н.Сономовагай, буряад хэлэ, литературын багша В.А.Дашиевагай, физкультурын багша Э.Д.Цынгунуовай хүтэлбэри доро богонихоншые һаа, яб гэмэ, ялас гэмэ программа бэлдэгдэһэн байба.

Зал соо сугларһан зоной хүндэлдэ бэлигээ харуулһан хүүгэдые нэрэ нэрээрнэ тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. 6-дахы классай хурагша Амгалан Будаев «Зүгь», 7-дохи классай хурагшад Валя Гармаева, Саяна Бадмаева «Эмжэгэн эдэ гарнууд», «Хоёр» гэһэн шүлэгүүдые уран гоёор уншаба. Баир Буянтуев «Наһанай нүхэр хайратай», багша Зоригто Цынгунув «Эжын найдал» гэһэн дуунууды ханхинуулаа. Хатаршадэй бүлэгүүд сугларагшадые һаа соогоо мүн лэ баярлуулба.

Улаан-Үдэһөө энэ үдэр ерэлсэһэн нютагай аза захатан З.Г.Тумуров Ц.Д.Н.Токтохоев хоёр амаршалгын үгэ хэлэхэдэ, Россиян арадай 3 артистда хүшөө бодхоохо хэрэгтэ гол үүргэ дүүргэһэн Матвей Рабдановичые дурдажа, баярые хүргэбэ.

Энэ уулзалгын эгээл хүндүүлхэй асуудал гэхэдэ, түрэлхи хэлэндэ хүүгэдые, эдир халааниие яжа хургахаб, хайшан гэжэ тэрэ зандань үлөөхэб гэһэн асуудал байгаа. Зохёолшод энээн тушаа һанамжаяа хэлэжэ, «Буряад үнэн» - «Дүхэриг» сонин соо, «Байгал»,

Дармаа хамбада нютагтань Доодо-Бургалтайда табигдаһан хүшөөгэй дэргэдэ

«Морин хуур», «Одон» журналнуудта толилогдожо байһан материалнууд тухай, гуурһаяа туршажа үзэжэ байһан залуушуул тухай хөөрбэ. Шэнээр гараһан номуудаа, журналнуудаа асаржа бэлэглэһэн, номой сангые баяжуулһан байна.

Энэ уулзалгада Дээдэ-Ториниин хургуулиинхиһаа гадуур Оёорой буряад болон ород хэлэнэй багшанар Э.Ш.Намсараева, Ц.Х.С.Доржиева, В.Л.Цыбекжапова, Ц.Б.Будаева, технологиин багша С.К.Аманжулов, Доодо-Ториниин хургуулиин директорэй орлошо, поэтесса Л.К.Семенова гэгшэд хабаадалсаа. Юрэнхыдөө, нэгэ бүлэгэй хууринуудай иигэжэ суглараад, бултанай һанаае зобоохон хөөрэлдөөндэ абьяастайгаар һанамжаяа хэлэжэ байхадань, ехэл таатай байба.

Пургуулиин директорээр олон жэлдэ ажаллаһан ажалай ветеран С.Л.Данзанова, Б.Ч.Дамбаев гэгшэд гансал дурасхаалай үгэ хэлээд хизаарлаа бэшэ, харин нютагайнгаа ерээдүйтэй холбоотойгоор бодомжолон хэлэбэ.

«Хамба ламанар Л.Н.Дармаев, Чой Василий, Буряадһаа Советскэ Союзай эгээл түрүүшын Герой Г.Гармаев, дэлхэйдэ суутай дуушад, жүжэгшэд С.Будажапов, Н.Гендунова, Д.Дашиев, элитэ эрдэмтэн С.Чагдуров, бусад олон Дээдэ-Торини сууе үргэнөөр дурдуулһан, суурхуулһан гэшэ. Саашадаашы нютагай найдал, нютагай шарай болохо зон урган гарахал. Эндэ багшанарай, хүмүүжүүлэгшэдэй нүлөөн ехэ. Засагай дээдын зургаанда һунгагдаһан депутатуудай тоосоо

шагнаха, үүргэ дээшлүүлхэ шуухала. Өөһэдөө оролдоогүй һаамнай, хэншые ерээжэ хэжэ үгэхгүй», - гээд, Цырен-Доржи Найданович Зана Галсанович хоёр тэмдэглээ.

- Пургуулиин үүдэн хээээдэшые нээлгэтэй байха ёһотой. Мүнөөдэр айлшадайнгаа асарһан ном, журналнуудые ёһотой сэгнэжэ, багшанар, хурагшаднай ээлжэлэн уншаха. Бии байгаа юумээ сэгнэжэ хураагүй һаа, алхамшые урагшаа хэхэгүйбди.

Юрэнхыдөө, танай ерэлгэн манда хүгжэлтын нэгэ түлхисэ боложо үгэхэ. Энэ хоһон үгэ бэшэ. Хүдөөдэ буряад хэлэ, литература заахада, мүнөө үсын шэнжэтэй литература дутана, олон учебнигүүд хуушараа. Юуень нюухаб, хүдөөгэй зарим хургуулинуудта буряад хэлэн яряанай хэлэнэй хэмжээндэ заагдана ха юм. Заа-зуу хүүгэдтэ зориулагдаһан номуудай гараашы һаа, шэхэнэй үзүүрээр дуулаад лэ, харааеншые харангүй үлэшэнэбди. Тиибшые үдэр бүри сошордомо дохёо үгэжэ байнгүй, хэхэ ёһотой ажалаа хэжэ, шэнэ аргануудые бэдэржэ байха ёһотойбди. Таанар, зохёолшод, зарим проектүүдыемнай дэмжэжэ, туһалха аргатайг. Харилсаамнай бата болог лэ, - гэжэ Памажаб Лубсановна Бадмаева тобшолон хэлэбэ.

Зохёолшодой зохёолһоо хэнгүүдээ уншахадань, багшанарай Зэдынгээ соло дуудан дуулахадань, уянгын далита шүлэгүүдые хурагшадай уншахадань, жэгүүр бодол Зэдэһээ холодоогүй, жэнхэни соёл тугаа намылзуулһаар гэжэ эли бэлэй.

Галина ДАШЕЕВА.

«ДУУНАЙ ДЭЭЖЫЕ БАРИНАБДИ...»

«Жить без корней не может
кедр высокий,
заклучена в истоках жизнь реки,
у наших песен далеки истоки
у наших песен корни глубоки...»

Н. Дамдинов.

С таким названием народный фольклорный ансамбль «Урвал» Республиканского центра народного творчества для своих поклонников подготовил новую концертную программу.

У ансамбля – богатая творческая биография, свое неповторимое лицо. У его истоков стояла, выдающийся деятель народного творчества, заслуженный работник культуры РБ и РФ, тончайший знаток песенного фольклора восточных

и западных бурят Валентина Цыденовна Дамбуева. Широка и об-

ширна география гастрольной деятельности ансамбля – Иркутская

область, Забайкальский край, г. Новосибирск, г. Москва, КНР (Внутренняя Монголия), Ирак, Монголия. Многочисленные награды, признания на Республиканских, Всероссийских и Международных фестивалях говорят, что народный фольклорный ансамбль «Урвал» всегда в творческом движении и является истинным носителем бурятской народной певческой традиции.

На вечерах прозвучат лирические, шуточные, обиходные, исторические песни в исполнении ансамбля и его замечательных солистов, обладающих яркой народной манерой пения, артистизмом, самобытностью. Зрители будут очарованы

магией «живого голоса», жанровым разнообразием репертуара, богатством образного содержания песен, красотой мелоса, самобытностью ладовой основы.

28 апреля на сцене Колледжа искусств им. П.И.Чайковского в 18.00 часов состоится красочный концерт ансамбля «Урвал» (рук. Аюша Ринчинов), режиссер Нина Токуренова, народная артистка России.

В концерте принимают участие народный ансамбль восточного танца «Лотос», образцовый ансамбль народного танца «Булжамуур».

Нина ТОКУРЕНОВА,
народная артистка России.